

**ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН БАЙНГЫН ХОРООНЫ
ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛИЙН АГУУЛГА**

2026 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдөр, Мягмар гараг

Хуралдааны тэмдэглэлийн агуулга

Хуралдааны товч тэмдэглэл:	2-11
Хуралдааны дэлгэрэнгүй тэмдэглэл:	12-67
1.Улсын Их Хурлын 2026 оны хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын жагсаалтад ороогүй хууль, тогтоолын төслүүдийг чуулганаар хэлэлцүүлэх эсэх асуудал	13-15
2.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл /Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар нарын 41 гишүүн 2025.11.27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/	15-26
3.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл /Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг нарын 19 гишүүн 2026.05.28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/	27-40
4.Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар нарын 17 гишүүн 2026.05.29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/	40-51
5.Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн тогтоолын төсөл /Засгийн газар 2026.05.26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/	51-59
6.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Ажлын хэсэг байгуулах тухай/	59-60
7.Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн санал,	60-63

дүгнэлт

8.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Нэр дэвшигчийн сонсголын тов тогтоох, сонсгол даргалагчийг сонгох тухай/ 63-67

**Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны хаврын ээлжит чуулганы
Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны
06 дугаар сарын 02-ны өдөр /Мягмар гараг/-ийн
хуралдааны товч тэмдэглэл**

Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга Б.Жавхлан ирц, хэлэлцэх асуудлын дарааллыг танилцуулж, хуралдааныг даргалав.

Хуралдаанд ирвэл зохих 32 гишүүнээс 17 гишүүн хүрэлцэн ирж, 53.1 хувийн ирцтэйгээр хуралдаан 11 цаг 03 минутад Төрийн ордны “Их засаг” танхимд эхлэв.

Томилолттой: О.Алтангэрэл, Ц.Даваасүрэн, Б.Пүрэвдорж, Ч.Ундрэм,
Б.Хэрлэн, Б.Чойжилсүрэн, Ө.Шижир;
Чөлөөтэй: Ж.Баярмаа, Н.Учрал;
Эмнэлгийн чөлөөтэй: А.Ганбаатар;
Тасалсан: Д.Амарбаясгалан, Н.Номтойбаяр, Л.Оюун-Эрдэнэ.

Нэг.Улсын Их Хурлын 2026 оны хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын жагсаалтад ороогүй хууль, тогтоолын төслүүдийг чуулганаар хэлэлцүүлэх эсэх асуудал

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Ц.Баянмөнх, референт О.Мөнгөнчавхдас нар байлцав.

Б.Жавхлан: 1.Монгол Улсын Засгийн газраас 2026 оны 05 дугаар сарын 26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 10
Татгалзсан: 7
Бүгд: 17
58.8 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

2.Монгол Улсын Засгийн газраас 2026 оны 05 дугаар сарын 26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Цагдаагийн байгууллагын хамтын ажиллагааны тухай Монгол Улс болон Бүгд Найрамдах Чех Улс хоорондын хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 11
Татгалзсан: 6
Бүгд: 17
64.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

3.Монгол Улсын Засгийн газраас 2026 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн тогтоолын төслийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 9
Татгалзсан: 8
Бүгд: 17
52.9 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхарын “дэмжсэн” санал техникийн саатлын улмаас “эсрэг” гарсан тул санал хураалтын дүнг дэмжсэнээр “хуралдааны тэмдэглэлд” тэмдэглүүлэх санал гаргаж, дэмжсэнээр тооцов.

Нийт 17 гишүүнээс 10 гишүүн дэмжиж, 59.0 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

4.Улсын Их Хурлын гишүүн М.Энхцэцэг нарын 76 гишүүнээс 2026 оны 05 дугаар сарын 27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 12
Татгалзсан: 5
Бүгд: 17
70.6 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

5.Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг нарын 19 гишүүнээс 2026 оны 05 дугаар сарын 28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 11
Татгалзсан: 6
Бүгд: 17
64.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

6.Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар нарын 17 гишүүнээс 2026 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 9
Татгалзсан: 8
Бүгд: 17

52.9 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

7.Монгол Улсын Засгийн газраас 2026 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 10
Татгалзсан: 7
Бүгд: 17

58.8 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

8.Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг нарын 37 гишүүнээс 2026 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 12
Татгалзсан: 5
Бүгд: 17

70.6 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

9.Улсын Их Хурлын гишүүн С.Одонтуяа нарын 37 гишүүнээс 2026 оны 05 дугаар сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 14
Татгалзсан: 3
Бүгд: 17

82.4 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Уг асуудлыг 11 цаг 12 минутад хэлэлцэж дуусав.

Хоёр.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл /Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар нарын 41 гишүүн 2025.11.27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Ч.Батбямба, Ц.Баянмөнх, референт Б.Баясах, О.Мөнгөнчавхдас нар байлцав.

Төслийн үзэл баримтлалын талаарх илтгэлийг хууль санаачлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар танилцуулав.

Илтгэлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатарын тавьсан асуултад хууль санаачлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар хариулж, тайлбар хийв.

Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ариунзаяа, Б.Батбаатар, Ц.Туваан, Ч.Лодойсамбуу, Ж.Бат-Эрдэнэ нар үг хэлэв.

Б.Жавхлан: 1.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 5
Татгалзсан: 13
Бүгд: 18
27.8 хувийн саналаар дэмжигдсэнгүй.

2.Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 2
Татгалзсан: 16
Бүгд: 18
11.1 хувийн саналаар дэмжигдсэнгүй.

Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Ч.Лодойсамбуу Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 11 цаг 53 минутад хэлэлцэж дуусав.

Гурав.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл /Улсын Их Хурлын гишүүн М.Энхцэцэг нарын 76 гишүүн 2026.05.27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, **хэлэлцэх эсэх**/

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Ч.Батбямба, Ц.Баянмөнх, референт Б.Баясах, О.Мөнгөнчавхдас нар байлцав.

Байнгын хорооны дарга Б.Жавхлан хууль санаачлагч байхгүй тул уг асуудлыг хойшлуулав. /11:53/

Дөрөв.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл /Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг нарын 19 гишүүн 2026.05.28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, **хэлэлцэх эсэх**/

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төрийн байгуулалтын байнгын

хорооны ажлын албаны зөвлөх Ч.Батбаямба, Ц.Баянмөнх, референт Б.Баясах нар байлцав.

Төслийн үзэл баримтлалын талаарх илтгэлийг хууль санаачлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал танилцуулав.

Илтгэлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Туваан, А.Ариунзаяа, Ч.Лодойсамбуу, Б.Энхбаяр, Л.Гантөмөр нарын тавьсан асуултад хууль санаачлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн П.Сайнзориг хариулж, тайлбар хийв.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Туваан үг хэлэв.

Б.Жавхлан: 1.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 10
Татгалзсан: 8
Бүгд: 18
55.6 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

2.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 10
Татгалзсан: 8
Бүгд: 18
55.6 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 12 цаг 40 минутад хэлэлцэж дуусав.

Тав.Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд /Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар нарын 17 гишүүн 2026.05.29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Ч.Батбаямба, Ц.Баянмөнх, референт Б.Баясах, О.Мөнгөнчавхдас нар байлцав.

Төслийн үзэл баримтлалын талаарх илтгэлийг хууль санаачлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар танилцуулав.

Илтгэлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Туваан, Б.Баярбаатар, А.Ариунзаяа нарын тавьсан асуултад хууль санаачлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн О.Амгаланбаатар хариулж, тайлбар хийв.

Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар, Л.Гантөмөр, Б.Жавхлан нар үг хэлэв.

Б.Жавхлан: 1.Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 12
Татгалзсан: 6
Бүгд: 18
66.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

2.Боловсролын ерөнхий хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 12
Татгалзсан: 6
Бүгд: 18
66.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

3.Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 10
Татгалзсан: 8
Бүгд: 18
55.6 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

4.Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 12
Татгалзсан: 6
Бүгд: 18
66.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

5.Нийгмийн хамгаалал, халамжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 11
Татгалзсан: 7
Бүгд: 18
61.1 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

6.Соёлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 12
Татгалзсан: 6
Бүгд: 18
66.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

7.Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 10
Татгалзсан: 8
Бүгд: 18
55.6 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

8.Биеийн тамир, спортын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 12
Татгалзсан: 6
Бүгд: 18
66.7 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 13 цаг 16 минутад хэлэлцэж дуусав.

Зургаа.Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн тогтоолын төсөл /Засгийн газар 2026.05.26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх/

Хэлэлцэж буй асуудалтай холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд С.Амарсайхан, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Төрийн нарийн бичгийн даргын албан үүргийг түр орлон гүйцэтгэгч Б.Батбямба, мөн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын дарга Г.Эрдэнэбулган, Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн ерөнхий газрын дарга А.Энхманлай нар оролцов.

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Ч.Батбямба, Ц.Баянмөнх, референт Б.Баясах, О.Мөнгөнчавхдас, А.Амармэнд нар байлцав.

Төслийн үзэл баримтлалын талаарх илтгэлийг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд С.Амарсайхан танилцуулав.

Илтгэлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Туваан, Л.Гантөмөр нарын тавьсан асуултад Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд С.Амарсайхан, Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын дарга Г.Эрдэнэбулган нар хариулж, тайлбар хийв.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал үг хэлэв.

Б.Жавхлан: 1.Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 11
Татгалзсан: 7
Бүгд: 18
61.1 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

2.“Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналыг дэмжье гэсэн санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 11
Татгалзсан: 7
Бүгд: 18
61.1 хувийн саналаар дэмжигдлээ.

Байнгын хорооноос гарах санал, дүгнэлтийг Улсын Их Хурлын гишүүн С.Зулпхар Улсын Их Хурлын чуулганы нэгдсэн хуралдаанд танилцуулахаар тогтов.

Уг асуудлыг 13 цаг 49 минутад хэлэлцэж дуусав.

Долоо.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Ажлын хэсэг байгуулах тухай/

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Ч.Батбямба, Ц.Баянмөнх, референт О.Мөнгөнчавхдас, А.Амармэнд нар байлцав.

Байнгын хорооны дарга Б.Жавхлан тогтоолын төслийн талаар танилцуулав.

Тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн Л.Гантөмөр үг хэлэв.

Б.Жавхлан: “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг батлах санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 11
Татгалзсан: 7
Бүгд: 18
61.1 хувийн саналаар Байнгын хорооны тогтоол батлагдлаа.

Уг асуудлыг 13 цаг 54 минутад хэлэлцэж дуусав.

Найм.Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн санал, дүгнэлт

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Ч.Батбямба, Ц.Баянмөнх, референт О.Мөнгөнчавхдас, А.Амармэнд нар байлцав.

Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг ажлын хэсгийн ахлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар танилцуулав.

Санал, дүгнэлттэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ариунзаяагийн тавьсан асуултад ажлын хэсгийн ахлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар хариулж, тайлбар хийв.

Улсын Их Хулын гишүүд Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг сонслоо.

Уг асуудлыг 14 цаг 02 минутад хэлэлцэж дуусав.

Ес.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл /Нэр дэвшигчийн сонсголын тов тогтоох, сонсгол даргалагчийг сонгох тухай/

Хуралдаанд Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул, мөн газрын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны ажлын албаны зөвлөх Ч.Батбямба, Ц.Баянмөнх, референт О.Мөнгөнчавхдас, А.Амармэнд нар байлцав.

Байнгын хорооны дарга Б.Жавхлан тогтоолын төслийн талаар танилцуулав.

Тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан Улсын Их Хурлын гишүүн А.Ариунзаяа, Б.Энхбаяр нарын тавьсан асуултад Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар, Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Байнгын хороодын асуудал эрхлэх газрын дарга Б.Хатантуул нар хариулж, тайлбар хийв.

Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Баярбаатар үг хэлэв.

Б.Жавхлан: “Олон нийтийн радио, телевизийн үндэсний зөвлөлийн албан тушаалд нэр дэвшигчийн сонсголын тов тогтоох, сонсгол даргалагчийг сонгох тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг батлах санал хураалт явуулъя.

Зөвшөөрсөн: 11
Татгалзсан: 8
Бүгд: 19

57.9 хувийн саналаар Байнгын хорооны тогтоол батлагдлаа.

Уг асуудлыг 14 цаг 14 минутад хэлэлцэж дуусав.

Байнгын хорооны хуралдаанаар 8 асуудал хэлэлцэв.

Хуралдаан 3 цаг 11 минут үргэлжилж, 32 гишүүнээс 19 гишүүн хүрэлцэн ирж, 59.4 хувийн ирцтэйгээр 14 цаг 14 минутад өндөрлөв.

Тэмдэглэлтэй танилцсан:
ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН
БАЙНГЫН ХОРООНЫ ДАРГА

Б.ЖАВХЛАН

Тэмдэглэл хөтөлсөн:
ХУРАЛДААН ЗОХИОН БАЙГУУЛАХ
ГАЗРЫН ШИНЖЭЭЧ

Д.ОТГОНДЭЛГЭР

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРАЛ

*2026 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдөр,
Мягмар гараг
Төрийн ордон “Их засаг” танхим
11 цаг 03 минут.*

ТӨРИЙН БАЙГУУЛАЛТЫН БАЙНГЫН ХОРООНЫ ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТЭМДЭГЛЭЛ

Б.Жавхлан: Байнгын хорооны гишүүдийнхээ өдрийн амар амгаланг айлтгая.

Байнгын хорооны гишүүдийн олонх хүрэлцэн ирсэн тул Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны 2026 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдрийн хуралдаан нээснийг мэдэгдье.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.8 дахь хэсэгт заасны дагуу хуралдааны ирцийг танилцуулна. Энэ ирцийг ирсэн дараалалд нь оруулаадахаа. Ирцийг тэгвэл цагаан толгойн үсгийн дарааллаар явах нь байна шүү. Одоогоор ирцэд Байнгын хорооны 32 гишүүнээс 17 гишүүд оролцож байна. Аюушийн Ариунзаяа, Жигжидийн Батжаргал, Тогмидын Доржханд, Чулуунбилэгийн Лодойсамбуу, Эрдэнэбилигийн Одбаяр, Баттөмөрийн Энхбаяр, Жадамбын Бат-Эрдэнэ, Баярмагнайн Баярбаатар, Болдын Жавхлан, Лхагвын Мөнхбаатар, Цэвэгдоржийн Туваан, Доржзовдын Энхтуяа, Батын Батбаатар, Сандагийн Бямбацогт, Сархадын Зулпхар, Бадрахын Найдалаа, Одонгийн Цогтгэрэл гишүүд хуралдаа оролцож байна.

Байнгын хорооны хуралдааны ирцийг танилцуулж дууслаа. Байнгын хорооны хуралдаанаар хэлэлцэх асуудлыг танилцуулъя.

1.Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын жагсаалтад ороогүй хууль тогтоолын төслүүдийг чуулганаар хэлэлцүүлэх эсэх асуудал.

2.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл, Улсын Их Хурлын гишүүн Очирбатын Амгаланбаатар нарын 41 гишүүн 2025 оны 11 сарын 27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх.

3.Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, Улсын Их Хурлын гишүүн Мөнхчулууны Энхцэцэг нарын 76 гишүүн 2026 оны 05 сарын 27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх.

4.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төсөл Улсын Их Хурлын гишүүн Пүрэвжавын Сайнзориг нарын 19 гишүүн 2026 оны 05 сарын 28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх.

6.Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүд, Улсын Их Хурлын гишүүн Очирбатын Амгаланбаатар нарын 17 гишүүн 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх.

6.Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн төсөлд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн тогтоолын төсөл, Засгийн газрын 2026 оны 05 сарын 26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн, хэлэлцэх эсэх.

7.Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн санал, дүгнэлт.

8.Байнгын хорооны тогтоолын төсөл “Нэр дэвшигчийн сонсголын тов тогтоох, сонсгол даргалагчийг сонгох тухай”.

9.Бусад.

Хэлэлцэх асуудалтай саналтай гишүүд байна уу?

Саналтай гишүүд алга байна. Ингээд хэлэлцэх асуудалдаа оръё.

1.Монгол Улсын Их Хурлын 2026 оны хаврын ээлжит чуулганаар хэлэлцэх асуудлын жагсаалтад ороогүй хууль, тогтоолын төслүүдийг чуулганаар хэлэлцүүлэх эсэх асуудал.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5.7-д энэ хуулийн 5.1-д заасан жагсаалтад ороогүй хууль, тогтоолын төсөл өргөн мэдүүлснийг зөвлөлийн саналыг харгалзсан Төрийн байгуулалтын байнгын хороо хэлэлцэж, хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх дэмжсэн бол чуулганаар хэлэлцүүлнэ гэж заасан. Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн төсөл бүрээр санал хураалт явуулна. Гишүүд санал хураалтад бэлтгэе.

Засгийн газар 2026 оны 05 сарын 26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн томьёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

Санал хураалтад 17 гишүүн оролцож, 10 гишүүн дэмжсэнээр 58.8 хувиар санал дэмжигдлээ.

2.Засгийн газрын 2026 оны 05 сарын 26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Цагдаагийн байгууллагын хамтын ажиллагааны тухай Монгол Улс болон Бүгд Найрамдах Чех Улс хоорондын хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн томьёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

Санал хураалтад 17 гишүүн оролцож, 11 гишүүн зөвшөөрснөөр 64.7 хувиар санал дэмжигдлээ.

3.Засгийн газар 2026 оны 05 сарын 28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн тогтоолын төслийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн томьёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

Санал хураалтад 17 гишүүн оролцож, 9 гишүүн зөвшөөрснөөр 52.9 хувиар санал дэмжигдлээ. Протоколд нэмэлт Сархадын Зулпхар гишүүнийг дэмжсэнээр оруулъя.

Улсын Их Хурлын гишүүн Мөнхчулууны Энхцэцэг нарын 76 гишүүн 2026 оны 05 сарын 27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн томьёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

Санал хураалтад 17 гишүүн оролцсоноос 12 гишүүн зөвшөөрч, 70.6 хувиар санал дэмжигдлээ.

5.Улсын Их Хурлын гишүүн Пүрэвжавын Сайнзориг нарын 19 гишүүн 2026 оны 05 сарын 28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн томьёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

Санал хураалтад 17 гишүүн оролцож, 11 гишүүн зөвшөөрснөөр 64.7 хувиар санал дэмжигдлээ.

6.Улсын Их Хурлын гишүүн Очирбатын Амгаланбаатар нарын 17 гишүүн 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн томьёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

Санал хураалтдаа 17 гишүүн оролцсоноос 9 гишүүн зөвшөөрч, 52.9 хувиар санал дэмжигдлээ.

7.Засгийн газар 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн томьёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

Санал хураалтад 17 гишүүн оролцож, 10 гишүүн зөвшөөрснөөр санал 58.8 хувиар дэмжигдлээ.

8.Улсын Их Хурлын гишүүн Пүрэвжавын Сайнзориг нарын 37 гишүүн 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн томъёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

Санал хураалтад 17 гишүүн оролцож, 12 гишүүн зөвшөөрснөөр 70.6 хувиар уг санал дэмжигдлээ.

9.Улсын Их Хурлын гишүүн Салдангийн Одонтуяа нарын 37 гишүүн 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын Хүний эрхийн Үндэсний Комиссын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.7 дахь хэсэгт заасны дагуу чуулганаар хэлэлцүүлэхийг дэмжье гэсэн томъёоллоор санал хураалт явуулъя. Санал хураалт.

Санал хураалтад 17 гишүүн оролцож, 14 гишүүн зөвшөөрснөөр уг санал 82.4 хувиар дэмжигдлээ. Дараагийн асуудалдаа оръё.

11.12 цаг.

2.Улсын Их Хурлын гишүүн Очирбатын Амгаланбаатар нарын 41 гишүүн 2025 оны 11 сарын 27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийж эхэлье.

Хууль санаачлагчийн илтгэлийг Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн Очирбатын Амгаланбаатар танилцуулна. Амгаланбаатар гишүүний микрофоныг нээе.

О.Амгаланбаатар: Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Бүгдэд нь бас Эх үрсийн баярын мэндийг хүргэе.

Хуулийн төсөл боловсруулах үндсэн шаардлага нь яагаад үүссэн бэ гэх дээр энэ Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 1 дүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт Монгол Улсын тусгаар тогтносон бүрэн эрхт бүгд найрамдах улс байна гэж заасан. Энэ утгаараа Үндэсний их баяр наадам нь Монгол Улсын тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдлын бэлгэдэл буюу ард түмний бүгдийнх нь оролцоог хангадаг ийм уламжлалт урлаг, спорт, биет бус өв бөгөөд эх оронч үзэл санааг ард иргэдэд төлөвшүүлэхэд хамгийн чухал ийм баяр наадам байгаа юм.

Үндэсний их баяр наадмын тухай хууль нь 2003 оны 06 дугаар сарын 19-ний өдөр батлагдсанаас хойш нийт 6 удаа, давхардсан тоогоор 54 удаа бол ийм өөрчлөлт орсон байдаг.

Энэ өөрчлөлтийн тухайд голчлон бүх уяач, сур харваачид олгох цол, чимэг, тэднээс допингийн шинжилгээ авах, хариуцлага тооцох зохицуулалтыг бий болгохтой холбоотой нэмэлт, өөрчлөлтийг 2004, 2007, 2013, 14, 17 онуудад орсон байна.

Дээрх нэмэлт өөрчлөлтүүдээс ялгаатай нь энэ дээр юу байгаад байгаа юм бэ гэхээр 1 дүгээрт энэ үндэсний их баяр наадам маань хуучин бол уламжлалаараа нийт ард түмний баяр цэнгэл, наадам байсан. Нийт ард түмэн энэ баяр цэнгэл, наадамд оролцдог, нийт ард иргэд оролцдог учраас энэ баяр наадам маань нийт ард түмний баяр цэнгэл, наадам байсан.

Харамсалтай нь энэ сүүлийн ялангуяа энэ сүүлийн 10 жилд энэ баяр наадам маань нийт ард түмнийх биш болоод цөөхөн хүрээллийнх болсон.

1 дүгээрт бөхийн спортоор хичээллэдэг тийм сургууль бөхийн сургуульд сурдаг цөөхөн хэдэн залуучуудынх болсон. Нийт ард иргэдийн оролцоо энд багассан. Энийг дагаад өв уламжлал маань энэ бөхөд өв уламжлалдаа дуртай байх, өв уламжлалаа цааш нь өвлөж авч явах энэ маань бас ингээд сөрөг үр дүнтэй болж байна гэж ингэж харж байна.

Мөн хурдан морь, бид нар малчин ард иргэд буюу хөдөөгийн ард иргэд энэ өв соёлоо өвлөн авч явж байгаа хамгийн чухал хүмүүс гэж үздэг бол сүүлийн 10 хэдэн жилд бол ялангуяа сумын баяр наадам, аймгийн баяр наадам, улсын баяр наадамд яг малчдын морь айрагдаж, малчдын уясан морь ямар нэгэн амжилт гаргасан зүйл бол маш их хомс болж байна. Голчлон цөөхөн хүрээллийн буюу боломжтой хүмүүсийн ийм баяр цэнгэл, наадам болж хувирсан.

Тийм учраас энийг бас буцааж ард түмэнд нь энэ баяр цэнгэл, наадмыг авчирч өгөх зайлшгүй шаардлагатай болж байгаа юм гэдгийг бол та хэдэд хэлье. Тэгээд энд орж байгаа өөрчлөлтүүдийг бас би та хэдэд уншъя.

Улсын баяр наадмаар насанд хүрэгчдийн ганцаарчилсан төрөлт эрийн 3 наадмыг зохион байгуулна гэж байгаа юм.

Энэ бол өнөөдрийн уламжлалт баяр наадамд бол ямар ч өөрчлөлт орохгүй гэсэн үг. Баяр наадмын дараах 15, 16-нд юм уу ийм эрийн 3 наадам гэдэг минь хуучин уламжлалт Монгол наадам юм. Монгол улс манжид эзлэгдэхээс өмнө бол Монголчуудын уламжлалт баяр наадам нь үлгэр домогт ч байж байна, туульс-д ч байж байна, түүхийн сурвалж бичигдэж байж байна. Эр хүн нь өөрөө морио унаж уралддаг, өөрөө бөхөө барилддаг, өөрөө сураа харвадаг энэ уламжлалт наадмыг сэргээснээрээ хөдөөгийн малчин залуучуудын хувьд яг хөдөө орон нутагт амьдарч байгаа залуучуудын хувьд энэ спорт, энэ төрлөөр хичээллэх ийм боломжтой болчихож байгаа юм. Энэ 3 төрлөөр хичээллэснээрээ тэр өв тэгш бие, өв тэгш зүйл бол бий болно гэж ингэж харж байгаа юм. Тэгэхээр энэ бол үнэхээрийн хамгийн чухал зүйл байна. Наадамд оролцогчдод нь ард түмэн болно гэж ингэж харж байгаа гэдгийг бол хэлье.

Дараагийнх нь дэлхийн Монгол наадмыг 3 жил тутам зохион байгуулж, уг наадмын үндэсний бөхийн барилдаан, хурдан морины уралдаан, сур харвааны төрлүүдэд Дэлхийн аварга цол олгоё гэж байна.

Энэ Монгол наадам чинь зөвхөн Монголчуудынхаа гэж ярьдаг. Энэ Монгол үндэстэн буюу нүүдэлчдийн наадмаа гэдэг. Гэтэл нэг өдөр дэлхийн энэ Монгол наадам гэж хэлээд энэ Монгол үндэстэн амьдардаг улсууд ийм наадам хийгээд энэ дээрээ дэлхийн аварга өгөөд эхэлбэл яах вэ? Тийм учраас хэдүүлээ энэ Чингис хааны талбай, Чингис нисэх буудал гэж нэрлэсэнтэй адилхан энэ Монгол наадмаа өөрсдөө өвлөж авахын тулд энэ дэлхийн хэмжээний наадмыг бол бид нар хийж эхлэхээс өөр замгүй юм гэдэг ийм агуулгаар энэ зүйлийг оруулсан гэдгийг бол та хэддээ хэлье.

Гадаадад амьдарч байгаа Монголчуудын дунд жил бүр зохион байгуулдаг Үндэсний их баяр наадамд 64 бөх барилдсан бол сумын наадамтай адилтган үзүүлэсэн бөхөд “Сумын начин”, түрүүлсэн бөхөд “Сумын заан” цол олгоно. 128 бөх барилдсан бол аймгийн баяр наадамтай адилтган 5 давсан бөхөд “Аймгийн начин”, 6 давсан бөхөд “Аймгийн харцага”, үзүүлэсэн бөхөд “Аймгийн заан”, түрүүлсэн бөхөд “Аймгийн арслан” цол олгохоор ингэж тусгасан байгаа.

Энэ дээр бол тал бүрийн олон талын бас шүүмжлэл, санал байгаа учраас энийг бас ажлын хэсэг байгуулаад ярилцах боломжтой гэж ингэж харж байна.

Улсын баяр наадам болон Засгийн газрын шийдвэрээр зохион байгуулсан шигшмэл бүсийн үндэсний хурдан морины уралдаанд амжилт үзүүлсэн уяачдын улсын цолонд өөрчлөлт оруулахаар болсон. Энэ уралдаанч хүүхдэд улс, аймаг, сумын оны шилдэг уралдаанч цол олгохоор бас тусгачихсан байгаа.

Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.2 дахь хэсгийн “тэмдэглэнэ” гэсний дараа “уг баярыг тэмдэглэн өнгөрүүлэхтэй холбоотой жил бүрийн 07 дугаар сарын 10-ны өдрөөс 07 дугаар сарын 19-ний өдрийг дуустал бүх нийтээрээ амарна” гээд энд 10 хоног амрахаар бол ингэж тусгасан байгаа.

Бид нарын хувьд бол жилд цагаан сар, үндэсний баяр наадам гээд 2 үнэхээрийн хамгийн чухал Монгол Улс тусгаар улсын хамгийн том бэлгэдэл болсон 2 баяр байдаг. Энэ баяраараа ийм урт амрах нь бол зөв юм гэж ингэж тусгаж өгсөн байгаа.

Бөхийн шинжилгээ өгсөн бүх сурын харваачид допингийн шинжилгээний хариу гартал батламж олгоод хариу гарсны өдрөөс хойш 3 хоногийн дотор шинжилгээний хариу болон батламжийг үндэслэн тухайн бүх харваачдад улсын цол олгохоор ингэж тусгасан байгаа.

Тэгэхгүй бол Ерөнхийлөгчийн зарлиг гарчихдаг. Ингээд Ерөнхийлөгчийн зарлиг гарсны дараа допингийн шинжилгээний хариу нь ирээд допингтой гэдэг юм уу ийм асуудал үүсэхээр нөгөө зарлигаа буцаах асуудал гардаг. Ингээд зарлиг буцаах энэ тэр гэсэн маш олон ийм хэл ам дагуулж байгаа учраас ийм өөрчлөлтүүдийг оруулсан байгаа.

Мөн 2021 оны 08 дугаар сарын 17-ны өдөр зохион байгуулсан Үндэсний баяр наадмын бөхийн барилдааны цолыг нөхөн олгох гэж байгаа юм. Энэ нь яагаад энэ зүйлийг оруулсан гэх дээр өнөөдөр Монгол Улсын хувьд сүүлийн 100 жилийн хугацаанд тэр 1939 он, 1940, 41, 42, 45 он бүх цаг хугацаанд тэр их хэлмэгдүүлэлтийн үед ч гэсэн тэр энэ үндэсний баяр наадам бол Монгол Улсын тусгаар тогтнолын баталгаа гэдэг үүднээс баяр наадмаа нэг ч удаа тасалж үзээгүй

юм байна лээ. Ямар ч дайн байлдаантай байхад. Гэтэл 2021 онд бол бас энэ үндэсний баяр наадам маань тасалдсан.

Тийм учраас энэ баяр наадмыг гэхдээ бид бүхэн бас Үндэсний бөхийн холбоо гэх зэргээр бүх холбоонуудтай, энэ төрийн бус байгууллага бөхчүүдийн төлөөлөлтэй уулзсан. Тэд нарын хэлж байгаа саналуудаар бол энэ цолыг бол бас бид нар яг тэр баяр наадмын хэмжээний бөхийн барилдааныг зохион байгуулсан гэж Магалжав тэргүүн бол энэ дээр бас саналаа өгсөн. Энэ дээр бол цолыг бол олгох нь зөв өвөө гэж ийм саналыг өгсөн.

Мөн улсын аварга шалгаруулах тэмээний уралдааныг өвөл зохион байгуулж, тэмээний амжилтыг харгалзан улсын алдарт уяач цол олгоно. Уг уралдааныг зохион байгуулах болон цол олгох журмыг Засгийн газар батална гэж байгаа юм. Үнэхээр бид нарын хувьд бол бас энэ хөдөө байгаа ард иргэдийн хувьд энэ морь уяж байж залуучууд маань бас ингэж тэнд бас өөрсдийгөө саатуулж байна гэдэг зүйлийг бас энэ Улсын Их Хурлын гишүүд ч тэр, судлаачид ч тэр ярьж байна.

Тэгвэл тэмээтэй газрын залуучуудын хувьд энэ тэмээний уралдаан гэдэг үнэхээрийн ач холбогдолтой бүх нийтийг хамарсан ийм үйл хэрэг болсон.

Харин энэ хуулийг ингээд өнгөрсөн хавар барьсан боловч ингээд жилийн дараа хэлэлцэж байна. Гэтэл сая одоо Дундговь аймагт болсон тэмээчдийн баярт Ерөнхийлөгч очоод ингээд энд бас ийм тэмээчдэд улсын алдар цол өгчхөж байна гэдэг чинь энэ хууль маань ингээд бараг түрүүлээд хэрэгжээд эхэлчхэж байна гэж ойлгох юм уу ямар ч байсан нэг ийм дэвшил болсон гэдгийг бол хэлье.

Мөн аймгийн дээд 3 насны 3 айраг түрүүг улс бүсийн наадмын 1 айраг түрүүтэй дүйцүүлэн амжилтад тооцно гэж байгаа юм. Сумын 3 айраг түрүүг аймгийн 1 айраг түрүүтэй дүйцүүлж амжилтад тооцно гэсэн ийм заалтуудыг бас оруулж өгсөн байгаа. Энэ нь улсын алдарт, энэ хуулийг эхэлж батлахдаа улсын наадамд хөдөөгийн уяачид ирж чаддаггүй учраас бүсийн наадам гэж хийе. Бүсийн наадамд оруулсан, үзүүлсэн амжилтаар нь улсын цол олгодог байсан бол энийг бас илүү ингээд сумын уяачдад аймгийн цол олгох энэ боломжийг нь бол нээж өгч байгаа юм гэж хэлэх байна.

Мөн Улсын улсын баяр наадам болон Засгийн газрын шийдвэрээр зохион байгуулсан шигш.../минут дуусав./

Б.Жавхлан: Амгаланбаатар гишүүн ээ 1 минут шүү. 1 минутад багтаагаарай.

О.Амгаланбаатар: Улсын баяр наадам Засгийн газрын шийдвэрээр зохион байгуулсан шигшмэл үндэсний хурдан морины уралдаанд морь нь 4 удаа түрүүлсэн, эс үгүй бол 8 удаа айрагдсан уяачид “Улсын алдарт уяач”, морь нь 6 удаа түрүүлсэн, эс үгүй бол 12 удаа айрагдсан, үүнээс улсын баяр наадамд 1 түрүүлсэн, эс үгүй бол 2 удаа айрагдсан уяачид “Улсын манлай уяач”, морь нь 10 удаа түрүүлсэн, эс үгүй бол 20 удаа айрагдсан, үүнээс улсын баяр наадамд 2 удаа түрүүлсэн, эсвэл 4 удаа айрагдсан үеэс “Улсын тод манлай уяач”, улсын баяр наадмын бүх насанд түрүүлсэн бол “Улсын дархан тод манлай уяач” цол олгоно гэж байна.

Улсын наадамд 4 түрүүлсэн бол “Дархан аварга” болдог бөхөд, “Дархан тод манлай” гэж сур харваанд олгодог бол уяачдад бол ийм цол байхгүй юм байна лээ. Тэгэхээр энийг бас ингэж нэмж оруулсан байгаа гэдгийг бол та хэддээ хэлье. Ингээд цаг дууслаа.

Б.Жавхлан: Хууль санаачлагчийн илтгэл, төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан асуух асуулттай гишүүд байна уу?

Батын Батбаатар гишүүнээр тасаллаа. Дараалалд оруулаарай. Цэвэгдоржийн Туваан гишүүний микрофоныг өгье. Асуулт.

Ц.Туваан: Энэ хуулийн төслийг дэмжиж байгаа. Хамтран санаачлагч. Тэгэхдээ бас энэ дотор ган, хоёр зүйл байна хэлэх.

Жишээлэх юм бол энэ дээр энэ хүчин төгөлдөр мөрдөгдөж байгаа хууль дотор 21.4 дүгээр заалт дээр энэ хуулийн 10.11-д заасан бүртгэлд адуун сүргийг 25 оны 06 сарын 01-ний өдрийн дотор бүртгүүлэх ажлыг Засгийн газар зохион байгуулна гээд. Энэ нөгөө уралдах морины бүртгэлтэй холбоотой асуудлыг зохицуулж өгсөн энэ хууль өмнөх энэ мөрдөгдөж байгаа хууль дотор. Тэгтэл энэ дотор ийм он сарын хувьд өнгөрсөн оны 06 сарын 01 гэхихсэн ийм нэг заалт байгаа юм. Энэ энэ дотор хэрэгжихгүй бас нэг ийм заалтуудыг өөрчилдөг юм уу яах ёстой юм бэ гэдэг нэг асуулт байгаа юм.

Хоёрдугаарх нь энэ аймгийн баяр наадам биш ээ, энэ дээр чинь аль нь дээр билээ? Энэ аймгийн дээд 3 насны 3 айраг түрүүг улсын наадмын 1 айраг түрүүтэй дүйцүүлж амжилтад тооцно гээд. Тэгэхээр энэ дээр манай хурдан морины уралдаан дээр дээд нас гэдэг нь азарга, их насны морьд ордог. 3 насны морьд ордоггүй. Тэгээд энэнтэй бас энэ зөрчилдөж байгаа асуудал байна. Энийг яаж зохицуулах вэ?

Яагаад гэхлээр яагаад дээд гэдэг вэ гэхлээр юу гэдэг юм 10 жилийн унага, 10-аас дээш жилийн унаганууд уралддаг ийм уралдаан өөрөөр хэлбэл азарга насанд соёолонгоос дээш насны бүх насны азарга, их насны моринд ч гэсэн соёолонгоос дээш насны бүх насны их морьд уралддаг гэдэг утгаараа онцгойлж авч үздэг. Тэгэхээр энэ дээр дээд гэдэг утгыг тэгж оруулдаг.

Дээрээс нь энэ юун дээр амжилт дээр ч гэсэн цол олгохдоо амжилт дээр ч гэсэн энэ асуудлыг бас хуульдаа оруулж өгсөн байдаг. Тэр нь 10.7 дугаар зүйл дээр байгаа юм. Улс, аймаг, сумын цол олгох уяачийн морины 50 түүнээс дээш хувь нь азарга, их насны ангилалд улс, аймгийн баяр наадам болон Засгийн газрын шийдвэрээр хийж байгаа шигшмэл бүсийн уралдааны Үндэсний хурдан морины уралдаанд түрүүлж айрагдсан байна гээд ингээд заасантай зөрчилдөж байна. Тэгэхээр энэ 10.22 дээрээ, 10.23 дээрээ ямар асуудал байна гэж.

Дараагаар нь 1 минут нэмээд авчихъя дарга. Дараагийн 1 асуудал нь энэ улсын цол олгох дээр “Дархан тод манлай” гээд уяач цол олгох энэ асуудлыг бол дэмжиж байгаа. Тэгэхдээ энэ дээр нэг ийм зүйл байгаа. Энэ президент бол.../минут дуусав./

Б.Жавхлан: Туваан гишүүнд нэмэлт 1 минут.

Ц.Туваан: Президент болоод доошоогоо аймгийн Манлай, сумын Манлай уяач гээд ингээд явж байгаа. Тэгэхээр энэ дээр юу гэдэг юм бүх насандаа л түрүүлчихсэн бол гэдэг агуулга явж байна л даа. Тэгэхээр би энэ дээр бол тэр 10.4 дээр бүх насанд, улсын баяр наадмын бүх насанд түрүүлсэн тод манлай уяачид гэдэг концепцыг уг нь бодож дэмжиж байсан юм. Тэгэхгүй бол нөгөө цол аваагүй юм уу, эс үгүй бол улсад 6 насанд түрүүлчихсэн л бол нөгөө бусад цолоо алгасаад шууд “Дархан тод манлай” авах ч юм уу иймэрхүү юм харагдаж байна л даа. Тэгэхээр энэ аймаг, сум дээр ч гэсэн адилхан байх шиг байна. Энэ дээр бас нэг тодруулга авчихъя гэсэн ийм асуулт байна.

Б.Жавхлан: Амгаланбаатар гишүүн хариулт хууль санаачлагч. Наадах чинь Дэгийн хуулиар болохгүй юм байна шүү. Амгаланбаатар гишүүн хариулт хэрэггүй юм байна. Та үг хэлэх дээр оролцож болох юм байна шүү Туваан гишүүн ээ саяын асуулт чинь бол болохгүй юм байна шүү.

Аюушийн Ариунзаяа гишүүний микрофоныг нээе. Уучлаарай Баярмагнайн Баярбаатар гишүүний микрофоныг нээе.

Б.Баярбаатар: Байнгын хорооны гишүүддээ өглөөний мэнд хүргэе. Энэ өргөн барьсан хуулийн төслийг дэмжих ганц нэг заалтууд байна. Дэмжихгүй бас заалтууд байгаад байна. Тэгэхээр энийгээ тодруулж хэдэн зүйл асуух нь зөв байх.

Өнөөдрийн энэ манай болж байгаа наадмыг бол та гурван эрийн наадам гэж үзэж байгаа юм байна зөв үү? Тэгэхээр эрийн гурван наадам гэдэг үг хэллэг рүүгээ ороод явахаар 1 хүн бөхөө барилдаад морио унаж уралдаад бууж ирээд нум сумаа харваад ингээд ийм наадам болно гэж ойлгох нь зөв үү? Энд чинь нөгөө шагайн харвааны асуудал орж ирэх үү? Нэгмөсөн яаж байгаа юм чинь бууж ирээд шагайгаа харвах чинь бас зөв байлгүй дээ.

Дараагийн асуудал нь гадаад улсад байгаа Монголчуудын дунд зохиогдож байгаа наадам гэх юм уу бөхийн барилдаанд чинь сумын болон аймгийн цол олгоно гэдэг ер нь яг хэр зөв бэ? Өнөөдөр яг энэ Монголчууд чинь яг олноор амьдарч байгаа Америк, Солонгос гэх зэрэг улсууд байдаг. Гэтэл цөөхөн Монголчууд амьдарч байгаа улсууд байдаг. Энэ улс руу өнөөдөр жишээлбэл нэг баг бүрдүүлээд би очоод тэнд наадам зохион байгуулаад өөртөө сумын ч юм уу, аймгийн цол авчих ийм боломж байгаа юу? Энэ нээгдэх үү энэ хуулиар? Тэгвэл бас ганц нэг ойрын улсууд руу очоод бөх зохион байгуулаад цолтой болчих ийм боломж байна уу үгүй юү гэдэг бас ийм цонх онгойгоод, анхаарагдаад нээгдэж байх шиг байна.

Тэгээд шагайн харвааны талаар ер нь та энэ хуульд та зохицуулалт оруулсан уу? Хэрвээ нэгэнт л үндэсний спорт эд нар гэж явж байгаа бол бид нар чинь ер нь аливаа асуудал дээр энэ шагайн харваа гэдэг зүйлийг сүүлийн үед бол асар хурдацтай хөгжиж байгаа, маш сахилга бат, дэг журамтай, ёс жаягтай ийм үндэсний спорт бол шагайн харваа байдаг. Тэгэхээр энэ дээр энэ таны өргөн барьсан хууль ямар нэгэн бодлого гаргаж байна уу?

Тэр дэмжиж байгаа 2 асуудал байна. Тэр наадам болоогүй жилийн цолыг нөхөж олох дээр бол би бас дэмжиж байгаа юм. Тэр цар тахал, халдварт өвчний үед зохион байгуулагдсан зүйл дээр өнөөдрийг хүртэл хэл ам дагуулаад төрүүлсэн бүхэн цолоо авч чадаагүй ч гэдэг юм уу ийм зүйл яригдаад байгаа. Энийг бол бас 1 удаагийн асуудал гэж би бас ойлгоод байгаа.

Олон хоног, наадмаар бас олон хоног амардаг болохыг бас ер нь энэ баяр наадмаар энэ цагаан сар, энэ үндэсний баяр наадам гэсэн энэ 2 амралтаараа амралтыг нь жоохон тавиу тавьж өгөөд бусад бас зарим нэг амралтуудыг бол танах нь бол бараг зөв гэж би бас хардаг юм. Наанадаж энэ зам тээврийн осол буурна л даа. Цагаан сараар хөдөө орон нутаг руу явж золголтоо хийдэг, амралтын богино хугацаандаа шахагддаг, наадмаар бас тодорхой түвшинд энэ төрийн байгууллагууд, хувийн хэвслүүд, ажил албанууд нь үргэлжилж байдаг, амралтынхаа богино хугацаанд шахагдаж тэр болгон бүгд наадмаар ээлжийн амралтаа зэрэг авах боломжгүй учраас тодорхой түвшний бас яаруу сандруу зүйлээс болоод бас эрсдэл үүсдэг ийм тохиолдол бол байгаа гэдгийг хэлж байна. Асуултдаа хариулт авъя.

Б.Жавхлан: Амгаланбаатар гишүүн хариулт. Микрофоныг нээе.

О.Амгаланбаатар: Баярбаатар гишүүнд баярлалаа асуулт асуусанд. Өнөөдрийн эрийн гурван наадам маань яг гурван эрийн наадам. Яг гурван эрийн наадам. Эрийн гурван наадам гэдэг чинь эр хүний, нэг эр хүний гурвууланг нь хийдэг наадмыг хэлдэг байсан юм байна лээ. Энэ бол яг бүх түүхээрээ нотлогдож байгаа зүйл. Тэгэхээр бид нарын хувьд энэ эрийн гурван наадмыг оруулж ирж байгаагийн хамгийн гол амин сүнс нь хөдөө орон нутагт, тэр дундаа сум, аймагт, улсын наадамд ч гэсэн энэ адилхан л болчхож байна л даа. Үндсэндээ бол сүүлийн үед энэ сумын наадам үздэг хүнгүй болчихсон. Хэдэн бөхийн сургуулийн банди нар ирээд л сумынх нь наадамд түрүүлэх бөх нь өмнөх өдөр нь тодорхой болчихдог. Сумын наадамд айргийн 5 морь нь тодорхой болчихдог. Сая өнгөрсөн жилүүдэд ялангуяа сүүлийн 3, 4 жилд сумын наадмынх нь азарга, соёолонгийнх нь тоо 5-д хүрэхгүй “Айргийн тав” морьгүй болчихоод ямар нэгэн, ямар ч хамаагүй адуу мордуулаад “Айргийн тав”-ыг гүйцээдэг ийм юм руу орж байна шүү дээ.

Тэгэхээр нөгөө бид нарын өв соёл маань ард түмнээсээ холдоод цөөхөн хүрээлэл рүү шилжиж байгаагийн хамгийн том жишээ нь энэ байгаад байгаа юм. Тэгэхээр бид нарын хувьд нөгөө бид нарын үндэсний бахархал болсон баяр наадам маань яг ард түмнээсээ холдож байгаа шүү гэдгийг бол бас энэ дээр хэлчихье.

Гадаадад цол олгох асуудал бол гадаадад амьдарч байгаа хэдэн зуун мянган Монголчуудаас ирсэн санал. Үнэхээр энэ бол бид нар энэ адилхан л Монгол үндэстэн. Гэхдээ бид нар энэ харьд байгаа нь бол бид нарын буруу биш, бид нар бас амьдралын төлөө явж байна. Тэгэхээр бид нар бас жилд ганц баярлахдаа бид нарт бас ийм төрөөс бид нарт нэг ийм зүйл дээр нь анхаараад өгчихвөл бид нар бас ганц баярлахдаа бас ийм та нартай адилхан баярлалчихмаар байна гэдэг ийм саналуудыг энэ гадаадад амьдарч байгаа Монголчуудын холбооноос ирүүлсэн.

Тэгээд судлаад үзэхэд бас ч гэж болохгүй юм байхгүй байсан. Энийг бол ажлын хэсэг томилоод хэдүүлээ энэ дээрээ бас ярилцах боломжтой гэж ингэж харж байна.

Шагайн харвааны асуудал дээр бол өөрчлөлт ороогүй. Тэгээд цол олгохыг дэмжиж байна. Олон хоног амрахыг бол бас дэмжиж байна гэлээ. Тэгээд дэмжиж байгаад бас баярлалаа.

Б.Жавхлан: Баярбаатар гишүүн тодруулъя 1 минут.

Б.Баярбаатар: Тийм миний асуугаад байгаа асуулт нь одоо тэгээд 1 эрэгтэй хүн бол энэ гурваар гурвуулаагаар нь наадна гэж ойлгож байгаа зөв үү? Жишээлбэл бөхчүүд өнөөдрөөс эхлээд суръя ийн бэлтгэлд гарах хэрэгтэй байна, морио өөрөө унаж уралдах юм байна, нөгөө манай Баасанжаргал гишүүний хэлээд байгаагаар нөгөө хүүхэд бол морь унахгүй болж байгаа юм байна гэдэг дээр би аягүй том дэвшил гарч байна гэж хараад байна.

Гадаадад байгаа зүйлээ бас жоохон ангилах нь зөв байх л гэж л хараад байна. Тийм тийм тэгэхээр эдгээр зүйлүүд дээр анхаараарай л гэж хэлэх гээд байгаа юм.

Б.Жавхлан: Амгалан Амгаланбаатар гишүүн хариулт.

О.Амгаланбаатар: Үгүй энэ өнөөдрийн уламжлалт наадам яг явдгаараа явагдана. Өнөөдрийн уламжлалт наадмыг огт хөндөхгүй шүү дээ. Нэмэлтээр энэ орж ирж байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр өнөөдрийн уламжлалт наадам болдгоороо болоод л өнгөрнө. Наадмын дараа жишээлбэл 10 хоног амарч байгаа юм чинь энэ баяр Монголын үндэсний баяр наадмыг чинь үзэх гээд гаднаас хамаг жуулчид ирж байна. Тэгвэл 15, 16-нд юм уу одоо уяачдын наадам гээд хийдэгтэй адилхан наадмын дараа энэ төрөл нэмэгдэж хийгдэнэ л гэсэн үг. Түүнээс бол өнөөдрийн наадамд бол ямар ч өөрчлөлт орохгүй.

Б.Жавхлан: Аюушийн Ариунзаяа гишүүний микрофоныг нээе. Асуулт.

А.Ариунзаяа: Энэ хуулийг 43 гишүүн хамтдаа өргөн барьсан байдаг. 2025 оны 11 сарын 27-ны өдөр өргөн барьсан. Энэ 43 гишүүн хуулиа уншсан юм уу даа? Та хэд уншаагүй шүү. Та хэд зүгээр Амгаланбаатарын бланк дээр нь гарын үсгээ зураад наадамтай холбоотой гээд цөөхөн хэдэн тайлбар дээр нь суурилад ер нь бол өргөн барьчихсан шүү. Та хэд тэгээд өргөн барьсан учраас чуулган дээр асуулт асууж болохгүй. Байнгын хороон дээр ч асуулт асууж болохгүй. Ийм нөхцөл байдалтай байгаа. Ер нь бол уншаарай.

Тэгээд би лав даг ийм хууль дээр гарын үсэг зураагүй. Яалаа гэж би ийм юман дээр зурах вэ дээ. Энэ маш олон салбаруудыг нэгтгээд маш олон тийшээгээ ороод, холион бантан ер нь болгож байгаа гэж би бол үзэж байгаа. Гэхдээ Амгаланбаатар бол аягүй гоё тайлбарлана. Угаасаа юм тайлбарлахдаа аягүй гоё тайлбарладаг. Цолны асуудлуудыг нь бүгдийг нь холион бантан болгож байна. Өнөөдөр яг журмаараа явж байгаа хүмүүсийн хувьд бол урдуур нь хэдэн сумын наадам тэдэн удаа яах юм бол Улсын цолтой ижилсэнэ юу байдаг юм энэ хэсгүүд нь бол ер нь маш үнэнчээр явж байгаа хүмүүсийн шударга бус байдлыг үүсгэнэ гэж би бол бодож байгаа.

Гадаадад байгаа Монголчууд хэдийгээр наадмаа зохион байгуулж байгаа нь сайн боловчиг. Гэхдээ улсын заан, арслан бүхий л энэ асуудлууд дээр бол бас арай спортыг бол бас арай л өөр байгаа болов уу гэж би бодож байна. Тэгээд мэргэжлийн хүмүүс нь юу гэж бодож байгаа юм? Засгийн газар ер нь юу гэж бодож байгаа юм бол? Энэ хуулийг тухайн үедээ өргөн барьж байхад Ундрам гишүүн яг Соёлын сайд байсан юм. Тэгээд хууль санаачлагчдын нэг. Би тэгээд асууж байсан байхгүй юу яг бүлэг дээрээ. Үгүй ээ Соёлын сайд нь өөрөө энийг өргөн барьж байгаад тэгээд Засгийн газрын бодлого гэж үзэж болох уу үгүй юү гэж? Тэгээд

зүгээр энэ наадмаа нэг л тийм сонин л болгох гээд байна даа та нар. Тэгээд яг үнэхээрийн иргэд ч гэсэн энэ хуулийг нь уншаарай даа. Бурхан бид нар өргөн барьж байгаа хуулиа ч сайтар цаад логикийг нь ойлгохгүйгээр явуулчихаад байгаа нь үнэхээрийн харамсалтай шүү.

Нэг эрийн гурван наадам гээд Баярбаатар гишүүн сая асуулаа шүү дээ. Тэгээд нөгөө бөхийг бол морь даахгүй шүү дээ. Тэгээд эс үгүй бол сур харваа чинь морь унаж, бөх барилдаж сурах юм уу? Эс үгүй бол яг яах юм байгаа юм тээ? Тэгээд эмэгтэй хүн тэгээд энэ нэг эрийн гурван наадамд орж болно гэсэн үг үү, болохгүй гэсэн үг үү? Эмэгтэй сур харваачид ч зөндөө байгаа. Уяач эмэгтэйчүүд ч бас их байгаа. Одоо цагт чинь мэдэхгүй Чингис хааныхаа үеийг би үгүйсгэх гээгүй. Гэхдээ ер нь орчин цагт чинь тэгээд эмэгтэйчүүд ч гэсэн энэ наадамд оролцоод л явж байгаа шүү дээ.

Б.Жавхлан: Батын Батбаатар гишүүний микрофоныг нээе. Ариунзаяа гишүүн үг хэллээ.

Б.Батбаатар: Тийм тийм их олон гишүүд энэ хууль дээр санаачлагчаар гарын үсэг зураад явчихжээ. Тэгээд сүүлийн үед Улсын Их Хурал дээр 60, 70, 40, 90 гээд тийм тоотой Их Хурлын гишүүд хамтарч хууль санаачилдаг болсон. Нэг нэгнийхээ бланк дээр чөлөөтэй гарын үсгээ мутарладаг болсон. Энэ бол ийм жигд процесс бол хувирчихлаа.

Энэ хууль дээр бас нэг хэд хэдэн зүйл анхаарах ёстой юм байгаа юм. Би бол асуулт асуугаагүй үг хэлж байна. Энэ Элчин сайдын яамыг Элчин сайдын чиг үүрэг гэдэг чинь улсын гадаад харилцаа, дипломат байгууллага. Тэр нь яах вэ зохион байгуулахад нь дэмжлэг үзүүлэх нь бол зүйтэй байх. Түүнээс биш яг цол олгоод ирвэл Монгол Улсыг гадаадад төлөөлдөг Элчин сайд бөхийн барилдаан юу байдаг юм уу ямар нэг цолны маргаанд орооцолдоод эхэлбэл энэ болохгүй байх. Тэгээд нэгэнт Сайнзориг нарын гишүүдийн хууль хэлэлцэх асуудалд орж байгаа учраас үүнтэйгээ нэгтгэгдээд бас арай гайгүй жигдрээд явчих байх гэж ингэж бодож байна.

Б.Жавхлан: Батбаатар гишүүн үг хэллээ. Хууль санаачлагчийн илтгэл, төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд асуулт асууж дууслаа.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан дэмжсэн, дэмжээгүй байр сууриа илэрхийлж үг хэлэх гишүүд байна уу?

Алга байна. Чулуунбилэгийн Лодойсамбуу гишүүнээр тасаллаа. Цэвэгдоржийн Туваан гишүүний микрофоныг нээе. Үг.

Ц.Туваан: Дэмжиж үг хэлнэ. Энэ Үндэсний баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах 2 төсөл орж ирж байна. Тэгээд энэ дээр яадаг юм бол Байнгын хорооны дарга хэлэх үү? Энэ 2 ижилхэн хууль байгаа учраас энийгээ тэр Сайнзориг гишүүний өргөн барьсан хууль ерөөсөө 2 л заалт байлаа шүү дээ. Нөгөө тэгш ойн жил 1024 барилдуулах Ерөнхийлөгчийн заалт. Дээрээс нь давхцаж байгаа нэг нь болохоор тэр 2021 оны барилдаанд цол олгох гэдэг ийм л 2 заалттай юм байна лээ. Тэгэхээр энийг Сайнзориг гишүүний хуулийг нааш нь татаад оруулж ирээд нэгтгээд хэлчхэж болох уу энэ гэдэг нэг асуудал. Бид хэд тусад нь цохиод явчихсан. Сая бас нэг гишүүн үгэнд гарч байна.

2 дугаарт нь тэр одоогийн хэрэглэж байгаа Үндэсний баяр наадмын тухай хууль дотор нэгэнтээ хэдүүлээ энэ хуульдаа өөрчлөлт оруулж байгаа юм чинь энэ дотор бас нэг цаг хугацааны хувьд зохицуулж чадахаа больчихсон, өнгөрчихсөн ийм заалтууд өөрөөр хэлбэл хасах заалтууд байгаа юм. Энэ заалтуудыг ингээд хасаад явъя гэсэн ийм саналтай байна.

Дээрээс нь мэдээж хуулийн төслөө бас үзсэн, уншсан. Тэгэхдээ энэ дотор 2 зүйлийг бас үг байгаа дээр протоколд тэмдэглүүлж хэлэх нь тэр аймаг, сумдын 3 насны айраг түрүү гэдэг дүйцүүлж тооцох энэ асуудал дээрээ нөгөө үндсэн Баяр наадмын хууль дотор байгаа дээд ангиллын 50 хувь гэдэг энэ концепцоо харъя, энийгээ ярья.

Дээрээс нь тэр түрүүн хэлсэн энэ шинэ цол “Улсын дархан тод манлай”, “Аймгийн манлай”, “Сумын манлай” гээд энэ уяачид дээрээ тэр нөгөө энэ чинь өөрөө “Дархан” гэдэг чинь амжилтаа ахиулсан хүмүүст дээд талын дахиж дараагийн дээд талын чансаа өндөр цол. Ийм учраас энэ дээр бол тэр улсын наадмын улсын “Тод манлай уяач” авсан хүнд дахиад дээр нь бүх насны айраг, түрүү авсан бол “Дархан тод” олгох, аймаг дээр “Аймгийн алдарт уяач” хүн дахиад авчихсан байгаа хүн дээр нь аймгийн бөх наадамдаа түрүүлсэн гэдэг энэ президентүүдийг бас оруулж явах, энэ дээрээ яг хэлэлцүүлгийнх нь шатан дээр юм уу ажлын хэсэг дээр бас бүгдээрээ ярилцаад ингээд явах нь зөв байх гэсэн ийм үг хэлье. Тэгээд дэмжиж байгаа.

Б.Жавхлан: Туваан гишүүний сая санал дээр бол ийм шүү дээ. Та дэгээ хүлээн уншсан байгаа байх. Өнөөдөр 2 асуудал 2-уулаа тусдаа хэлэлцэх эсэхтэй байгаа. Байнгын хороон дээр хэлэлцэх эсэх нь дэмжигдээд чуулган руу ороод хэлэлцэх эсэх мөн шийдэгдсэний дараа анхны хэлэлцүүлгийн шатад хэрэв хууль санаачлагч нар зөвшөөрвөл таны саяын хэлснээр нэгтгэж явах ийм боломжтой гэдгийг сануулъя.

Чулуунбилэгийн Лодойсамбуу гишүүний микрофоныг нээе. Үг.

Ч.Лодойсамбуу: Гишүүддээ өдрийн мэнд хүргэе. Энэ хуулийг хэлэлцэж болохгүй ээ. Одоо бид нар би Амгаа гишүүнээсээ бас хүсэж байгаа юм. Хүний өөрийгүй бид нар ингээд нэг ийм наадам дөхөхөөр, цагаан сар дөхөхөөр наадам, цагаан сараа шоглуулах ийм шалтгааныг үүсгэдэг хүний өөрийгүй бас болимоор байгаа юм.

Эрийн гурван наадам гээд л ярьж байна. Нэг эрийн гурван наадам энэ тэр гээд тоог нь задалж боль л дооб Түүх яриад байна. Наадмын хамгийн анхны эх сурвалж бол тэр Чингисийн чулууны бичээс гээд Хасарын хүү Есүнгэ 335 алд харвалаа гэж бичсэн наадмын бодит баримт чулуун бичээс байна. Монголын нууц товчоон дээр 3 сард Монголчууд наадмаа хийдэг. 7 дугаар сард наадмаа хийдэг байсан байна. Энэ дотор нэг хүн гурвууланг нь хийдэг, эс үгүй бол гурван хүн нэг наадам ийм балай юм байхгүй шүү дээ ер нь бол.

Тэгээд бид нар одоо ингээд ингээд юу ярихаасаа шалтгаалаад ингээд ард түмэн дундаа ганц үндэсний эв нэгдлийн бэлгэ тэмдэг болж байдаг энэ цэнгэл, баяр цэнгэл наадмыг ийм зүгээр хүний амны зугаа болгоод энийг нь Монголчууд биш өөр хүмүүс өлгөж аваад санаатайгаар гутаан доромжилдог энэ шалтгааныг нь бид нар ингээд энд суучхаад яг юугаа ч мэдэхгүй яах вэ Амгай заан бол мэднэ.

Амгаланбаатар маань бол аймгийн заан хүн тийм байх аа? Аймгийн заан. Бөх хүн бас бөхийн амьдралыг мэднэ.

Морь унах, сур харвах талаар энэ тэр бол бас ойлголт байхгүй байх. Тэгээд ер нь бид нар энд суучаад л ингээд дураараа нэг баахан юм санаачлаад л тэгээд 1 хэзээ ч батлагдахгүй, хэрэгжихгүй баахан юм санаачлаад энэний гор нь юу вэ гэхээр эргээд л бид нар үндэсний өв уламжлалаа тойрч маргалддаг, талцдаг. Таацлыг дандаа энд энэ байшингаас хийгээд байна. Ер нь наадам дөхөхөөр л энэ наадмыг янз янзаар ярьдгаа болимоор байгаа байхгүй юу. Болимоор байгаа юм.

Бид нар үндэсний их баяр наадмыг ярьж гэвэл бүүр үндэсний хэмжээ рүү нь аваачих хэрэгтэй. Монгол Улс бол 100 жилийн түүхтэй улс биш. Монгол Улс бол 800 жилийн түүхтэй дор хаяж. Төрт улсаа ярих юм бол. Тэгэхээр Үндэсний их баяр наадмыг Үндэсний Их Монгол улс байгуулагдсан цагаас нь тоолж тэмдэглэдэг болох гэх мэт суурь асуудлаа шийдээд явах юм бол харин маргаанууд бага багаар арилна. Өөр юмаар бол оролдмооргүй байгаа юм.

Тэгээд Амгаа гишүүний санаачилга бол яах вэ ингээд тератилон шиг бас ингээд нэг хүн олон төрлөөр өрсөлддөг байх ийм өөрөө их сониуч хүн учраас ийм сонин, сонирхолтой санаанууд гаргаж ирж байна л даа. Энийг бол заавал хуульчлах гээд байх шаардлага алга. Эхлээд манай Амгаланбаатар гишүүн Говь-Алтай аймагтаа тийм үндэсний тератилон зохион байгуулаад үзэх хэрэгтэй. Болж байна уу болохгүй байна уу? Энийг хуульчлахгүйгээр ер нь тусад нь хэн ч бай зохион байгуулаад явж болно. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар нь ч тэр, эс үгүй бол зүгээр төрийн бус байгууллагууд, компаниуд ч тэр хийгээд үзье л дээ.

Тэгэхээр бид нар ингээд наадам дөхөхөөр яг энэ үндэстний бахархал сэргэдэг, нэгддэг, жилд хоёрхон юм байдаг байхгүй юу. Наадам цагаан сар. Яг энийг дөхөхөөр л бөөн ийм цолны маргаан, бөөн ийм юу байдаг юм ийм хэв дүр, хэлбэр, загварын маргаан руу энэ үндэстнээ чирч оруулдаг хэдүүлээ больчихмоор байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр энийг ер нь ингээд хэлэлцэхгүйгээр одоо энэ чинь Байнгын хороон дээр санал хураагаад хэлэлцэхгүй байсан ч гэсэн дэмжихгүй гэсэн ч Их Хурал дээр санал хураахдаа дэмжихгүй гэдгээр нь хураахаа больчихоод байгаа болов уу? Тэгэхээр ийм хууль хэлэлцэж болохгүй ээ уучлаарай Амгаланбаатар гишүүн ээ.

Б.Жавхлан: Үг хэллээ. Жадамбын Бат-Эрдэнэ гишүүний микрофоныг нээе. Үг.

Ж.Бат-Эрдэнэ: Энэ хуулийг би бас дэмжихгүй байгаа. Амгаланбаатар гишүүнээсээ бас хүлцэл өчье. Мэдээж хууль санаачлах эрх нь бол танд байгаа. Гэхдээ бид нар төрийн хүмүүс шүү. Төрийнхөө баяр наадмыг ингэж бас самарч болохгүй. Монгол төрийн их баяр наадам гэдэг бол цаашлаад бүр нарийн яривал Монгол Улсын бэлгэ тэмдэг шүү. Тусгаар тогтнолын бэлгэ тэмдэг маш том асуудал. Өнөөдөр энэ баяр наадам дээрээ бид нар энэ баяр наадмын цэнгэл гэдэг чинь Монголын утга учрыг илэрхийлж байгаа шүү дээ. Дэлхий нийт ингэж харж байгаа шүү дээ. Тэгээд энэ дээр ийм нэг хачин хачин заалтууд ороод ирж. Бид өнөөдөр төр барьж байгаа хүмүүс төрийн энэ хуульд өөрчлөлт оруулах эрхээ бид нар бас ингэж хамаагүй эдэлж болохгүй.

Тэгэхээр энэ бас гишүүд хэлж байна. Ер нь бол энэ хуулиа бол бараг л татаад авчихвал яасан юм бэ? Ингэж бас төрийнхөө баяр наадмаар ингэж

хамаагүй замбараагүй бид олон улстай энэ олон улсын түвшинд нийт глобал ч гэсэн энэ нийгмийн хэмжээнд сэтгэж, энд тэгж улам сайжруулах улам олон улсын хэмжээний баяр наадам цэнгэл болох асуудал талаас нь харж ингэж засаж залж явах ёстой болохоос биш ингээд бас дотор нь янз янзын асуудал.

Хойд, урьдахын тэр түүх, домог янз янз байж болно шүү дээ. Бид нар чинь хөгжиж байгаа улс орон шүү дээ. Улам юмаа сайжруулах, улам дэлхийн түвшний хэмжээний баяр наадам болдог, Монгол улсаа өөд нь татдаг ийм сайхан хууль юмнуудад санаачлах боломж, бололцоонууд зөндөө байна.

Тэгээд энэ дотор яах вэ авах ганц нэг авах 2, 3 заалт бас байж болох юм. Гэхдээ энийг дагаад хэрвээ энэ хуулийг хэлэлцэх юм бол энэ хууль батлагдана шүү. Тийм болохоор миний хувьд бол бас энэ хуулийг бол хэлэлцэх нь зохисгүй гэж үзэж байгаа шүү. Тийм болохоор дэмжихгүй байна.

Б.Жавхлан: Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд дэмжсэн, дэмжээгүй байр сууриа илэрхийлж үг хэлж дууслаа.

Гишүүд санал хураалтад бэлтгэе. Санал хураалт.

1.Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая. Санал хураалт.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 5 гишүүн зөвшөөрснөөр 27.8 хувиар уг санал дэмжигдсэнгүй.

2.Хамт өргөн мэдүүлсэн Нийтээр тэмдэглэх баярын болон тэмдэглэлт өдрүүдийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая. Санал хураалт.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 2 гишүүн зөвшөөрснөөр 11.1 хувиар уг санал дэмжигдсэнгүй.

Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийж дууслаа.

Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанд Улсын Их Хурлын гишүүн Чулуунбилэгийн Лодойсамбуу гишүүн танилцуулна. Дараагийн асуудалдаа оръё.

11.53 цаг.

3.Улсын Их Хурлын гишүүн Мөнхчулууны Энхцэцэг нарын 76 гишүүн 2026 оны 05 сарын 27-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийе.

Хууль санаачлагчийн илтгэлийг Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн Баярмагнайн Баярбаатар гишүүн танилцуулга байсан боловч гишүүн байхгүй

байна. Энхцэцэг гишүүн өөрөө бас ирэх оролцох боломжгүй. Уг нь хойшлуулъя гэсэн санал ирүүлсэн юм байна. Тэгээд хуралдаан эхлэхээс өмнө энийгээ танилцуулчих байсан юм даа.

Хууль санаачлагч өөрөө байхгүй хуралдаанд оролцох боломжгүйгээ илэрхийлсэн учраас уг асуудлыг Дэгийн тухай хуулийн 31.5-аар хойшлууллаа.

Дараагийн асуудалд оръё. 3.Улсын Их Хурлын уучлаарай. 4 юм байна шүү.

11.53 цаг.

Улсын Их Хурлын гишүүн Пүрэвжавын Сайнзориг нарын 19 гишүүн 2026 оны 05 сарын 28-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийж эхэлье.

Хууль санаачлагчийн илтгэлийг Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн Пүрэвжавын Сайнзориг танилцуулна. Сайнзориг гишүүн хуралдаа ирнэ үү.

Хууль санаачлагч Жигжидийн Батжаргал илтгэл танилцуулна. Сайнзориг гишүүн өөрөө хуралд оролцох ёстой шүү гишүүдийн асуултад хариулна. Батжаргал гишүүний микрофоныг нээе.

Ж.Батжаргал: Байнгын хорооны дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

2022 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдөр баталсан Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлд Ардын хувьсгалын 100, 101 жилийн ойг тохиолдуулан үндэсний бөхийн цолны маргаантай асуудлыг Үндэсний бөхийн холбооны саналыг үндэслэн нэг зарчим, нэг журмаар холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу эрх бүхий этгээд шийдвэрлэж болно гэж заасан боловч томъёолол нь ерөнхий байдлаас болж хэрэгжүүлэхэд хүндрэлтэй байна.

Түүнчлэн үндэсний бөхөөр барилдаж байгаа тамирчид, тэдгээрийн гэр бүлийн гишүүдээс төрийн байгууллага, Үндэсний бөхийн холбоонд удаа дараа өргөдөл, хүсэлт гаргаж, үндэсний бөхийн цолын маргаантай асуудлыг 1 удаа шийдвэрлэх асуудлыг хөндөн тавьдаг болно.

Иймд 2003 оны 06 дугаар сарын 13-ны өдөр баталсан Үндэсний баяр наадмын тухай, 2022 оны 06 дугаар сарын 28-ны өдөр баталсан Үндэсний баяр наадмын тухай хууль хүчин төгөлдөр үйлчлэхээс өмнөх үеийн 1987 онд зохион байгуулагдсан Монголын бүх ард түмний спартакиад, 1995 оны Монгол Улсын Засгийн газрын шийдвэрээр зохион байгуулсан Өндөр гэгээн Занабазарын 360 жилийн ойн баяр наадам, 1989 онд түүнээс хойших улсын баяр наадамд үзүүрлэж, шөвгөрсөн болон Ардын хувьсгалын тэгш ойн баяр наадамд шөвгөрч, тухайн үед дүрэм, уламжлал, жишгийн дагуу цол олгогдох амжилт үзүүлсэн боловч цол нь олгогдоогүй бөхчүүдийн өөрийн, эс үгүй бол гэр бүлийн гишүүнийх нь хүсэлтийн дагуу цолыг нөхөн олгох асуудлыг Монголын үндэсний бөхийн холбооны саналыг

үндэслэн Үндэсний их баяр наадмын хороо Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид уламжлан 1 удаа шийдвэрлүүлэх болон Ардын хувьсгалын 100 жил, Залуучуудын байгууллага үүсэж хөгжсөний 100 жил, Монголын үндэсний бөхийн холбоо байгуулагдсаны 30 жил, Монгол бөхийг дэлхийн дээд амжилт Гиннесийн номд бүртгүүлсний 10 жилийн ойд зориулсан 2021 онд зохион байгуулсан хүчит бөхийн барилдаанд 5, 6, 7, 8, 9 давж амжилт үзүүлсэн бөхчүүдэд Үндэсний баяр наадмын тухай хуулийн 3.9 дэх хэсэгт заасан цолыг Монголын үндэсний бөхийн холбооны саналыг үндэслэн Монголын Үндэсний их баяр наадмын хороо Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид уламжлан шийдвэрлүүлэх зохицуулалтыг тодорхой болгох шаардлагатай гэж үзэн хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Цолыг нөхөн олгох зохицуулалтыг 2017 оны 02 дугаар сарын 09-ний өдөр баталсан Үндэсний баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлд, 2017 оны 02 дугаар сарын 09-ний өдөр баталсан Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хууль батлагдахаас өмнөх жилүүдийн улсын баяр наадмын үндэсний сурын харваанд оролцож, тухайн хуульд заасан цолны болзлыг хангасан харваачид цолыг нөхөн олгоно гэж хуульчилсан байна.

Анхаарал хандуулсанд баярлалаа. Энэ нэг юуг нь орхигдуулаад л байх юм.

Б.Жавхлан: Хууль санаачлагчийн илтгэл, төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан асуух асуулттай гишүүд байна уу?

Батбаярын Энхбаяр гишүүнээр тасаллаа. Цэвэгдоржийн Туваан гишүүний микрофоныг нээе. Асуулт. Гантөмөр гишүүний нэрийг оруулъя.

Ц.Туваан: Сая Амгаланбаатар гишүүний өргөн барьсан хууль, ингээд хоёр дахь нь энэ Сайнзориг нарын гишүүдийн өргөн барьсан хууль гээд ингээд явж байгаа юм байна. Дэгийг бас ойлголоо. Энэ дээр асууж тодруулах 2 зүйл байгаа юм.

Энэ 1 дүгээрт нь энэ аймгийн 2 дугаар зүйл дээр аймгийн харцага цолны асуудал нь ингээд яг хууль дээр бичилтгүй орхигдчихсон байна гэж ингэж ойлгож болох уу? Ингээд тийм учраас нэмж байна гэж ингэж ойлгож болох уу?

3 дугаар зүйл дотор байгаа энэ 128 хүртэлх бөх гэснийг 256 хүртэлх энэ тэр гээд энэ заалтуудаа нэг тодорхой яг ямар зайлшгүй шаардлага байгаа юм бэ? Энийгээ нэг тайлбарлаад өгчхөөч гэдэг асуудал.

Гуравдугаарх нь бол энэ яг тодорхой яг танд юу протоколд асуумаар байна. 2021 оны буюу бидний хэлж заншсанаар Ардын хувьсгалын 100 жилийн ойн баяр наадмын залуучуудын жилийн хүрээнд олгосон зохион байгуулсан наадмаар тодорхой даваануудыг хангаж цолны болзол хангасан бөхчүүдэд улсын цолыг нь нөхөн олгоно гэж ойлгож болох уу? Энийг та бас хариуцлагатайгаар хэлчхээч.

Тэрний дараагийнх нь болохоор тэр Баяр наадмын тухай хууль дотор байгаа энэ 24.1 та өөрөө бас яг тэр үед Хууль зүйн яамны Төрийн нарийн бичгийн дарга байсан байх. Бид хэд бас энэ хуулийг Үндэсний баяр наадмын тухай хуулийн хамгийн сүүлийн өөрчлөлтүүдийг ярьж байсан. Тэгээд баталсан. Энэ дотор цаг хугацаатай заалт буюу 25 оны 06 сарын 01 хүртэл хугацаанд тухайн хөдөө аж ахуйн асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллага нь оруулж

ирээд энэ морины стандартыг батлаад энэ стандартын дагуу бүртгэл хийгээд энэ бүртгэлд бүртгэгдсэн морьдыг уралдуулахаар хуульчилж өгсөн байгаа. Тэгэхээр энэ заалтыг би бол бас энд хасах ийм саналтай байгаа. Эс үгүй бол энэ юу гэдэг юм энийг энэ хууль дотор зарчмын зөрүүтэй санал гаргаад ч юм уу засаж залруулж яг цаг хугацааны зөрчилгүй болгох асуудал дээр та ямар бодолтой байна гэсэн асуултуудад хариулт авъя.

Б.Жавхлан: Сайнзориг гишүүний микрофоныг нээе. Хариулт. Төхөөрөмжөө идэвхжүүлээрэй. Сайнзориг гишүүний микрофоныг нээе.

П.Сайнзориг: 1 дүгээр асуулт бол тийм ээ Туваан гишүүнээ техникийн зүйл байгаа. Угаасаа аймаг цэргийн наадамд бол харцага цолоо бол болгож байгаа. Аймаг цэргийн харцага гээд явж байгаа. Энэ дээр бол энэ техникийн юу гарсныг нь засаж байгаа 1 дүгээрт.

2 дугаарт, ерөнхийдөө одоогийн хууль тогтоомжоор бол сумын наадамд 64 хүртэл, аймгийн наадамд 128 хүртэл байгаа хүртэл шүү. Тэгээд энэ тоондоо нөгөө багталцахгүй учраас сүүлдээ энэ бүртгэл дагасан авлигал, нутаг усаараа талцах, энэнээс болж бөөн хэл ам гарч байгаа. Үндэсний бөхөөр хичээллэж байгаа залуучуудын тоо бол нэмэгдсэн. Тэгэхээр ер нь зүгээр. аймгийн наадам дээр бол 256 хүртэл, сумын наадам 128 хүртэл гэдгийг нь зүгээр нээж өгч байгаа юм. Тэгээд 64-өөрөө ч барилдаж болно .128-аараа ч барилдаж болно.

Тэгэхээр энэ бололцоог нь олгохгүй бол нөгөө үндэсний өв соёл, бөхөөрөө хичээллэе, барилдъя гээд хүрээд ирдэг. Бүртгэл дээрээсээ эхлээд хасагддаг. Тэгээд баяр наадам биш тэрүүгээр ерөөсөө бөөн хэрүүл уруул болдог. Энэний цаана бас бүртгэлийн хураамж дээр авлигал явагдаж байгаа зүйл байгаа. Ийм зүйлүүдийг бас засаж залруулаад орон нутагт нь бас боломжийг нь өгье өө. Тухайн үед бас гишүүдээс энэ санал гараад л Засгийн газрын өргөн барьж байсныг өөрчилж байсан. Тэгээд ингээд багассанаасаа бас орон нутагт бас жоохон асуудлууд үүссэн 1 дүгээр асуулт.

Дагаж мөрдөх журмын хууль бол боловсруулсан. Дагаж мөрдөх журмын хуулиар бол 2022 онд тэр Баяр наадмын тухай хуулийг шинэчлэн батлахдаа Дагаж мөрдөх журмын хууль хийсэн. Гэтэл тэр дагаж мөрдөх журмын хуулиараа энэ цолны маргаантай асуудлуудыг эрх бүхий байгууллагын саналыг үндэслэн Ерөнхийлөгчид уламжилж шийдвэрлүүлнэ гэхчхэн чинь эрх бүхий байгууллага гэдэг нь хэн бэ гэдэг нь хүртэл боломжгүй учраас хэрэгжүүлэх боломжгүй байгаа. Тэгэхээр би тэрийг зүгээр процессжуулж тодруулаад 1987 оны Бүх ард түмний спартакиадын 33 тойргийн барилдааны 29 давсан Ломбын Эрхэмбаяр начнаас хойшоо яг Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан төр болон нийтийн эрх зүй этгээдэд өргөдөл гаргаад шийдэгдэхгүй буюу Баяр наадмын хуулийг 2003 онд батлахдаа энэ асуудлуудыг орхигдуулсан асуудлууд байгаа. Энд 7, 8 хүний асуудал.

Араас нь 2021 оны Монгол төрийн наадам тасрах ёсгүй гэж үзэж энийг үе үе л төрийн өндөрлөгүүдтэй эргээд бөхчүүд уулзахад л шийдэж өгнө л гэдэг асуудал байгаа. Тэгээд энийг нь оруулаад шийдвэрлэе гэдэг байдлаар л энэ дагаж мөрдөх журмын зохицуулалтыг тодорхой болгож өгч байгаа юм.

Өөрөөр хэлэх юм бол Монгол бөхийн холбооны саналыг үндэслэн Баяр наадмыг зохион байгуулах хорооны ерөнхийлөгчид уламжилж 1 удаа л

шийдвэрлэнэ. Дахин дахин юм үзэж гаргахгүй гэдэг байдлаар дагаж мөрдөх журмын зохицуулалтыг хийсэн.

Энэ хууль дээр морины асуудал бол хөндөж орж ирээгүй. Үнэхээр хөндөх асуудал байдаг бол бас тусдаа л хууль санаачлах асуудал байх шиг байна. Та нөгөө Баяр наадмын тухай хуулийн 21 дүгээр зүйл дээр ярьж байгаа шиг .../минут дуусав./

Б.Жавхлан: Аюушийн Ариунзаяа гишүүн асуулт асууя. Микрофон.

А.Ариунзаяа: Энэ баяр наадмын тэгш ойтой холбоотой бөхийн тоог нэмэгдүүлэх эрхийг Ерөнхийлөгчид олгохоор нэг ийм хууль байх шиг байна тээ? Зүгээр миний асуулт юу вэ гэхлээр бид чинь Тулгар төрийн, Их Монгол Улсын, Үндэсний эрх чөлөө, тусгаар тогтнолоо сэргээн мандуулсны, Ардын хувьсгалын, тэгээд сая өнгөрсөн жил чинь бид нар бас Ардчилсан хувьсгалын гэж нэмсэн. Ингээд маш олон он, жил, ойг бид нар дурдаад байна шүү дээ. Тэгээд энэнийхээ алийг нь аль гэж үзэж тусгайлж ингэж хууль дээр зааж ер нь яваад байх нь зөв юм уу? Тэгээд дараад нь ардчилсан хувьсгалын гэж хамгийн сүүлд нэмэгдүүлснийг тэгш ойгоор нь ингэх хэрэгтэй гээд дахиад хуулийг гишүүд санаачлах уу? Одоо яг яах вэ гэдэг л ийм асуулт байгаад байна л даа. Тэгээд ер нь энэ Баяр наадмын тухай хууль баяр наадам дөхөөд ирэхлээрээ л ер нь ингээд л нэг баахан асуудал үүсээд байдаг энэ Засгийн газар, Шадар сайд дээр байгаад байдаг билүү? Энэ чинь юу билээ? Соёлын яам тэгэхдээ ингээд л нэг Шадар сайд ч юм шиг комиссоо хэн нь ч ахлаад байгаа юу болоод байгаа нь мэдэгдэхгүй нэг ингээд Засгийн газрын манлайлал ердөөсөө энэ сүүлийн жилүүдэд харагдахаа байлаа. Үгүй ээ энэ хариуцах ёстой ажлуудаа засаг нь өөрөө сайн хариуцаад энэ асуудлуудаа оруулчхаж болдоггүй юм уу? Ингээд Засаг нь өөрөө юмаа оруулж ирэхгүй болохлоор гишүүд энд тэндээс юмнуудаа оруулж ирээд байгаа байхгүй юу. Тэгээд ийм ойлгомжгүй нөхцөл байдал үүсээд байна.

Тэгээд яг энэ яах вэ энийг оруулах ёстой гээд дэмжээд явбал явна биз. Гэхдээ л нэг тийм асуулт байгаад байна. 1 дүгээрт аль ойг нь гэх вэ? Тэгээд ингээд нэг нэгээр нь ингээд л яваад байх юм уу? Энэ засаг чинь юу бодож байгаа юм бол?

Б.Жавхлан: Хариулт, Сайнзориг гишүүний микрофоныг нээе.

П.Сайнзориг: Би Засгийн газрын өмнөөс бол байр суурь хэлж чадахгүй нь. Би яах вэ зүгээр Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан бүрэн эрхийн хүрээнд хууль санаачилж байгаа. Энэ хууль санаачлах асуудлыг би зүгээр илэн далангүй л ярья. Манай ингээд Үндсэн хуулийн, шинэ Үндсэн хуулийн ойн барилдаанаар ч гэдэг юм уу манай тодорхой удирдлагууд бүх бөхийн өргөөнд зочилдог. Энэ хүрээндээ дандаа амлалтууд өгчихдөг. Энд, тэнд бөхчүүдийг хүлээж авахдаа шийдвэрлэнэ гээд л хэлчихдэг. Тэгээд хүлээлтүүд үүсчихсэн байна. Тэгээд нэг талд нь мухарлаж энэ шийдэхгүй бол энэ асуудал чинь ингээд л ужгираад л яваад байгаа байхгүй юу.

Тэгэхээр би энэ асуудлыг яах вэ Бөхийн салбар хороог бас удирдаж байсан энэ асуудлыг жоохон ойлгодог, хичээж байгаа хүний хувьд л оруулж ирж байгаа юм. Энэ баяр наадмаараа хэдүүлээ нэг тэнэгэр сайхан байя, хэрүүл уруулгүй байя, хэн хэндээ гомдол уруулгүйгээр энэ асуудлыг шийдчихье л гэдэг байдлаар ингэж орж ирж байгаа 1 дүгээрт.

2 дугаарт, энэ бөхийн тоог 1024 барилдах уу, 512 барилдах уу гэдэг асуудал дээр бол гол шалгуур нь Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийн 9.1 дүгээр зүйлд заасны дагуу Их Монгол Улс байгуулагдсаны, Ардын хувьсгалын ой хоёрыг л тохиолдуулж энэ 1024 барилдах уу, 512 барилдах уу гэдгийг шийддэг юм, шийддэг хуультай.

Бусад энэ ойнуудыг бол дурддаг. Тулгар төр байгуулагдсаны, Их Монгол Улс байгуулагдсаны бол энэ дээрээ орчхож байгаа. Араас нь тусгаар тогтнол, эрх чөлөөгөө сэргээн мандуулсны ой орж ирж байгаа, Ардын хувьсгалын ой орж ирж байгаа. Түрүү жилээс бид нар Ардчилсан хувьсгалын ойгоо бас дурддаг болсон. Бусад тэр ингээд 5 ойг бид нар дурдаж байна шүү дээ.

Энэ 5 ойгоосоо 2 ойг нь бид нар тухайлан цохон тэмдэглэж энэ дээр нь тэгш ой гэдэг юм уу ач холбогдол өгч 512 уу, 1024 барилдах уу гэдэг зүйлүүдийг шийдэж байгаа. Ийм л зохицуулалттай байгаа юм. Тэгээд гээд төрийн тэргүүн, үндэсний эв нэгдлийг илэрхийлэгч Монгол Улсын Ерөнхийлөгч учраас зарим энэ тэгш ойнуудыг бас ач холбогдол өгч барилдах, 1024 барилдаж ач холбогдол өгч болох юм байна гэж үзэж байгаа. Би хууль дээр нь оруулаад 5 жил тутам 1024 барилдуулж болно.

Тэгэхээр бас бөхчүүд маань цолны үнэлэмж бас тэр хэмжээгээрээ буурчих гээд байна гэдэг ийм байдлуудыг яриад байгаа юм. Тийм учраас зарим энэ үеүдийн онцлогийг шалтгаалаад төрийн тэргүүн бас тодорхой санал, хүсэлтийг аваад шийдвэрлэх гарцыг нь л нээж өгч байгаа ийм зүйл байгаа.

Б.Жавхлан: Ариунзаяа гишүүн тодруулъя. 1 минут.

А.Ариунзаяа: Таван ой бид нар дурдаж, мэндчилгээгээ хүртэл илгээдэг шүү дээ тээ? Тэгээд яагаад 2-ыг нь л онцолж байгаа юм бэ? Нөгөө 3 ой нь юу гэдэг юм ач холбогдлынх нь шалгуураар нь ингээд л аваад үзээд сурчихсан юм гэж л хэн нэгэн хэзээ нэгэн цагт тогтоосон юм шиг л ийм юм болоод байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр нөгөө бусад 3 нь тэгш ойгоор нь болохгүй гэж хязгаарлаад байгаа нь хуульд өөрөөр зөвшөөрснөөс бусад зөвшөөрөгдөөгүй, эс үгүй бол зөвшөөрөгдөөгүйгээс бусад нь зөвшөөрөгдсөн гэсэн л ийм логик явж байгаа байхгүй юу.

Тэгэхээр аль нэг ойг нь онцолж ингэж тавих нь зөв юм уу зүгээр нийтлэгээр нь эрхийг нь өгчихгүй байсан юм уу гэдэг л ийм асуудлыг асуугаад байгаа юм. Тулгар төрийн байгуулагдсаны, Их Монгол Улсын, Үндэсний эрх чөлөө, тусгаар тогтнолоо сэргээн мандуулсны, Ардын хувьсгалын, Ардчилсан хувьсгалын гээд 5 ой байна. Тэгээд ингээд 2-ыг нь л авчхаад байгаа байхгүй юу. Тулгар төрийнх яагаад тэгээд чухал биш биш юм? Тусгаар тогтнолоо сэргээн мандуулсан нь яагаад чухал биш юм гэдэг л ийм асуултууд гарч ирэх болов уу л гэж би зүгээр асуугаад байгаа юм.

Б.Жавхлан: Сайнзориг гишүүний микрофоныг нээе. Хариулт.

П.Сайнзориг: Аль нэг ойг бол чухал, чухалгүйгээр нь ерөөсөө дэнсэлсэн юм байхгүй ээ. Энэ баяр наадмын бас харилцаа бол ер нь бол төрийн уламжлал, энэ явж ирсэн жишгийн эрх зүйгээр явж байсан. 2003 онд л энийг хуульчилсан. Хуульчлахдаа л Ардын хувьсгалын ой, Их Монгол Улсын ойг л тухайлан авч энэ

дээр нь ямар бөхийн хувьд 1024 барилдах уу, 512 барилдах уу гэдэг шалгуурыг тавьсан юм.

Түүнээс биш аль нэг ойг бол л миний хувьд ч юм уу чухал чухал биш гэж дүгнэх бололцоогүй. Энэ бас хувь гишүүнийхээ хувьд энэ бол уг нь хуульчлах шаардлагагүй зүйл байсан байхгүй юу. Гэтэл 2003 онд хуульчлах шаардлагагүй зүйлийг нэгэнт хуульчилсан. Одоо хуулийн хүрээнд зохицуулагдаж байгаа учраас хууль тогтоомжийн хүрээнд л асуудалд хандаж байгаа гэдэг зүйлийг бас танд бас хэлье. Тэгээд би бол гишүүдийн өмнөөс хариулж чадахгүй байна шүү дээ. Тийм хууль санаачилга болохгүй шүү гэж хэлж чадахгүй.

Б.Жавхлан: Чулуунбилэгийн Лодойсамбуу гишүүний микрофоныг нээе. Асуулт.

Ч.Лодойсамбуу: Энэ хуулийн тэр тэгш ойг тэмдэглэх, тэмдэглэлттэй холбоотой эсэхийг нь бол дэмжиж байгаа. Одоо бид нар 2 ойг үндсэндээ голчилж байна. Их Монгол улс байгуулагдсаны, Ардын хувьсгал гээд. Энэ хоёр хоёулаа ойн нэгэн зэрэг тэгшитгэх нь их олон тохиолдолд 1 удаа учраас зөрүүлж аль нэг нь ой нь тэгш ой бол тэр дээр нь нэгэнт л тэгш ой тэмдэглэх юм чинь чухал 2 ой гэж үзэж байгаа. Ялангуяа Их Монгол улсын байгуулагдсан ой, түүхэн ой бол Монгол үндэстний бол том баяр наадам, цэнгэл байх ёстой. Тэр утгаараа бол энэ жилийнх дээр бол дэмжиж байгаа. Тэгээд энэ жил тэгш ой гэж тэмдэглэхийн тулд хуульд өөрчлөлт орох шаардлага үүсээд байгааг нь бас ойлгож байгаа.

Хоёрдугаарх нь тэр нөгөө 2021 онд наадам өнжсөн тэгээд Залуучуудын холбооны барилдааныг цол олгох тухай ярьж байгаа. Энэ бол Монгол Улсын Засгийн газар, тухайн үеийн Оюун-Эрдэнийн Засгийн газар Монголын түүхэнд асар том хийсэн гэм нүгэл. Одоо бид нар араас нь тэрийг нь арчих гээд сууж байгаа.

2021 оны 07 дугаар сарын 02-нд Засгийн газар шийдвэр гаргасан байхгүй юу. Улсын баяр наадмыг тэмдэглэхгүй, 1 жил тэмдэглэхгүй, энэ нь аймаг, орон нутагт ч хамаатай шүү. Тэмдэглэхгүй гэхсэн. За одоо тэгэнгүүт энэ хуулийн төсөл дээр юу гэж орж байгаа вэ гэхээр Ардын хувьсгалын тэгш ойн баяр наадам шөвгөрч, тухайн үеийн дүрэм, журам, уламжлал, жишгийн дагуу цол олгох, амжилт үзүүлсэн боловч цол нь олгогдоогүй бөхчүүдийн амжилтыг нь нөхөж олгоё гэж. Тэр бол наадам биш. Би барилдааныг үзэж байсан. Яг очиж үзэж байсан. Төв асраар нь орсон. Төв асарт Залуучуудын холбооныхон сууж байсан. Тэр бол Залуучуудын холбооны төрийн бус байгууллагын барилдаан. Тэр барилдааныг наадам гэж хүлээн зөвшөөрөх юм бол хэдүүлээ ингээд бүр жинхэнэ бөөн талцал руу аваачна.

Одоо би жишээлбэл ингээд Сайнзориг гишүүнээс асуух гэж байгаа юм. Одоо энэ хэдүүлээ ид барилдаж байгаа бөхчүүдэд цол нэмэх тухай ярьж байна шүү дээ. Нийт хэдэн бөх байгаа вэ? Тэр цол нэмэх бөхчүүдтэй бусад бөхчүүдтэй уулзаж саналыг нь асуусан уу? Хэн хэнтэй уулзсан, хэн хэн цол авах гэж байгаа вэ? Цол нэмэх вэ энэ шийдвэрээс болж? Энэ бүхнийг та ингээд нэг бүрчлэн нэр усаар нь хэлмээр байна. Хэн хэн цол нэмэх вэ? Үүнтэй холбоотой хэн хэнтэй ямар ямар бөхчүүдтэй уулзаж, санаа, бодол солилцсон бэ?

Жишээлбэл, Бат-Өлзий наадамд байхыг нь бүртгүүлчихсэн байхыг нь харахад хүртэл сайхан санагддаг юм. Миний хайртай бөх. Гэхдээ одоо ингээд бид нарын гаргасан шийдвэрээс болоод улсын арслан болоод ид барилдаж байгаа

Батмагнай, Орхонбаяр, Бямба-Отгон бүгдийнх нь тэр эрэмбээрээ гараад ирнэ. Нөгөө залуу арслангууд хүлээн зөвшөөрөх үү? Эд нартай санал зөвлөлдсөн үү? Тийм эхний ээлжид энэ асуултад хариулт авъя.

Б.Жавхлан: Сайнзориг гишүүний микрофоныг нээе. Хариулт.

П.Сайнзориг: Тэр жилийн наадам яах вэ дээ тэгээд Засгийн газар шийдсэн. Ард олон хэсэг залуучууд но наадам гээд жагсаж байсан. Та мэднэ дээ. Аливаа зүйлийг нэг их улс төржүүлээд л энд нэг шошго нааж дэмий. КОВИД-ын хүнд жил байсан. Хаа хаанаа л сэтгэл зүйн хувьд бол бүгд л итгэлтэй бус, олон нийтийн арга хэмжээг хийхдээ маш л хүнд үед зохион байгуулж байсан. Энэ хүрээн дээрээ л бас олон нийтийн тэр үндэслэлээр асуудалд хандсан байх. Би энийг 1 дүгээрт тодруулчихъя.

Яагаад энэ хуулийг санаачлах болов гэдэг тухайн жилийн морь, сурынхан бүгд цолоо авчихсан энд тэнд бүх юмнуудаа хийгээд. Улсын наадмаас бусад аймгаас доошоо наадмуудад нь хүлээн зөвшөөрөөд л тооцоолчихсон. Харин тийм тооцчихсон жишиг нь. Би хариултаа эхлээд хэлчихье.

2 дугаарт, энэ асуудлыг би шийдээд өгөх гээд байгаа юм биш би Лодойсамбуу гишүүнд хэлчихмээр байгаа юм. Энийг 2022 онд Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийг шинэчилсэн найруулгыг батлаад Дагаж мөрдөх журмын хуулиар түрүүн 22 онд шийдчихсэн байхгүй юу өг өө гээд. Өг гэснийх нь дараа харин би нөгөө хэлээд процедур нь эрх бүхий байгууллага гэж хэн бэ гэдэг асуудлаасаа болоод ойлгомжгүй буюу процедур нь ерөнхий байгаа учраас би тодруулж өгч процессыг нь л тодруулж өгч байгаа юм. Тэрнээс биш Сайнзориг болон энэ хувь гишүүд шийдээд байгаа юм биш. Энийг өнгөрсөн парламентын үед баталсан Баяр наадмыг дагаж мөрдөх журмын тухай хуулийн дагуу бол шийдчихсэн юм. Шийдчихсэн. 21 оны наадмыг өгөх үү үгүй юу гэдэг шийдчихсэн.

Ямар ямар этгээдүүд цол авах гэж байна гэдгийг би зарлачихъя.

1 дүгээрт, 1987 оны Бүх ард түмний спартакиадад 33 тойргийн барилдаанаас 29 давсан Ломбын Эрхэмбаяр буюу Говь-Алтай аймгийн Тонхил сумын харьяат улсын начин хүн улсын заан цолтой болно.

1989 оны наадамд үзүүрлэж арслан цол аваад аваад маргааш нь хураалгасан. Ардын хувьсгалын 70 жилийн ойгоор түрүүлсэн, 1994 оны 734 бөхийн барилдаанаас 9 давж үзүүрлэсэн Балжинням аварга цол ахих нь үүгээр. Угаасаа өргөдөл, гомдлоо гаргачихсан.

70 жилийн ойгоор үзүүрлэсэн Пунцагийн Сүхбат агсанд цолыг нь нэхэж олгоно. Өөрөөр хэлэх юм бол Пунцагийн Сүхбат агсан амьд сэрүүн байхдаа өргөдөл, гомдлоо гаргасан. Өргөдөлд нь хариу өгөх ёстой байхгүй юу.

Ингээд наашаа яваад 1994 он, 95 оны Засгийн газрын тогтоолоор байгуулагдсан Өндөр гэгээн Занабазарын мэлмий нээсний ойн барилдаанд цол аваад 2 сарын дараа буюу 9 сард нь бүх цолуудыг нь тэмдэгтэй нь хураагаад авчихсан. Энэ дээр амьд сэрүүн үлдсэн 2-хон хүн байгаа. Батхуяг начин заан цол авна, Энхтуяа гээд аймгийн арслан байж байгаа.

Наашаа яваад Мөнх-Эрдэнэ арслан 3 үзүүрлээд тухайн үеийн жишиг уламжлалаараа арслан цолтой болж байсан. Энэнтэй бол дүйцүүлж бас өөрийгөө өргөдлийг ч юм уу, хүсэлтийг гаргаж байсан Гантогтох гарди байгаа. Цол ахих нь.

Ингэж яваад энэ дээрээс бас дүйцүүлж олгож болох хүмүүс гэдэг дээр бол Сумъяабазар аварга ярьдаг юм байна лээ. Тэгэхдээ хүсэлт өгсөн юм бол байхгүй. Энэ дээр бол хууль гаргаад бүгдэд нь өгнө гэсэн юм байхгүй. Хүсэлтээ гаргавал, өөрөө зөвшөөрөөд хүсэлтээ гаргавал шийдье гэж байгаа.

Ийшийгээ дараа нь бол ингээд 21 оны наадам дээр Бат-Өлзий, Ууганбаяр, Чинчулууны Батчулуун, Довчинсэмбээ, Булганы Эрдэнэбилэгийн Амгалан, дээрээс нь Нямпүрэвийн Батсайхан, Цэвээнпүрэвийн Адъяа, Баатарын Уртнасан, Энхтөрийн Мөнхбаатар, Батжаргалын Хадбаатар гэсэн ийм ерөөсөө 17 хүний л асуудал Монгол бөхийн холбооноос өргөдлүүдээ өгчихсөн асуудлуудыг шийднэ. Тэгээд тэр Дагаж мөрдөх журмын хууль ерөнхий байгаа учраас Бөхийн холбоо шууд Ерөнхийлөгчид уламжлах уу эсвэл Баяр наадмын хороогоор уламжлах уу гэдэг байдлаасаа гацчихаад байгаа асуудлыг л би процессжуулж өгч байгаа юм. Тэгээд та хэдийг бас зөв ойлгоорой би бас энийг шууд.../минут дуусав./

Б.Жавхлан: Лодойсамбуу гишүүн тодруулъя.

Ч.Лодойсамбуу: Тэгээд нэгэнт яах вэ хууль өргөн барьж байгаа учраас тэр ид барилдаж байгаа залуучуудтай, бөхчүүдтэйгээ ер нь уулзсан уу? Энэ амжилтын төлөө эд нар чинь энэ эрэмбийн төлөө л явж байгаа шүү дээ. Эрэмбээрээ ам авдаг хэдүүлээ мэднэ. Та яах вэ ингэж бодоогүй байж болно. Гэхдээ нөгөө таны оруулж ирж байгаа хуулийн үр дүнд үүсэх асуудлууд учраас, дээр нь үндэсний баяр наадам болох гэж байна. Үндэсний эв нэгдлийн хамгийн гол эвент болох гэж байна. Энэний өмнө бид нар бөөн маргаан руу наадмын өмнө цол ярьж маргалдана, дараа нь допинг ярьж маргалдана. Ингээд үндсэндээ бид нар бахархал дээрээ маргалддаг ийм ард түмэн болчихлоо шүү дээ. Тэгэхээр ингээд бөхчүүдтэйгээ уулзсан уу гэдэг асуултдаа дахиад хариулт авмаар байна. Бөхчүүдтэйгээ уулзсан уу?

Б.Жавхлан: Сайнзориг гишүүн хариулт.

П.Сайнзориг: Монголын бөхийн холбооноос албан ёсоор саналыг нь авсан 1 дүгээрт. Энэ дээрээ бас дотооддоо яаж энэ асуудал дээрээ хариу өгдөг асуудал би хэлж мэдэхгүй. Бөхийн холбоо бол дэмжиж энэ 17 хүний нэртэй өгсөн.

Дээрээс нь би Аваргуудын нэрэмжит барилдаан дээр өөрийн биеэрээ очиж аваргуудад бас, ирсэн аваргуудад энэ бүх зүйлүүдээ танилцуулсан. Одоо яг хэлэлцүүлэг гэхэд бас хэлэхэд бас хэцүү юм. Тэгэхдээ ер нь бол бөхийн барилдааны завсарлагаагаар Дархан аварга Бат-Эрдэнэ аваргатай, П.Сүхбат аваргатай, Сумъяабазар аваргатай уучлаарай Агваансамдангийн Сүхбат аваргатай, Сумъяабазар аваргатай, Мөнхбат аваргатай, Батсуурь аваргатай, дээрээс нь энэ аваргуудтай бол биечилж уулзсан. Өсөхбаяр аварга, Эрхэмбаяр аваргатай бол зүгээр танилцуулсан бас яг албан ёсоор хариуг нь аваагүй. Бусад аваргууд бол цагийн юмыг цагт нь өгөөд уг нь юмыг дуусгачихмаар байгаа юм.

Б.Жавхлан: Лодойсамбуу гишүүн дахиад тодруулга.

Ч.Лодойсамбуу: Тэр яг энийг л хэлээд байгаа юм. Одоо хэдүүлээ ингээд нөгөө Үндэсний бөхийн холбоонд найдаад Үндэсний бөхийн холбоо бол наашаа ингээд шидчихнэ. Одоо бид нар шийдчихээр бөөн маргаан одоо ингээд л талцаад эхэлнэ. Хайран юм. Яг наадмын өмнө ингээд л бөхчүүдээ тойроод л маргалдаад яг эхлэх гэж байна шүү дээ. Одоо эхэлж байгаа, сошиал дээр яг эхэлж байгаа.

Тэгэхээр ийм л үр дагавартай байгаад байгаа юм. Ер нь бол цаашдаа бид нар хэрвээ асуудлыг шийдье гэх юм бол уг үндсээр нь авч үзэх хэрэгтэй. Түрүүн Ариунзаяа гишүүний хэлээд байгаа тэр бид нар үндэсний их баяр наадам юм бол үндэсний их баяр наадмыг төр нь зохион байгуулдаг, төрийн наадамдаа түрүүлж байж арслан болдог, түрүүлж байж аварга болдог энэ шударга ёс руу нь буцааж бид нар авчирч байж алдаа зассан болно.

Одоо ингээд жишиг ярьдаг, нэг дүйцүүлж цэргийн алба хаана гэдэг шиг дүйцүүлж энэ тэр цол авдаг энэ тэр болох бол одоо цол авах гэж байгаа хүмүүсээсээ хүлцэл өчье. Гэхдээ энэ бол зарчим. Эд нарт дургүйдээ хэлж байгаа юм биш. Энэ бол зарчим. Нутаграх гэж байгаа юм биш. Энэ бол зарчим. Тийм учраас дараа дараадаа төр нь шийдвэр гаргах гэж байгаа бол алдаагаа засаж шийдвэр гаргадаг.../минут дуусав./

Б.Жавхлан: Үг хэллээ. Баттөмөрийн Энхбаяр гишүүн асуулт. Микрофон нээе.

Б.Энхбаяр: Энэ үндэс Үндэсний их баяр наадмын асуудлыг ер нь хуульчлагдах харилцаа мөн үү гэдэг дээр бол би энэ хуульд нэмэлт, өөрчлөлт орж ирэх болгонд бол санал бодлоо хэлж байгаа. Энэ үндэсний их баяр наадам бол төрийн хууль гэж гарахаас өмнө ч байсан. Манай үндэсний өв соёл, Монголын ард түмний эв нэгдлийн гол илэрхийлэл ийм зүйл байгаа юм. Тэгээд энийг хуульчлаад хаячихсан. Тэгээд энэ хуульчлалаас болоод тэгээд л нэмэлт, өөрчлөлт орж ирэх болгонд энэ бид нар чинь аймгаараа, дов жалгаараа ийм талцах ийм дуусашгүй хэрүүлийн үүд хаалга л нээгдээд байдаг л ийм болчихсон юм. Тэгээд сая гишүүд зарим нь хэлээд байна. Хууль гаргаж цол авна гэдэг нь байх ёсгүй шүү дээ гэдэг асуудал ярьдаг.

Жишээлбэл, надад бол хууль санаачлагчдаас ийм 2 асуулт байгаад байгаа юм.

1 дүгээрт, 2019 онд бол бид Үндсэн хуульдаа өөрчлөлт оруулсан. Үндсэн хуулийн 33 дугаар зүйлийн 4 дэх гэж хэсэг бид шинээр нэмсэн. Энэ бол нэлээн их хэлэлцүүлэг, намтар, түүх болж байж бид оруулсан өөрчлөлт байгаа. Тэр нь бол Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид зөвхөн Үндсэн хуулийн 33 дугаар зүйлд заасан хүрээнд хуулиар эрх олгоно гэж байгаа юм. Үндсэн хуулийн 33 дугаар зүйлд зааснаас бусад эрхийг хуулиар олгохгүй гэж Үндсэн хуульд шууд биччихсэн юм.

Тэгэхээр энэ хуулиар жишээлбэл Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид 1024 ийг бөхийг хэзээ барилдуулахыг Ерөнхийлөгч зарлиг гаргаж шийтгэх ийм эрх олгох гээд байгаа юм. Тэгэхээр энэ маань Үндсэн хуульд нийцэж байна уу үгүй юү? Тэгэхээр Үндсэн хуульд нийцэхгүй хуулийг бол Улсын Их Хурал хэлэлцэхгүй. Хэрэв Үндсэн хуульд нийцэхгүй гэж үзэж байгаа бол Улсын Их Хурлын гишүүн Дэгийн хуульд зааснаар санал хураалтаас татгалзан гарах бас ийм эрхтэй байдаг.

Би бол Үндсэн хуульд нийцэхгүй л гэж үзээд байна. Ердийн хуулиар, Үндсэн хуулийн 33 дугаар зүйлд Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид хэзээ 1024 бөх барилдуулах эрх олгоно гэсэн заалт бол Үндсэн хуульд бол байхгүй. Тэгэхээр энэ Үндсэн хуулийнхаа хана хэрмээс давчаад байгаа юм шиг надад санагдаад байх юм. Тэгэхээр энэ цаашаа явж чадахгүй болчихоод байдаг. Тэгээд энэ дээр хууль санаачлагч ямар бодолтой байгаа юм бол?

Б.Жавхлан: Сайнзориг гишүүний микрофоныг нээе. Хариулт.

П.Сайнзориг: Энхбаяр гишүүний асуултад хариулъя. Та бас яг нөгөө хариултдаа өөрөө асуултдаа та хариултыг нь хэлчихлээ л дээ. Монгол Улсын Ерөнхийлөгч гэдэг бол үндэсний эв нэгдлийн илэрхийлэгч. Баяр наадам гэдэг бол Монголын ард түмний өв соёл, ондоошил, эв нэгдлийн баяр. Энэ хүрээндээ энэ асуудлыг төрийн тэргүүн шийдвэрлүүлэх бүрэн боломжтой гэж үзэж энэ хуулийн төслийг оруулж ирсэн.

Хууль гаргаж цол олгох гээд байгаа зүйл ерөөсөө байхгүй. 22 онд энэ Баяр наадмын хуулийн шинэчилсэн найруулгыг батлахдаа шийдчихсэн байхгүй юу. Шийдэхдээ энэ процесс нь тодорхой ерөнхий байдлаасаа болоод хэрэгжихгүй байгааг л тодруулж процессжуулж орж ирж, эзэнжүүлж орж ирж байгаа юм.

Би бол тантай санал нэг байдаг. Баяр наадмын асуудлыг уг нь бол хуульчлах гэхээсээ илүүтэй төрийн ёслолын асуудлыг нь бол жижигхэн хууль байдаг юм уу, эсвэл Засгийн газрын хууль дээрээ тусгаад, бөхийн асуудлыг бол Үндэсний баяр наадмын Үндэсний биеийн тамирын тухай хууль, магадгүй цаашдаа Засгийн газрын түвшинд ч яригдаж байсан Үндэсний спортын тухай хууль дээрээ л оруулчихад болох юм байгаа юм. Тэгээд ингээд холилдож орж ирээд бас ийм зүйлүүд бол явдаг юм.

Тэгээд одоо нэгэнт 2003 оноос хойш хуульчлаад явж байгаа харилцаа. 2022 онд шинэчилсэн найруулга баталчихсан учраас асуудлууд хуулийн хүрээнд шийдэгдэхээс өөр аргагүй болчихсон. Өргөдөл, гомдол гаргаад яваад буюу 2003 онд хуулийг батлахдаа Дагаж мөрдөх журмын хуулиар өмнөх асуудлуудаа цэгцлэхгүй ингээд хаячихсан байхгүй юу. Тэгэхээр энийг шийдэхээс өөр аргагүй.

Дунд нь Монгол төрийн наадам бол тасарч байсан, энэ 105 жилийн хугацаанд тасарч байсан ерөөсөө 1 л удаа байдаг юм байна лээ. Би уучлаарай андуурчхаж магадгүй он, сарыг нь 39 онд. 39 онд Монголын төрийн наадам уучлаарай 19-тэй он байгаа 19 он байна уу даа энэ дээр нь 1 л удаа тасарсан 19 онд. Энэнээс хойш ерөөсөө төрийн наадам тасарч байгаагүй. Тэгээд бид хэдийн түүхэн уламжлал, бэлгэдэл, энэ баяр наадмын харилцаа бол нэг талдаа бас үндэсний эв нэгдэл, энэ Монгол түмний ондоошил, энэ зүйлс өв соёлоосоо гадна энэ бол төрийн бэлгэдэл шүү. Энэ бол тасрах ёсгүй юм байгаа юм.

Тэгэхээр энийг зундаа нэг ийм завсар оруулна гэдэг бол бас боломжгүй юм гэдэг л зүйлийг л бас өмнөх парламент дээр бас 25 хүнтэй ажлын хэсэг гараад л нэлээн нухацтай ярьж байгаад энэ асуудлуудыг ингэж шийднэ гээд Дагаж мөрдөх журмын хуулиар шийдсэн юм. Тэгээд процесс нь жоохон ерөнхийлчхөөд л ингэж тодруулах гээд орж ирж байгаа юм.

Б.Жавхлан: Лувсанн्याмын Гантөмөр гишүүн асуулт. Микрофоныг нээе.

Л.Гантөмөр: Үгүй ээ тэгээд Сайнзориг тэр Энхбаяр сайдын асуултад уг нь бол хариулмаар байгаа юм л даа. Үндсэн хуулиар олгогдоогүй эрхийг хэрэгжүүлэх чиглэлийг Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид өгч болохгүй шүү дээ 1 дүгээрт.

2 дугаарт, ер нь бид нар энэ 1 тэгш ойгоор 1000 бөх барилдуулна гээд ингээд худлаа дөвчигнөдгөө цаашдаа болих хэрэгтэй л. 512 бөх барилдахад чинь баахан цэрэг авчирч барилдуулдаг шүү дээ бид нар тийм. Тийм учраас бол яг тэгш багийнхаа тэр шагнал юмыг нэмээд явбал яасан юм бэ цаашдаа? Энийгээ жоохон бодмоор байгаа юм л даа. Олон хүн барилдсанаараа чанар, чансаа өөрчлөгдөнө гэдэг бол худлаа шүү дээ. 32 үлдсэн, үлдэх 32 бөх яг үлддэгээрээ л үлдэнэ. 8-д үлдэх 8 бөх үлддэгээрээ л үлдэнэ. Тэгээд бид нар ингээд өөрөө өөрсдийгөө хуураад тоглоом тоглоод байдаг байхгүй юу. Энэ дээрээ анхаараач.

Хамгийн гол асуудал бол ерөөсөө энэ допингийн асуудал болчихоод байгаа юм үндэсний спортод. Тэгэхээр үнэхээр Ариунзаяа гишүүний хэлдгээр энэ Засгийн газар бол допингийг үндэсний спортоос салах ажлыг маш эрчимтэй хийхгүй бол үндэсний спортын нэг онцлог чинь хэдэн 10 мянгаараа хичээллэдэг, хэдэн 10 мянгаараа оролцдог ийм спорт байдаг. Тэр рүү допинг яваад орчихоор зэрэг үндэстнээр нь хордуулдаг, үр удмыг нь тасалдаг ийм ноцтой юм руу очдог.

Тийм учраас бол чадвал харин Үндэсний энэ баяр наадмын тухай хуульд явцын допингийн шинжилгээ, сэргээшний шинжилгээ өгсөн хүмүүсийг барилдуулна гэсэн ийм зүйлийг хиймээр байгаа юм. Магадгүй 6 сард багтааж шинжилгээ өгсөн байх ёстой гэдэг ийм зүйл хиймээр байгаа юм. Нэг үгээр хэлбэл том цол руу явж байгаа хүн бол допингоос бүрэн ангид байна гэдэг энэ зүйл рүү нь төр засаг нь шахаж ажиллахгүй бол энэ ерөөсөө болохоо больчихсон юм байна лээ. Тэгээд энэ допингтой холбогдож байгаа улсуудыг бид нар бол хар тамхи худалдаалж байгаа хүмүүстэй адилтгаж эрүүгийн асуудлыг нь хөнддөг болмоор юм байна лээ. Огт зөвшөөрөгдөөгүй, ерөөсөө мэдэхгүй ийм зүйлсийг авчраад энэ Монгол залуучуудад шахаж байгаа юм. Ингэвэл чи бяртай болно, ингэвэл хурдтай болно гээд ингээд.

Сүүлийн асуудал бол түрүүн Туваан гишүүн хөндөж байсан тэр морины асуудал дээр бол, морин дээр байгаа зүйл бол энэ хэмжээний мафи. Хэмжихдээ мафиддаг, авлигалдаг, төрийн наадмаа авлигалдаг,

Б.Жавхлан: Сайнзориг гишүүн хариулт, микрофон.

П.Сайнзориг: Үндсэн хуульд заасан Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхтэй харшлах зүйл байхгүй. Өөрөөр хэлэх юм бол Ерөнхийлөгчийн үндсэн чиг үүргээр үндэсний эв нэгдлийг илэрхийлж, хамгаалж, энийг хөгжүүлж, бэхжүүлэх явдал байдаг. Энэ хүрээндээ баяр наадам гэдэг бол бид нарын бас үндэсний эв нэгдлийн хамгийн том илэрхийлэл болсон ийм баяр гэж би хувьдаа бодож байгаа. Энэ улсын цол олгох асуудал угаасаа Ерөнхийлөгчийн бүрэн эрхт байдаг. Энэ цол олгох бөхийн барилдаанаа барилдуулах энэ асуудал дээр Ерөнхийлөгч бас тэгш ойн дээр шийдвэр гаргах бүрэн боломжтой гэж үзэж байгаа юм. Энийг бас зүгээр хариултдаа хэлье.

Шагнал, урамшууллын нэмэх асуудал би тантай санал нэг байна. Ер нь бол допингоос хол байлгавал шагнал урамшууллыг 1 удаагийнх биш байнгын, тогтмол орлоготой болгох л асуудал шүү дээ. Залуучууд маань улсын баяр наадамд түрүүлээд л амьдралаа шийдчихье л гэдэг л зорилгоор байж байна. Уг нь бол энэ

допингоос хол байгаад энэ бөхийн барилдаан шударга хийцтэй хурдтай болоод ирэх юм бол үзэгч татаад ирэх юм бол энэ спортын “bet” тавьж болно. “Bet” тавиад энэ орлогоос тодорхой хэмжээний ийм бөхчүүдийн цалин урамшуулал зүйлүүдийг шийдээд явах. Ингэж байж л энэ спорт өөрөө хөгждөг юм билээ. Спортын эдийн засаг хөгждөг юм билээ. Тэгээд энэ бөхийн дүрэм хүртэл өөрчлөгдсөн байхгүй юу. Хуучин энэ барьц сонгооноос болоод маш их бөхчүүдийн жин нэмэгдсэн бол одоо энэ дүрмийн өөрчлөлтөөс болоод бөхчүүд энэ 22 оноос л гэхэд жилд, 22 оны наадамд л гэхэд 15 кг дунджаар хасаж орж ирсэн шүү дээ. Одоо ингээд бөхийн барилдаанууд маш хийцтэй, хурдтай болоод байгаа. Тэгээд би энийг бол Бөхийн холбоо улам сайжруулаад явж байгаа гэж итгэдэг. Би өөрөө бас энэ дүрмийн өөрчлөлтийг Засгийн газраар батлуулсан хүн байхгүй юу. Тухайн үедээ би ч баахан хэл аманд орсон. Тэгэхдээ энэ зөв байсан гэдэг нь хожмын 4 жилийн дараа яг харагдаж байгаа юм. Маш олон залуучууд урам хийж, үзэгчид их татагдаж орж ирдэг болсон байна. Энийг 1 дүгээрт хэлмээр байна.

Допингтой бол дотоодын лабораторитой болохоос эхлээд зүгээр асуудлуудыг Шадар сайдын хэмжээнд судалж байгаа юм байна лээ. Тэр экспрессээр Герман руу явуулж допингоо гаргаж байгаа. Ер нь зүгээр эцсийн биш боловч зүгээр урьдчилсан байдлаар допингийн шинжилгээ хийдэг тийм түргэвчилсэн лабораториуд оруулж ирэх асуудлыг судалсан юм байна лээ. Энэ жилийн хувьд тэгээд энэ жилийн хувьд арай төсөв мөнгө нь боломжгүй ирэх жилүүдээс бас үзье л гэдэг байдлаар явж байгаа.

Явцын допингийн шинжилгээг байнга авч байгаа шүү дээ Бөхийн өргөөнд болж байгаа наадам болгон дээрээс тодорхой допингийн, Үндэсний допингийн холбооноос авч байгаа. Эндээс маш их илрүүлж байгаа. Зөвхөн баяр наадмаас допинг илрээд байх биш. Явцын шинжилгээгээр маш олон залуучууд допингийн шинжилгээнд хамрагдаж энэнээсээ илрүүлэгдэж бас тодорхой хэмжээний хариуцлагаа хүлээж байгаа ийм зүйл байгаа.

Хэрэв допинг зөвшөөрөөд ирвэл энэ Үндэсний их баяр наадам чинь их спортын буюу чөлөөт, жүдо, самбо, сонгодог барилдаанаар барилддаг хүмүүс чинь орж ирэхгүй. Эд нар чинь угаасаа байнгын хяналт шинжилгээнд орж байгаа учраас. Тийм учраас энэ допинг ерөөсөө үндэсний энэ бөхөд бол хэзээ ч хүлээн зөвшөөрч болохгүй. Тэгэх юм бол өнөөдөр Лхагвагэрэл заан бол барилдахгүй нь байна шүү дээ чөлөөтийн хүн. Гэх зэргээрээ бодохоор энийг таны хэлж байгаатай бол 100 хувь санал нэгдэж байна. Ер нь цаашдаа энэ уг асуудлыг цэгцлээд бас хэл амгүйхэн шиг л баяр наадмаа зөв зохион байгуулах энэ асуудал орох нь зөв байх.

Морины асуу асуудлыг би одоогоор хариулж мэдэхгүй байна. Хууль гарч байхад адууг бол чипжүүлээд, бүртгэлжүүлэх бүрэн боломж байна гэж үзсэн юм. Нэг чип бол тухайн үедээ 2022 онд 8000 төгрөгийн үнэтэй байсан шүү дээ. Чипний үйлдвэр байгуулчихвал энийг ингээд компаничлаад хий, ингэх юм бол бас шийднэ л гэсэн. Тэгээд л яг үнэндээ хэлэхэд маш хүндрэлтэй л байгаа. Тэгээд энэ өндрийн хэмжээс хүний оролцоогүй шийдэж байгаа гэж байгаа боловч л бас л асуудлууд үүсээд байх шиг байгаа юм. Энэ дээр би бас яг тодорхой танд шууд ингэх ёстой, тэгэх ёстой гэж хариулт өгч чадахгүй байна. Би энэ өргөн барьсан хуулийнхаа хүрээнд бол хөндөж орж ирээгүй юм. Би зөвхөн бөхийн асуудал хөндөж орж ирсэн гэдэг зүйлийг танд хэлье.

Б.Жавхлан: Гантөмөр гишүүн тодруулъя. Микрофон.

Л.Гантөмөр: Тийм. Тэгэхээр Сайнзориг гишүүний асуудлыг бол бид нар шийдээд явж болно л доо. Хамгийн гол нь ингээд асуудал шийдэхтэйгээ зэрэгцүүлээд дараа дараа гарах асуудлыг хаасан тийм Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны тогтоолыг гаргавал яасан юм бэ гэдэг ийм саналыг би Сайнзориг гишүүнээс асуунгаа хэлмээр байгаа юм.

1 дүгээрт энэ допингийн байнгын хяналт дээр маш тодорхой чиглэлийг Засгийн газарт өгөх тогтоол баймаар байна.

2 дугаарт үнэхээр тэр хэмжиж байгаа бол уралдаж ирсний дараа дахин хэмждэг байх. Олон түмний нүдэн дээр шударга байх гэдэг энэ ирсний дараах хэмждэг бүрэлдэхүүн, явахад хэмждэг бүрэлдэхүүн 2 тусдаа байх гээд ингэж нарийвчилсан тогтоол гаргаж Засгийн газар буюу баяр наадам зохион байгуулдаг комисст чиглэл өгч байж бид нар энэ баяр наадмаа шударга болгох юм байна лээ. Баяр наадам нь өөрөө хэл амгүй, хэрүүл зодоонгүй байх юм бол энэ л энэ улс үндэстэн бол нэг талдаа байна.

Б.Жавхлан: Сайнзориг гишүүн нэмж хариулъя.

П.Сайнзориг: Миний хувьд бол дэмжиж байна. Тэгээд Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны Жавхлан дарга, манай Байнгын хорооны ажлын алба дэгд бол зөрчилддөггүй байх гэж би бодож байна. Тэгээд та хэд маань бас анхаараад өгөөч. Би ч гэсэн санаачилгатай ажиллахад бэлэн байна.

Б.Жавхлан: Хууль санаачлагчийн илтгэл, төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд асуулт асууж дууслаа.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулж дэмжсэн, дэмжээгүй байр сууриа илэрхийлэх гишүүд байна уу?

Алга байна. Цэвэгжавын Туваан гишүүн үг хэлнэ.

Ц.Туваан: Дэмжиж үг хэлье. Тэгээд энэ дээр түрүүн Сайнзориг гишүүн маань бас энэ тодорхой бөхчүүдийн нэр хэлсэн Монгол түмний хайртай бөх Монгол Улсын гарди цолтойгоор бас тэнгэрт хальсан Пунцагийн Сүхбат агсны талаар бас ярьж байна. Тэгэхээр энэ хууль өөрөө тийм шударга байх ёстой тийм ээ.

Тэгэхээр нэгэнт л энэ өмнө нь өргөдлөө гаргасан, өмнө нь амжилт үзүүлсэн бөхчүүдийн асуудлыг ярих юм бол энэ дотор 1 хүний асуудлыг би ярья, үгэн дээрээ хэлчихье гэж бодож байна. Төв аймгийн Мөнгөнморьт сумын уугуул Лувсанмөрийн Чимэд буюу Мөнгөнморьтын Чимэд нэрээрээ олонд алдаршсан улсын арслан цолтойгоор ийм бөх байдаг. Энэ хүний би бас өндөр амжилтуудыг нь дурдъя гэж бодож байна. 1934 онд 9 давж үзүүрлэсэн. 1935 онд 10 давж түрүүлсэн. 1936 онд мөн 9 даван үзүүрлэсэн ийм мундаг амжилт үзүүлсэн бөх байгаа юм. Энэ хүн өөрөө улсын арслан цолтойгоор тэнгэрийн оронд одсон. Тэгээд Мөнгөнморьтын хүчтэй бөхчүүд Монгол Улсын харцага Нагнайдорж нарын хамт ингээд бас нэг нутаг усныхаа нэрийг гаргаж ингэж барилддаг байсан бөх арслан цолтойгоор ингээд тэнгэрт хальсан байдаг юм. Тэгэхээр одоогийн яг энэ дагаж мөрдөж байгаа цол олгох журмаар ярих юм бол энэ бөх Монгол Улсын даян аварга цолны болзлыг үзүүлсэн ийм бөх байгаа юм. Тэгэхээр даян аварга нь биш

байлаа гэхэд шударгаар мөн бусад цолыг нь ахиулж зохицуулах бөхчүүдийн адилаар энэ амжилтыг нь тооцож бас асуудлыг нь шийдэж өгөх ийм саналтай байна. Нутаг орон, Монгол түмэн, Монголын бөхчүүд, бөхөд хайртай ард түмэн бүгдээрээ энэ хүнийг бас дэмждэг юм гэдэг үгийг хэлье.

Б.Жавхлан: Хуулийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд дэмжсэн, дэмжээгүй үг хэлж дууслаа. Гишүүд санал хураалтад бэлдье. Хураалтын ирц хангалтгүй байна шүү. Гантөмөр гишүүн ороогүй байна. Батын Батбаатар гишүүн ороогүй байна. Доржзовдын Энхтуяа гишүүн санал хураалтдаа бэлдэнэ үү. Санал хураалт.

Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томьёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 10 гишүүн зөвшөөрснөөр 55.6 хувиар санал дэмжигдлээ.

2.Хамт өргөн мэдүүлсэн Үндэсний их баяр наадмын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томьёоллоор санал хураая. Санал хураалт.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 10 гишүүн зөвшөөрснөөр 55.6 хувиар санал дэмжигдлээ.

Үндэсний их баяр наадмын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийж дууслаа.

Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанд Улсын Их Хурлын гишүүн саналаараа унших гишүүд байна уу? Сархадын Зулпхар гишүүн танилцуулна. Дараагийн асуудалдаа оръё.

12.40 цаг.

5.Улсын Их Хурлын гишүүн Очирбатын Амгаланбаатар нарын 17 гишүүн 2026 оны 05 сарын 29-ний өдөр өргөн мэдүүлсэн Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийг хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийж эхэлье.

Хууль санаачлагчийн илтгэлийг Монгол Улсын Их Хурлын гишүүн Очирбатын Амгаланбаатар танилцуулна. Амгаланбаатар гишүүний микрофоныг нээе. Амгаа гишүүн цагтаа багтаагаарай 10 минут.

О.Амгаланбаатар: Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 58 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг, Аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг бол хуулиар тусгайлан олгосон чиг үүрэг, өөрийн удирдлага бүхий засаг захиргаа, нутаг дэвсгэр, нийгэм, эдийн засгийн цогцолбор байна гэсэн байдаг. 59 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлага нь нутгийн өөрөө удирдах ёсыг төрийн удирдлагатай хослуулах үндсэн дээр хэрэгжинэ гэсэн байдаг.

61 дүгээр зүйлийн 1 дэх хэсэгт Засаг дарга тухайн хурлын шийдвэрийг хэрэгжүүлэхийн хамт Засаг төрийн төлөөлөгчийн хувьд харьяа нутаг дэвсгэртээ хууль тогтоомж, Засгийн газар харьяалагдах дээд шатынхаа байгууллагын шийдвэрийн гүйцэтгэлийг хангах ажлыг Засгийн газар дээд шатын Засаг даргын өмнө хариуцна гэсэн байдаг.

62 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэгт нутгийн өөрөө удирдах байгууллага тухайн аймаг, нийслэл, сум, дүүрэг, баг, хорооны нутаг дэвсгэрийн хэмжээний эдийн засаг, нийгмийн амьдралын асуудлыг бие дааж шийдвэрлэхийн хамт улс дээд шатны нэгжийн чанартай асуудлыг шийдвэрлэхэд хүн амыг зохион байгуулж оролцуулна гэсэн байдаг.

62 дугаар зүйлийн 3 дахь хэсэгт Улсын Их Хурал Засгийн газраас шаардлагатай хэмээн үзсэн тохиолдолд өөрийн бүрэн эрхэд хамаарах зарим асуудлыг шийдвэрлүүлэхээр аймаг, нийслэлийн хурал, Засаг даргад шилжүүлж болно гэж мөн заасан байна.

Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж түүний удирдлагын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийн 2020 онд хийгдсэн бөгөөд уг шинэчилсэн найруулгаар засаг захиргааны нэгж, нутгийн удирдлагын чиг үүргийг тодорхойлж, улмаар чиг үүргийг давхардалгүй, хийдэлгүй тодорхойлсны дээр нутгийн удирдлагын чиг үүргээс гадна төрийн зарим чиг үүргийг төлөөлүүлэн гүйцэтгүүлэхээр мөн хуульд тодорхой заасан байгаа.

Иймд орон нутаг хуульд заасан чиг үүргээ хэрэгжүүлэх, улмаар Засаг дарга тухайн хурлын шийдвэр хэрэгжүүлэхийн хамт Засаг төрийн төлөөлөгчийн хувьд харьяа нутаг дэвсгэртэй хууль тогтоомж, Засгийн газар харьяалах дээд шатныхаа байгууллагын шийдвэрийн гүйцэтгэлийг хангах ажлыг Засгийн газар дээд шатны Засаг даргын өмнө хариуцах хүрээнд өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээний агентлагуудыг удирдлагаар хангах, тэдний ажлын хариуцлагыг ч мөн өөрөө давхар хариуцлагаар хуульчлагдсан.

Иймээс харьяа нутаг дэвсгэртээ төрийн чиг үүргийг төлөөлөн хэрэгжүүлэх хүрээнд Засаг дарга нь засаг төрийн төлөөлөгчийн хувьд өөрийн эрхлэх асуудлын хүрээний агентлагийн удирдлагыг томилж, чөлөөлөх, хариуцлага тооцох, ажлын төлөвлөлт, түүний гүйцэтгэлд хяналт тавих, чадварлаг төрийн албан хаагчийг сонгон шалгаруулах, урьж ажиллуулах зэргээр удирдлага зохион байгуулалтын эрхийг нь мөн шилжүүлж өгөх шаардлага үүссэн байгаа юм.

Төрийн зарим чиг үүргийг төлөөлүүлэн гүйцэтгүүлэх чиг үүргийн хүрээнд төрийн захиргааны төв болон төрийн захиргааны байгууллагын бодлого хэрэгжүүлэх, төрийн үйлчилгээ аж ахуйн талаарх чиг үүргийг орон нутагт хэрэгжүүлдэг агентлагуудын удирдлагын томилгоог орон нутаг, Засаг даргад шилжүүлэх боломжтой гэж үзэж байна.

Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 27 дугаар зүйлд нэгжийн удирдлагаар төлөөлүүлэн, төлөөлөн гүйцэтгүүлэх төрийн чиг үүрэгтэй холбоотой харилцааг тусгайлан зохицуулахаар тусгаж, 27 дугаар зүйлийн 27.5-д засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлагаар дараах төрийн чиг үүргийг төлөөлөн гүйцэтгүүлнэ гэж холбогдох чиг үүргүүдийг жагсааж өгсөн байдаг.

Мөн аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн сонгуулийн дараагаар Засгийн газраас аймаг Нийслэлийн Засаг даргын Тамгын газрын бүтэц орон тоог баталж, улмаар Засаг даргын эрхлэх ажил, асуудлын хүрээнд ажиллах агентлагуудыг жагсаалтаар баталж өгсөн байдаг.

Тухайлбал, Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 01 дүгээр сарын 29-ний өдрийн аймгийн Засаг даргын Тамгын газрын бүтэц, орон тооны хязгаарыг шинэчлэн тогтоох тухай 37 дугаар тогтоолоор аймгийн Засаг даргын эрхлэх асуудлын хүрээний 26 газар, хэлтсийг тогтоож өгчээ.

Харин тухайн агентлагуудын удирдлагын томилгоог салбарын хуулиудад төрийн захиргааны төв байгууллага болон төрийн захиргааны байгууллагын удирдлагын эрх, үүрэгт хамааруулан холбогдох хэсэг, заалтаар зааж өгсөн байдаг.

Иймээс төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх агентлагуудын орон нутаг дахь байгууллагын захирал, удирдлагуудыг томилох, чөлөөлөх эрхийг хуулиар Засаг даргад олгох асуудлыг Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд тусгах, салбарын хуулиудад зааж өгөх зохицуулалтыг энэхүү хуулийн нэмэлт, өөрчлөлтийн төсөлд тусгалаа.

Хуульд зааснаар Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт, нэмэлт оруулах хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлага болон Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд хэрэгжилтийн үр дагаврын үнэлгээг хийлгэх, зөвлөх үйлчилгээний ажилтан, мэргэжлийн хуульч, судлаачидтай гэрээ байгуулан хамтран ажилласан болно.

Улсын Их Хурлын гишүүд санаачлан хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг Улсын Их Хурал дахь намын бүлэг, бүлгийн гишүүдэд танилцуулж, улмаар Улсын Их Хурлын гишүүд хамтран ажиллаж, олон нийт орон нутгийн засаг захиргааны нэгжийн удирдлагуудын хүрээнд хэд хэдэн удаагийн хэлэлцүүлгийг зохион байгуулж ажилласан.

Иймд та бүхэн Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжиж өгнө үү гэж хүсэх байна.

Б.Жавхлан: Хууль санаачлагчийн илтгэл, төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан асуух асуулттай гишүүд байна уу?

Цэвэгдоржийн Туваан гишүүнээр тасаллаа. Аюушийн Ариунзаяа гишүүний микрофоныг нээе. Асуулт ирцээрээ уучлаарай байрлал өөрчлөгдлөө. Цэвэгдоржийн Туваан гишүүн асуулт.

Ц.Туваан: Аймаг, сумдад, хөдөө орон нутагт Засаг дарга гээд Монгол Улсын, Монгол Улсын ч юу байх вэ аймаг, сумдынхаа нутаг дэвсгэрийн хил хязгаар дотор Монгол Улсад хүчин төгөлдөр мөрдөж байгаа энэ 800 гаруй хууль тогтоомжийг мөрдүүлдэг хүмүүс байдаг. Бас шулуухан хэлэхэд ер нь айлд нэг нөхөр нь агсам тавих, нохой буудах хүртэл ингээд асуудлаа хариуцаад явдаг ийм улсууд байдаг л даа томилогдсон, хурлаасаа томилогдсон.

Тэгээд энэ улсууд нь яг ажил үүргээ гүйцэтгээд ингээд явахаар гүйцэтгэхэд нэлээн хязгаарлагдмал болж байгаа юм. Ерөөсөө анзаарах юм бол жилээс жилд 2000 хэдэн оноос ч юм ингээд цаашаа явах тусам энэ эрх, үүрэг нь хязгаарлагдаад, томилдог албан тушаалтнууд нь цөөрөөд байгаа юм. Тэгэхээр хууль санаачлагчаас энэ түрүүн энэ 26 газар байна гэж байна. Яг энэ дотроос аймгийн Засаг дарга, сумын Засаг даргын яг харьяанд хэдийг нь яг томилж болж байна та хэд? Энэ асуу юунуудыг яг нэрээр нь ялангуяа энэ хэвтээ байж байгаад босоо болчихсон энэ томилгоонуудыг нь та нэрээр нь хэлээд өгөөч.

Тэгээд энэ аймаг, сумууд дээрээ ялгаатай байгаа байх. Тэгэхээр энэ хуулийн ач холбогдол дээр нь бол юу гэж харж байгаа гэхээр тухайн нутаг дэвсгэртээ үйл ажиллагаа явуулж байгаа Засаг дарга нар, нийгмийн даатгал, нийгмийн халамж ч байдаг юм уу тэгээд л татвар, боловсрол ч байдаг юм уу ингээд асуудлуудаа яг аваад хариуцаад явах гэхээр нөгөө дарга нар нь үгэнд нь ордоггүй. Яагаад гэхлээр томилж байгаа газар нь өөр газар байгаа учраас энэ хуулийн төсөл санаачлагдаж орж ирсэн болов уу гэж ингэж бодож байна. Тэгэхээр түрүүнийхээ асуултад хариултаа авъя.

Б.Жавхлан: Амгаланбаатар гишүүний микрофоныг нээе. Хариулт.

О.Амгаланбаатар: 2019 онд Үндсэн хуулийн өөрчлөлт ороод энэний дараа нэгжийн хууль дээр бол өөрчлөлт ороод хэвтээ томилгоотой орон нутаг руу эрх мэдэл нь бол бас ингээд томилгооны эрх мэдэл шилжсэн юм байна лээ. Дараа нь нөгөө төсөв оруулж ирэхэд буюу дагалдах хуулиар ингээд өөрчлөөд өөрчлөөд эргээд буцаад ингээд босоо томилгоотой болчихсон.

Монголчууд энэ өргөн уудам талд тархан суурьшиж байгаа энэ газар нутагтаа эзэн болж, хөдөө орон нутгаа эзэнтэй болгоё гэдэг чинь бид нарын хамгийн чухал асуудал болоод байгаа шүү дээ. Гэтэл зөвхөн Улаанбаатар хотоос шийддэг ийм байдалтай болсноос болоод энэ хөдөө орон нутгийн нөгөө сум, аймаг бол нийгэм, эдийн засгийн цогцолбор байна, бие дааж асуудлаа шийднэ гэдэг зүйл маань үндсэндээ бол байхгүй болчихсон. Сумын Тамгын газарт байдаг 20 хэдэн төрийн албан хаагчийн бараг л ганцхан Тамгын газрын даргаасаа бусдыг нь бол бүгд босоо томилгоотой болчихсон байж байна.

Аймагт байж байгаа 26 агентлагаас 5-хан газрыг бол аймгийн Засаг дарга томилж байна. Бусад 20 гаруй нь бол бүгд босоо томилгоотой. Нөгөө аймаг маань нийгэм, эдийн засгийн цогцолбор болж нэг удирдлагаар төрийн төлөөллөөрөө хангагдаж ингэж явах ёстой байтал чинь аймгийн Засаг дарга бол нэг морь унасан толгойгүй хүн шиг ийм л байдалтай байгаад байгаа шүү дээ. Үүрэг, чиглэл өгнө, ямар нэгэн хариуцлага тооцно энэ бол ямар ч хэрэгжихэд бол үнэхээр хэцүү болчихсон.

Одоо аймгийн Засаг дарга томилж байгаа нь эрүүл мэндийн газар байна, байгаль орчны газар байна. Газар зохион байгуулалт, хөдөө аж ахуй. Бусад нь бол бүгд босоо томилгоотой ийм байж байгаа.

Ингээд энэ хууль дэмжигдсэнээр ямар томилгоонууд орон нутаг руугаа шилжих вэ гэх дээр Боловсролын ерөнхий хуульд ороод Боловсролын газар, Хүүхэд гэр бүл, хөгжил, хамгааллын газар, Мал эмнэлгийн газар, Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний газар, Соёлын хэлтэс, Цахим хөгжлийн хэлтэс, Биеийн

тамир, спортын газар гээд 7 газар бол энэ томилгооны эрх мэдэл бол орон нутаг руугаа шилжих ийм боломжтой болж байгаа юм.

Тэгээд энэ бас зөвхөн 7-гоор хязгаарлахгүйгээр уг нь бол 17 орчим ийм томилгоог бол орон нутаг руу нь шилжүүлэх боломжтой гэж үзсэн боловч бас ингээд зарим асуудлаас болоод энэ 7 нь бол хамгийн өнөөдрийн хуулийн хүрээнд хамгийн боломжтой гэж үзсэн байгаа.

Энэ хуулийг өргөн барихдаа аймаг, дүүргийн Засаг даргаар ажиллаж байгаа, аймаг, дүүргийн иргэдийн Хурлын төлөөлөгч болон аймаг иргэд, дүүргийн хурлын даргаар ажиллаж байгаа, зовлон, жаргал мэднэ гэдэг тийм орон нутгийн үнэхээр тулгамдсан асуудлыг мэддэг гишүүд ингээд хамтран өргөн барьсан байгаа гэдгийг хэлье.

Б.Жавхлан: Баярбаатар гишүүний микрофоныг нээе. Асуулт.

Б.Баярбаатар: Хуулийн төсөл бас босоо тогтолцоог хэвтээ рүү тодорхой түвшинд зарим агентлагуудыг нь шилжүүлэх гэсэн ийм гол агуулга зүйл байж байгаа. Энэ 7 байгууллагатай холбоотой Засгийн газрын гишүүдээс нь та холбогдох саналуудыг 1 дүгээрт авсан уу гэдэг асуудлыг асууя.

Хоёрт бол ер нь улс төрийн л асуудал л даа ер нь бол тэгээд парламентдаа цөөнх, олонх болж чадаагүй, орон нутагт ялалт байгуулсан тохиолдолд эдгээр зүйлүүд л бол ямар ч цаг үед л яригдаж байсан л зүйл байгаад байгаа юм. Тэгэхдээ яг амьдрал дээр бас бодит зүйлүүд гарч байсан юм.

Жишээлбэл, гал түймэр, хээрийн түймэр гарч байхад аймгийн Засаг дарга нь тухайн аймгийнхаа онцгой руу үүрэг чиглэл өгөхөд дээрээс чиглэл өгөөгүй байна гээд ингээд удааширч байсан ийм цаг зүйлүүд бас өнгөрсөн жилүүдэд бас гарч байсан.

Тэгэхээр энэ ажлын уялдаа юмнууд ер нь холбогддоггүй юм болов уу гэдэг агуулга ингээд энэ хууль өөрчлөлт орчихно. Тэгээд эдгээр 7 байгууллага энэ томилгоо бол яах вэ тэр аймгийн Засаг дарга нь томилоод тэгээд явдаг юм байж. Ерөнхий Засгийн газартайгаа бол аймгийн Засаг дарга нь л аймгаа төлөөлж харьцдаг ийм чиглэл явна гэж ойлгож байгаа зөв үү энэ дээр та бас хууль санаачлагч дараагийн асуудлыг нь яг юу гэж харж байгаа юм гэдэг дээр та бас нэг тодорхой тайлбар хийж өгөөч гэсэн ийм товчхон асуулт байна. Баярлалаа.

Б.Жавхлан: Хариулт Амгаланбаатар гишүүн микрофон.

О.Амгаланбаатар: Засгийн газраас санал авсан. Энэ хууль маань мөн бас өнгөрсөн намар өргөн барьсан ийм хууль байгаа. Тэгээд Засгийн газраас бол энэ онцгой байдал, цагдаагийн хэв журам гэх зэргээр ийм тодорхой байгууллагуудыг бол улсын бүртгэл, стандарт, статистикийг бол орон нутаг руу нь томилгооны эрх мэдлийг шилжүүлэх боломжгүй гэсэн хариу ирсэн. Яг тэр хүрээнд энэ байгууллагууд бол ороогүй гэдгийг хэлье.

Тэгээд энэ улс төрийн та талаасаа биш яг энэ дээр бол нэг сайшаалтай зүйл нь бол тэр улс төр талаасаа хараагүй дан жишээлбэл зарим Их Хурлын гишүүд чинь нам хамааралгүйгээр энд чинь зурсан нийт 17-гийн тал нь Ардчилсан нам, тал нь Ардын намын гишүүд байгаа нь бол нам хамааралгүйгээр орон нутагт

үнэхээр тулгамдсан асуудлыг мэддэг учраас энийг бол үнэхээрийн энэ орон нутгийн асуудал шийдэхэд бол хэрэгтэй гээд энэ зовлонгийн туулсан хүмүүсийн хувьд энийг бол нийлж өргөн барьсан байгааг бол хэлье.

Тэгээд ажлын уялдаа холбоо бол үнэхээр хэцүү байдаг. Хөдөө орон нутаг чинь би ч тэр гишүүний хүн, би ч босоо томилгоотой гээд л ингээд л үнэхээр тал тал тийшээ харчихдаг. Орон нутагт уг нь орон нутаг нэг зүг харах ёстой байтал чинь энэ бол алдагдсан байдаг.

Дээр нь таны асуусан асуултад аймгийн Засаг дарга бол төрийн төлөөлөл, иргэдээсээ сонгогддог. Дээр нь Ерөнхий сайд томилдог учраас иргэн, төр хоёрын яг уулзах цэг учраас энэ аймгийн Засаг дарга бол үүргээ хүлээгээд, хариуцлагаа үүрээд явах ийм боломжтой гэж ингэж харж байгаа.

Б.Жавхлан: Аюушийн Ариунзаяа гишүүн асуулт. Микрофон өгье.

А.Ариунзаяа: Амгаланбаатар гишүүн надад нэг тийм ноёны бөх шиг санагддаг юм шүү дээ. Асуудлууд нь их гоё хурдан хэлэлцэх эсэх нь шийдэгдээд л. Өнгөрсөн пүрэв гарагт энэ хууль чуулганаар орох байсан юм. Тэгээд маш олон асуудлууд, салбарууд, эсэргүүцэл илэрхийлээд байсан учраас гялс хуулиа татаж аваад тэгээд 5 дахь өдөр эргүүлээд өргөн бариад тэгээд дараагийн 7 хоногийнх нь эхний ажлын өдөр хууль нь дахиад хэлэлцэгдээд эхэлж байгаа байхгүй юу. Зарим гишүүд хуулийг нь, өргөн барьсан хуулийг нь бүүр 2 жил гацааж байгаа шүү дээ. Тэгээд ингээд маш гоё бүх юм нь маш шуурхай ийм ногоон гэрлээр явдаг ноёны бөх шиг л адилхан санагдаж байгаа юм. Нэг.

Хоёр дахь нь болохлоор Засгийн газар ер нь бол энэ хуулийг дэмжихгүй гэж 25 оны 09 дүгээр сарын 10-ны өдрийн хуралдаанаараа авч үзээд дэмжихгүй гэдэг санал өгсөн байдаг. Тэгээд Засгийн газар маань энэ өргөн барьсан байгаа, дахиад өргөн барьсан байгаа хуулийг нь дэмжиж байгаа эсэхээ Засгийн газрын хуралдаанаараа ярихгүй байсан юм уу? Эс үгүй бол адилхан гэж үзэж байгаа юм уу? Одоо тэгээд маш хурдан энэ хууль нь энэ дараагийн чуулганаар бас хэлэлцэнэ гээд асуудал нь орж ирж байгаа байх. Хэрэвзээ дэмжээгүй байр суурь хэвээрээ байгаа бол 10 минутад Засгийн газрын Хэрэг эрхлэхийн дарга Энхбаяр дарга бас энд байна Засгийн газрын байр сууриа илэрхийлж бас үг хэлэх ёстой.

17 газрыг өнгөрсөн 4 дэх өдөр хэлэлцэх байсан хууль дээр томилно гэж байсан. Гялс татаж аваад 7 салбарыг нь үлдээгээд 10 салбарыг нь татаад авчихсан байгаа. Тэгэхээр энэ 10 салбар нь бол их азтай юм. Хаагуураа яаж ямар дарамт үзүүлээд тэгээд энэ Амгаланбаатар нарын гишүүдийн энэ саналаас нь мултарч чадав. 7 салбар үлдсэн. Энэ дотор бол миний ажиллаж байсан хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын салбараас Хүүхэд, гэр бүлийн газар болон халамжийн газар 2 үлджээ. Цаана нь боловсролын газар, малын эрүүл мэнд, соёлын газар, цахим хөгжил, харилцаа холбоо, биеийн тамир гээд ийм 7 салбар үлдсэн байна.

Ер нь хүүхэд хамгааллын салбарыг бол улс төржүүлж Засаг дарга нар дураараа халз солиод байдаг байж болохгүй. Ялангуяа хүүхэд хамгааллын салбарыг. Засгийн газрын дэмжээгүй санал нь бол төрийн захиргааны албан хаагчид улс төрийн энэ албан тушаалтнаас ангид байх ёстой гээд уг нь бол зөв хэлсэн байгаа байхгүй юу. Тэгээд ер нь яагаад ийм босоо болгосон юм бэ гэхээр хэвтээ байхлаар ер нь төрийн албаны энэ тогтвор суурьшил, мэргэшсэн, мерит байх зарчим нь алдагдаад байсан учраас бид нар өөрчилсөн шүү дээ. Тэгээд энэ

яагаад энэ 7 салбар үлдэв? Бусад яагаад түрүүчийн 4 дэх өдрөөс яг юу нь өөр болчхов? 5-хан хоногийн өмнө 17 салбар.../минут дуусав./

Б.Жавхлан: Амгаланбаатар гишүүн хариулт.

О.Амгаланбаатар: Ноёны бөх биш харин ч ард түмний бөх болоод энэ хууль нь их удаад байх шиг байна. Энэ юу яасан би ер нь 3 хууль өнгөрсөн хавраас хойш ингээд бүтэн жилийн хугацаанд ингэж өргөн барьчаад тов зарлахгүй ингэж байсаар байгаад бүтэн жилийн дараа л явж байна. Одоо Хар тамхи мансууруулах бодистой тэмцэх тухай хуулийг одоо хүртэл ингээд хүлээгдчихсэн байж байна. Зөвхөн энэ нэгжийн тухай хууль чинь жил гаруй хүлээгдэж байгаад өнөөдөр хэлэлцэгдэж байна шүү дээ. Тэгэхээр чинь юу ноёны бөх бараг эсрэгээрээ юм биш үү гэдгийг бол хэлье.

Энэ дээр бол 17-гоос Засгийн газрын санал дээр бол цагдаагийн албаны тухай тухайлбал гэж байгаад Засгийн газрын 2025 оны 09 сарын 10-ны өдрийн 16 дугаар хуралдааны тэмдэглэлд гээд ингээд ирсэн. Тэгээд энэ дээр бол цагдаа, онцгой, татвар, улсын бүртгэл гэсэн энэ хуулийн өөрчлөлтүүд нь улс нэгдмэл тогтолцоо, арга зүйтэй байх, төвлөрсөн удирдлагатай байх, хараат бус байх зарчмыг баримтлахаар заасантай тус тус зөрчилдөж байна гэж ингэж бичиг ирсэн.

Тийм учраас энэ байгууллагуудыг бол бас үнэхээрийн бас энэ гишүүдтэй зөвлөлдөөд энэ байгууллагуудыг бол бас бол орон нутаг руу шилжүүлэх арай цаг нь бас биш юм байна гэж ингэж үзсэн. Нийгмийн даатгал, Ус цаг уур, орчин шинжилгээний төв, Стандарт хэмжил зүй, Статистик, Татвар, Улсын тусгай хамгаалалттай газар, Усны сав газрын захиргаа, Онцгой байдал, Цагдаагийн газар, Улсын бүртгэлийн хэлтэс гээд энэ хэд хэдийг бол бас ингээд хөндөхгүйгээр шийдсэн байгааг бол хэлье.

Б.Жавхлан: Ариунзаяа гишүүн тодруулъя. 1 минут.

А.Ариунзаяа: Энэ үлдсэн 7 салбар тайлбар өгч чадаагүй жоохон арчаагүй л байна. Аубакир сайд хүүхэд хамгааллын салбарыг энэ улс төржилтөөс хамгаалж чадсангүй юу гэж л асуумаар байна. Ноёны бөхийн хувьд бол “Пүрэв” гарагт татаж аваад “Баасан”-д өргөн бариад тэгээд “Мягмар”-т хэлэлцэж байгаа нь бол маш хурдан ноёны л бөх шүү дээ ер нь бол. Гагцхүү нөгөө таны өмнө нь хэлэлцээгүй гэдэг чинь яах вэ дээ ноён нь л солигдохгүй юу. Таны ноён чинь эрх мэдэлд байгаа юм байна гэсэн л ийм л асуудал байна даа. Би дэмжихгүй байгаа. Хүүхэд хамгааллын салбараас ер нь бол тат, эсээ тат.

Б.Жавхлан: Тэр ноён нь хэн юм бол доо. Амгаланбаатар гишүүн үг хэлье, хариултаа.

О.Амгаланбаатар: Үгүй ээ энэ жинхэнэ тэр нутаг орныхоо зовлон, жаргалыг мэддэг, хэний хүүхдэд юу хэрэгтэй байна, хэний хүүхэд нь яаж хүмүүжиж байна гэдгийг чинь хамгийн сайн мэддэг нь тэр сум, аймгийн дарга нар шүү дээ. Зовлон, жаргалаа мэддэг хүмүүс нь хариуцлагаа хүлээгээд, үүргээ хүлээгээд ажлаа урагш нь явуулъя л гэдэг ийм зүйл шүү дээ. Түүнээс биш тэр нэг попроод л нэг сайхан амьдрал мэдэхгүй байж агаардаад ингээд явна гэдэг бол байж болохгүй зүйлээ. Мэдэх юмаа мэдээд, чадах юмаа чадаад явдаг юм. Түүнээс биш ингээд сайхан юм ярьснаараа асуудал шийддэггүй юм шүү дээ.

Б.Жавхлан: Ариунзаяа гишүүн тодруулъя. 1 минут.

А.Ариунзаяа: Харин тийм. Хүүхэд хамгааллын асуудлыг бол угаасаа тухайн агентлагийн хүмүүс хамгийн сайн мэддэг. Засаг дарга нартайгаа хамгийн сайн хамтарч ажилладаг хүмүүс. Хэн ч байсан бай хамаагүй хүүхдийн төлөө зүрх сэтгэлээ зориулаад явдаг хүмүүс байхгүй юу. Тэгэхээр Засаг дарга өөрчлөгдсөнөөр тэр хүмүүсийг өөрчлөөд байдаг. Тэгэхээр болохгүй, болдоггүй юм. Хүүхэд хамгааллын салбар чинь тусдаа байдаг юм. Тэгээд бүдүүлэг үг хэллээ гэж битгий намайг шүүмжлээрэй. Түрүүн зүгээр эс гэлээ. Хүүхэд хамгааллын салбараас савраа тат за юу болдоггүй юм.

Б.Жавхлан: Хууль санаачлагчийн илтгэл, төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд асуулт асууж дууслаа.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан дэмжсэн, дэмжээгүй байр сууриа илэрхийлж, үг хэлэх гишүүд байна уу?

Амгаланбаатар гишүүн өөрөө болохгүй шүү. Гантөмөр гишүүн орох юм уу? Лувсаннямын Гантөмөр гишүүнээр тасаллаа. Сархадын Зулпхар гишүүний микрофоныг нээе. Үг.

С.Зулпхар: Байнгын хорооны дарга, эрхэм гишүүд, хууль санаачлагчийн өдрийн амгаланг айлтгая. Ийм хууль бол санаачилж болно. Гэхдээ анх бол нөгөө 15 агентлагийн жагсаалт ороод ирэхээр зэрэг ер нь бол бид ихэвчлэн ихэнх гишүүд бол энэ бас байж болмооргүй санагдсан л даа. Тэр байж болмооргүй санагдсан нь бол нөгөө Монгол Улс чинь төрийн байгууламжийн хувьд нэгдмэл улс учраас төрийн жишээ нь Засгийн газрын өөрийнх нь захиргааны чиг үүрэг бол босоо удирдлагатай байх нь үр дүнгээ өгч байсан ийм практик дээр суурилсан байдлаар их олон судалгаанууд хийгдсэн юм. Тэгээд бид заримыг нь аваад л заримыг нь босоо болгоод л заримыг нь хэвтээ болоод л ингээд яваад байсан шүү дээ. Тэгээд бүгдийг нь ороод ирэхээр зэрэг нь бол эсэргүүцсэн. Бид бол энэ бүлэг дээр ярьсан ийм байж болохгүй гээд.

Нөгөөтээгүүр сая Ариунзаяа гишүүний хэлсэнчлэн төрийн албаны өөрийнх нь нөгөө мерит зарчимд бас улс төрийн нөлөөлөл ордог ийм манай практик явсан. Өнгөрсөн хугацаанд бол ингээд л байнга л явдаг л даа. Тэгээд тэрийг л бид хязгаарлах үүднээс тодорхой байгууллага дээр, нэн ялангуяа хууль сахиулах байгууллагууд дээр яагаад ч байж болохгүй гэдэг ийм асуудал яригдсан. Түүнчлэн энэ бол үндэсний аюулгүй байдлын асуудалтай ч холбоотой гэсэн. Хууль сахиулах байгууллагын тодорхой чиг үүрэг бүхий, эрх үүрэг бүхий албан тушаалтныг орон нутгийн жишээ нь Засаг дарга нь томилж байна гэдэг бол өөрөө ерөөсөө байж болохгүй зүйл гэж урьд нь ч гэсэн судалгаагаар гаргаж байсан учраас.

Нөгөөтээгүүр одоо энэ үлдээсэн байгууллагууд дотор ч гэсэн бас эргэж харах зүйл байгаа юм. Боловсролын бодлого бол яах вэ нэгдмэл байдаг л даа. Халамж чинь бол өөрөө нэг сангаар олгодог л мөнгө. Тэр бас нэгдмэл байдаг юм. Яах вэ хөдөлмөрийн асуудалтай холбоод ирэх юм бол хөдөлмөрийн асуудлыг бол угаасаа хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих орон нутгийн зөвлөлийг бол Засаг дарга өөрөө ахлаад бас тэнд шийдвэр гаргачихдаг байхгүй юу. Тэр нь бас хуулийн зохицуулалттай. Цаашлаад хүүхэдтэй холбоотой зүйл дээр сая Ариунзаяа гишүүний ярьдаг бол бас нэг талдаа үнэн.

Гэхдээ нөгөө талдаа бол Засаг дарга бол өөрөө хүүхдийн төлөө салбар зөвлөлийн дарга байхгүй юу. Тэгээд бас тэндээ шийдвэр гаргаад явж байгаа юм. Тэгэхээр энийг хэрвээ бид ингээд яах вэ хэлэлцэхийг нь дэмжиж болно. Хэлэлцлээ гэхэд бол ахиад нөгөө агентлаг болгоноороо эргээд яримаар байна гэж байгаа юм. Энэ 7 дотор чинь цахим хөгжил чинь үндсэндээ бол бас нэгдмэл байх бас аргагүй ийм зүйл шүү дээ. Сум өөрөө, аймаг өөрөө тусдаа тийм цахим хөгжлийн тухайлсан бодлоготой байх боломжгүй. Энэ чинь цаана үндэсний аюулгүй байдлын асуудал яригдана гээд тухайлан ярья. Зарим зүйл дээр бол би тухайлбал зарим агентлагуудыг хараад бол угаасаа судалгаагаар бас тэгж гарсан юм. Би тан руу бас 2 судалгаа явуулсан. 2023 оны, сүүлийнх нь 2025 оны судалгаа явуулсан. Тэрийг та нэг хараадхаач гэж байгаа юм.

Тэгэхээр бид энийг хэлэлцэх эсэхийг нь байнгын хорооноосоо дэмжчихээд дэмжчихээд тэгээд дараа нь ажлын хэсэг дээр нь юм уу энийг бол нарийн ярих ёстой. юмнууд бол байна л гэсэн ийм саналтай байгаа.

Б.Жавхлан: Лувсаннямын Гантөмөр гишүүн микрофон. Үг хэлнэ.

Л.Гантөмөр: Би Амгаланбаатар нарын гишүүдийн энэ санаачилж байгаа хуулийг дэмжиж байгаа юм. Яагаад вэ гэхлээр энэ бол Үндсэн хуулийнхаа үзэл санааг бид нар яг амилуулах ажлыг 2014, 5-н он хүртэл бол хийсэн. Эндээ бол бид нар 20-оод жилийг зарцуулдаг юм байна лээ. Сүүлийн 10 жил бол яг энэ үзэл санааг нураах ажил хийж байгаа юм. Бүгдийг нь дээшээ татдаг, бүгдийг нь дээрээс томилдог, бүх бодлогыг дээрээ гаргахыг зорьдог, эрх мэдлийг төвлөрүүлдэг. Энэ нь өөрөө бол орон нутгийн бие даасан байдлыг үнэхээр байхгүй болгож байгаа юм. Орон нутаг бие даахгүй бол Монгол Улс шиг энэ том газар нутагтай улсад хөгжил, дэвшил бол байхгүй, ирэхгүй.

Ялангуяа бүсчилсэн хөгжлийн бодлого явуулахад орон нутгийн бие даасан байдал бол амин чухал гэж судалгаагаар бол харагдаж байгаа юм. Өөрснөө юмаа хийж сураад тэгээд хэрхэн бүсчилж хөгжих вэ гэдэг бодлого тэндээс гарах юм байна лээ. Дээрээс тулгаж байгаа бүсчилсэн хөгжлийн бодлого бол ерөөсөө алхахгүй юм байна лээ.

Тийм учраас бол энэ дээр улс төржилгүйгээр манай Үндсэн хууль бол 6-хан бүлэгтэй шүү дээ. Тэгээд 6 бүлгийн бүтэн 1 бүлэг нь энэ нутгийн өөрөө удирдах ёсонд зориулагдаж байгаа юм. Энийг Их Хурлын гишүүд их сайн харах хэрэгтэй. Яагаад Үндсэн хуулийн бүтэн 1 бүлгийг орон нутгийн бие даасан байдалд өгч байна гэдгийг, өгсөн бэ гэдгийг. Хууль хяналтын байгууллагын бүтцийг яг орон нутаг руу шилжүүлэх зайлшгүй шаардлага үүссэн шүү. Амгаланбаатар нар бол цагдаа болоод тагнуулаас, тагнуул долигоносон хэлбэртэйгээр тэрийг үлдээж байгаа юм. Болохгүй, авах хэрэгтэй.

Сүүлийн үеийн нөхцөл байдлыг харахаар тагнуул бол хүмүүсийг зүгээр ингэж мэргэжил дээшлүүлдэг газар болгоод байгаа юм. Тагнуулын албанд хэдэн жил ажиллаад Монгол төрийн бодлогыг бүгдийг нь олж харчхаад гараад явчихдаг. Авлигатай тэмцэх газар хэдэн жил ажиллаад дарга нарын ар, өврийг судалж байгаад бусад байгууллагын дарга болоод явчихдаг. Ингэж Монгол төрийн хууль хяналтын маш нарийн газар очиж дадлага хийгээд бусад салбарыг очиж баздаг нөхцөл байдал бол үндэсний аюулгүй байдалд маш ноцтой эрсдэл авчирч байгаа юм.

Тийм учраас бол одоо энэ эрх мэдлийг задлах орон нутгийг бие даалгах дээр бол Их Хурлын гишүүд улс төржилгүйгээр асуудлыг нь шийдэж өгөөд харин нэмээд цагдааг өгөх хэрэгтэй. Ингэж байж Монгол бол үнэхээр яг Үндсэн хуулийнхаа үзэл санаагаар хөгждөг тэр зам дээрээ бол гарна гэсэн ийм зүйл бол их тодорхой харагдаж байгаа.

Магадгүй энэ хуулийг дагаад би дахиад Байнгын хорооны тогтоол гараасай гэж бодож байгаа юм. Тагнуулаас албан хаагчдыг өөр салбар руу сэлгэдгийг зогсоох хэрэгтэй. Тагнуулч бол насан туршдаа тагнуулч байх ёстой. Монгол төрийг хамгаалдаг хүмүүс байх хэрэгтэй. Авлигатай тэмцэх газ.../минут дуусав./

Б.Жавхлан: Гантөмөр гишүүн үг хэлж дууслаа. Амгаланбаатар гишүүн ээ та энд хэлэлцэх эсэх нь дэмжигдээд явбал Их Хурал дээр их сайн бэлдээрэй. Яах вэ үзэл баримтлалын хувьд бол хэлэлцэх эсэхийг нь бол тэ миний хувьд бол дэмжээд явъя гэсэн бодолтой байна. Гэхдээ Монгол Улс чинь өөрөө бид Үндсэн хуулиараа нэгдмэл улс шүү дээ. Аймгуудын нэгдсэн улс бол биш.

Тэгэхээр яг биед орон нутгийн бие даасан байдал гэдэг юмных чинь өөрийнхөө яг зах хязгаар гэж нэг юм байгаа. Тэрийгээ зааглаж хэлэхгүй бол энэ аймаг, орон нутгийн бие даасан байдал гээд бүх эрх мэдлийг нь тийшээгээ ингээд өгчихөөр бид чинь нөгөө төсвийн эрх мэдлийг нь бол маш томоор өгчихсөн байгаа шүү дээ. Төсвийн орон нутаг өөрөө баталдаг. Зардлаа өөрсдөө батална. Орлогоо ч өөрөө батална. Сангийн яам, Засгийн газар тэнд нь бүр оролцох ямар ч эрх байхгүй болчихсон. Орон нутаг хэчнээн хэмжээний алдагдалтай төсөв батална тэрийг нь Монгол Улсын төсөв дээр заавал шингээж явах ийм сонин бид Төсвийн хуультай болчихсон байгаа.

Тэрийг нь дагаад одоо энэ төрийн эрх мэдэл гээд төрийн босоо байгууллагуудын энэ нь дагаад явахаар нөгөө орон нутгийн бие даасан байдал чинь бүүр хэтрээд бүүр автономит бие даасан ийм нэгдсэн улсын ийм бүүр юм руу халиад орох вий. Тэгэхээр энэ заагаа их сайн хараад энэ асуулт, хариултаа өөрөө сайн бэлдэх ёстой юм байна шүү. Энэ гишүүдийн хэлж байгаа юмыг сайн анхаараарай.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд дэмжсэн, дэмжээгүй байр сууриа илэрхийлж үг хэлж дууслаа. Гишүүд санал хураалтад бэлдье. Энхтуяа гишүүнийх болоогүй байна. Болсон уу? Санал хураалт.

Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 12 гишүүн дэмжиж, 66.7 хувиар уг санал дэмжигдлээ.

Хамт өргөн мэдүүлсэн Боловсролын ерөнхий хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 12 гишүүн дэмжиж, 66.7 хувиар уг санал дэмжигдлээ.

Амгаланбаатар гишүүнээ нэмж хэлэхэд энэ анх 17 салбар гээд л яригдаад явж байсан тэр нь ингээд эрэмбэлэгдээд шүүгдээд ингээд явах юм. Тэрийг ямар босго ямар зарчмаар ингэж эрэмбэлж ингэж нэмж, хасаж байгаа гэдгээ бас тайлбар дээрээ бэлэн байхгүй бол таны хариулт нэг л дутуу байна шүү. Хангалтгүй байна шүү.

3.Хамт өргөн мэдүүлсэн Хүүхэд хамгааллын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 10 гишүүн дэмжиж, 55.6 хувиар уг санал дэмжигдлээ.

4.Хамт өргөн мэдүүлсэн Мал, амьтны эрүүл мэндийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 12 гишүүн дэмжиж, 66.7 хувиар уг санал дэмжигдлээ.

5.Хамт өргөн мэдүүлсэн Нийгмийн хамгаалал, халамжийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 11 гишүүн дэмжиж, уг санал 61.1 хувиар дэмжигдлээ.

6.Хамт өргөн мэдүүлсэн Соёлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 12 гишүүн дэмжиж, 66.7 хувиар уг санал дэмжигдлээ.

7.Хамт өргөн мэдүүлсэн Нийтийн мэдээллийн ил тод байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 10 гишүүн дэмжиж, 55.6 хувиар уг санал дэмжигдлээ.

8.Хамт өргөн мэдүүлсэн Биеийн тамир, спортын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 12 гишүүн дэмжиж, 66.7 хувиар уг санал дэмжигдлээ.

Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслүүдийн хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийж дууслаа.

Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанд Улсын Их Хурлын гишүүн? Саналаараа унших гишүүд байна уу? Баярбаатар гишүүн саналаараа уншъя гэж байна. Баярмагнайн Баярбаатар гишүүн танилцуулна. Дараагийн асуудалдаа оръё.

13.16 цаг.

6.Засгийн газар 2025 оны 05 сарын 26-ны өдөр өргөн мэдүүлсэн Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн тогтоолын төслийн хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийж эхэлье.

Хууль санаачлагчийн илтгэлийг Улсын Их Хурлын гишүүн, Засгийн газрын гишүүн, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайд Сайнбуянгийн Амарсайхан танилцуулна. Амарсайхан гишүүний микрофоныг өгье.

С.Амарсайхан: Байнгын хорооны эрхэм дарга, Улсын Их Хурлын гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг танилцуулж байна.

Монгол Улсын Үндсэн хуульд 2019 онд оруулсан нэмэлт өөрчлөлтөөр хот, тосгоны өөрийн удирдлага, зохион байгуулалтын эрх зүйн үндсийг хуулиар тогтоох, мөн хот, тосгонд засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн зарим чиг үүргийг шилжүүлэх асуудлыг Улсын Их Хурал шийдвэрлэхээр зохицуулсан.

Энэхүү Үндсэн хуулийн зохицуулалтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор Улсын Их Хурлаас 2024 оны 06 дугаар сарын 05-ны өдөр Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль /Шинэчилсэн найруулга/-ийг баталж, мөн өдрийн Хот байгуулах тухай 72 дугаар тогтоолоор улсын зэрэглэлтэй 6, орон нутгийн зэрэглэлтэй 43, дагуул 4 хот байгуулахаар шийдвэрлэсэн.

Хот тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль нь Монгол Улсын хот суурин газрын хөгжлийг зөвхөн засаг захиргааны зохион байгуулалтын хүрээнд бус улсын болон бүс нутгийн хөгжлийн бодлоготой уялдуулан эдийн засаг, дэд бүтэц, хөрөнгө оруулалт, үйлдвэрлэл, үйлчилгээний төв болгон хөгжүүлэх эрх зүйн үндсийг бүрдүүлж байгаагаараа онцлог ач холбогдолтой юм.

Өөрөөр хэлбэл, энэ хууль нь бүс нутгийн хөгжлийг зөвхөн аймаг, сумын түвшинд хязгаарлахгүйгээр тухайн бүс нутгийн таталцлын төв, хүн амын төвлөрөл, үйлдвэрлэл, худалдаа үйлчилгээ, тээвэр ложистик, инженерийн дэд бүтцийн зангилаа болгон хөгжүүлэх боломжийг нээх юм.

Ингэснээр төрийн үйлчилгээ иргэдэд ойртож хөрөнгө оруулалт тодорхой төвүүдэд чиглэж, бүс нутгийн эдийн засгийн идэвхжил нэмэгдэх, Улаанбаатар хотын хэт төвлөрлийг сааруулах, орон нутагт амьдрах, ажиллах хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах төрийн бодлогын чухал суурь бүрдэх юм. Засгийн газраас боловсруулсан энэхүү хуулийн төслийн зорилго нь хот байгуулах бодлогыг Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцсэн, бодит тооцоо, судалгаанд суурилсан, эрх зүйн болон зохион байгуулалтын хувьд хэрэгжих боломжтой, үе шаттай арга хэлбэрээр хэрэгжүүлэхэд оршиж байгаа болно.

Хот байгуулах асуудал нь зөвхөн нэршил, статусын асуудал бус тухайн хотын эдэлбэр газар, хил зааг, удирдлагын бүтэц, чиг үүрэг, төсөв, өмч хөрөнгө, хүний нөөц, иргэдэд үзүүлэх төрийн үйлчилгээний зохион байгуулалттай шууд холбоотой цогц асуудал юм.

Энэ хүрээнд Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн хэрэгжүүлэх бэлтгэл ажлыг хангах явцад дараах хүндрэл бэрхшээлүүд үүссэн бөгөөд үүнтэй холбогдуулан хот байгуулахад хүн амын тоо, эдийн засаг, нийгмийн ач холбогдол, дэд бүтэц, зам, харилцаа, харилцаа, инженерийн байгууламж, тухайн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжид үзүүлэх нөлөөлөл зэрэг олон шалгуурыг хамтад нь тооцох шаардлагатай болсон.

Гэвч өмнө батлагдсан шийдвэрүүдийг хэрэгжүүлэх явцад зарим хотын хүн амын тоо, эдэлбэр газар, хил зааг, өмч, төсөв, байгууллагын бүтэц бүрэн тодорхой болоогүй бөгөөд ийм нөхцөлд улсын зэрэглэлтэй орон нутгийн зэрэглэлтэй болон дагуул хотуудыг нэгэн зэрэг олноор байгуулах нь чиг үүргийн давхардал, төсвийн нэмэлт ачаалал, зохион байгуулалтын хүндрэл зэрэг үүсэх эрсдэлтэй тул хот байгуулах бодлогыг бодит нөхцөл бэлтгэл ажлын түвшинтэй уялдуулан үе шаттай хэрэгжүүлэх нь зүйтэй гэж үзлээ.

Иймд дээр дурдсан практик, хүндрэл, бэрхшээл, нөхцөл шаардлагыг харгалзан Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах хэрэгцээ шаардлага үүсэж байна.

Дээрх нөхцөл байдлыг харгалзан хуулийн төсөлд хот байгуулах бодлогыг эрх зүй, зохион байгуулалт, төсөв санхүүгийн хувьд бодитой хэрэгжүүлэхэд чиглэсэн дараах гол зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгалаа.

1 дүгээрт, Багануур, Налайх гэсэн улсын зэрэглэлтэй 2 хотын зохион байгуулалт, эдэлбэр газар, хил зааг, чиг үүргийн шилжилт, төсөв санхүү, хүний нөөцийн бэлтгэлийг ханган хэрэгжүүлэхээр тусгасан болно.

Харин орон нутгийн зэрэглэлтэй болон дагуул хотуудын асуудлыг дээрх хотуудын хэрэгжилтийн явц, үр дүн, туршлага, гарсан хүндрэл, тэдгээрийг шийдвэрлэсэн байдал, арга замд үндэслэн дараагийн шатанд үе шаттайгаар хэрэгжүүлэхээр тооцож байна.

Энэ зорилгоор Хот байгуулах тухай Улсын Их Хурлын 2024 оны 72 дугаар тогтоолын улсын болон орон нутгийн зэрэглэлтэй болон дагуул хот байгуулахтай холбоотой холбогдох зохицуулалтыг хүчингүй болсонд тооцохоор Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг боловсруулсан.

2.Чиг үүргийн давхардал, хариуцлагын зааг ялгааг тодорхой болгох зорилгоор шилжилтийн үеийн зохицуулалтыг мөн тусгалаа. Тодруулбал, улсын зэргэлдээ хотын зөвлөл, Захирагч хуулийн дагуу сонгогдох хүртэл хугацаанд тухайн дүүргийн ИТХ болон Засаг дарга нь Хотын зөвлөл Захирагчийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэхээр хуулийн төсөлд тусгалаа.

Ингэснээр шинэ бүтэц, шууд давхардал бий болохоос сэргийлж төрийн үйлчилгээ таслахгүй байх, төсвийн нэмэлт ачааллыг бууруулах, хотын удирдлагын тогтолцоог үе шаттай бүрдүүлэх, хот суурин газрын өмнө тулгамдсан асуудлуудыг

шийдвэрлэх, нийслэл хэмээх нэг төвтэй эдийн засаг, улс төр, нийгмийн төвлөрөл, түүнээс үүдэн гарсан олон хүндрэл, бэрхшээл, агаарын бохирдол, хөрсний бохирдол, хүн амын аюулгүй амьдрах орчин нөхцөл, хот байгуулалтын шинэ орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх гэх мэх сорилтуудыг даван туулахад энэ шийдэл бас ач холбогдолтой гэж үзэж байгаа.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг бодит нөхцөлд нийцүүлж, зохион байгуулалтын бэлтгэлтэйгээр үе шаттай хэрэгжүүлэх эрх зүйн үндэс бүрдэнэ.

Ингэснээр хот байгуулах бэлтгэл ажлыг нэгдсэн удирдлага, зохион байгуулалтаар хангах, чиг үүргийн давхардал, төсвийн үр ашиггүй зардлаас урьдчилан сэргийлэх, орон нутгийн зэрэглэлтэй хот болон тосгоны хүн амын шалгуурыг бодит нөхцөлд нийцүүлэх ач холбогдолтой юм.

Иймд Монгол Улсын хот суурин газрын хөгжлийг бүсчилсэн хөгжлийн бодлоготой уялдуулж, иргэдэд хүрэх төрийн үйлчилгээг ойртуулах, орон нутгийн хөгжлийн төвүүдийг бодитоор бэхжүүлэхэд чиглэсэн энэхүү хуулийн төсөл, Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг танилцуулж байна.

Та бүхнээс уг хуулийн төслийг хэлэлцэн дэмжиж өгөхийг хүсье. Баярлалаа.

Б.Жавхлан: Хууль санаачлагчийн илтгэл, төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан асуух асуулттай гишүүд байна уу?

Алга байна. Гантөмөр гишүүнээр тасаллаа. Цэвэгдоржийн Туваан гишүүний микрофоныг нээе. Асуулт.

Ц.Туваан: Энэ нэмэлт, өөрчлөлт оруулаад бараг 2 жил болж байгаа байх тийм ээ. Тэгээд 26 оны 006 сарын 1-нээс хэрэгжүүлэхээр ингээд явж байгаа. Тэгээд 06 сарын 01 маань өнгөрчихсөн байж байдаг. Бид хэд бас энэ дээр тэгээд нэмэлт, өөрчлөлт оруулж ирэх асуудал ингээд яриад байж байна л даа. Тэгэхээр ер нь бол энэ сүүлийн үед нөгөө ард иргэдийн дунд хууль хэрэгжихгүй байна гэдэг асуудал их ярьж байгаа юм. Хуулийг хэрэгжүүлэхгүй, түүнийг дагаж мөрдөх энэ журмын тухай хууль, журмыг нь баталж хэрэгжүүлэхгүй байна гэдэг зүйлийг маш их шүүн шүүмжлэлтэйгээр ярьж байгаа. Түүний нэг нь л бас энэ болж байна л даа. Тэгэхээр бид бүхэн хуулиа тооцоолоод баталчихсан. Хэрэгжих хугацаа нь болохоор ингээд энийг дахиад хойш нь сунгах асуудлууд яригдаж байна.

Энэ дээр, сая үндэслэл хэсэг дээр энэ тоотой холбоотой асуудал ярьж байна л даа. Энэ улсын чанартай, орон нутгийн чанартай хотуудын чинь тоонд нь хүрэхгүй байна гээд. Тэгэхээр бид тоог нь зааж өгөөд эсвэл байнгын оршин суугчтай байх ахаар төлөвлөсөн гэж байгаа юм. Энэ чинь бас хүн ам өсөх юм чинь ингээд жоохон дутуу байх бол бас байх. Тэгээд хүн ам өсөөд тэр тоондоо хүрчих асуудлыг нь хуульчлаад өгчихсөн л байна л даа. Тэгэхээр энэ үндэслэл энэ тэр бол бас жоохон тодорхойгүй байна л гэж ингэж үзэж байгаа юм.

Хотын асуудал дээр Багануур, Налайх гээд тэгээд энэ 2 одоо жишиг болгоод ингээд явъя л гэж ярьсан. Тэгтэл энэ юугаа тойрсон сумуудын газар, ялангуяа энэ газрын маргаантай холбоотой асуудал дээр маш их хүлээлттэй байж байгаа. Ингээд л дахиад л энэ асуудал чинь ингээд хойшоо шийдэгдэхээр л ингэж харагдаж байна л даа.

Дээрээс нь энэ энэ чинь ганцхан хот биш тосгодын асуудал байгаа. Жишээлэх юм бол манай төвийн бүсэд Сэлэнгэ аймагт л гэхэд Сэлэнгэ аймгийн Дулаанхаан, Түнхэл, Номгон, Рашаант, Хэрх, Бугант гээд ингээд тосгонууд Захирагчийн ажлын албатайгаа ингээд үйл ажиллагаа явуулж байгаа юм. Хүн амыг нь аваад үзэхээр хүн ам нь Монгол Улсын дундаж сумын дайны буюу 2000-аас дээш хүн амтай болцгоочихсон ийм сумууд. Тэгээд 1 сумын баг гээд ажиллаж байгаа юм. Тэгэхээр тэн дээр нөгөө очоод уулзахаар иргэд нь бол бид нарыг энэ том хэмжээний зарим сумаас том баг байхад бид нар дээр энэ төрийн үйлчилгээний ажил, ялангуяа энэ татвар, газрын харилцаатай холбоотой асуудал, дээрээс нь энэ эрүүл мэнд, боловсролын чиглэлийн асуудлууд ингээд багийн түвшинд авч үзэгдээд бид нарын эрх ашиг хоцроод байна гэсэн ийм зүйлүүдийг маш их гомдолтойгоор ярьж байгаа юм.

Тэгэхээр энэ дээр нэг асуулт байгаа нь энэ хот, тосгоны асуудал, хотуудын асуудал дээр чинь бол мэдээж асуудлууд байгаа юм биз. Энэ тосгоны асуудлыг энэ цааш нь шийдээд явчхаж болохгүй юу? Тэнд байгаа иргэдийн эрх ашиг, төрийн үйлчилгээ авах эрх ашиг нь нэлээн хохироод байна л даа.

Б.Жавхлан: Амарсайхан сайдын микрофоныг өгье.

С.Амарсайхан: Туваан гишүүний хэлж байгаа зөв өө. Бид хууль баталсан бол хэрэгжүүлэх ёстой. Хэрэгжүүлэх гэж хуулийг Улсын Их Хурлаар хэлэлцэж, Засгийн газраас өргөн барьсан. Гэхдээ өнөөдрийн нөхцөл байдал бас анх хууль батлагдсанаас өөр байна гэж үзэж байгаа учраас. Яагаад гэвэл эдийн засгийн нөхцөл байдал, бас ялангуяа аймаг, орон нутагт сумыг хот болгох, аймгийн төвийг хот болгох, түүнтэй холбоотой газар нутаг зэсийн хилийн цэсийн маргаантай асуудлууд гээд ингээд нэг дор батлах буюу өмнө нь та бидний хамтдаа баталсан улсын зэрэглэлтэй 6 хот, энэ дотор Дархан, Эрдэнэт, Орхон, тэгээд Зуунмод, Налайх, Багануур гэсэн орон нутгийн зэрэглэлтэй 43 хот дагуул 4 хот гээд ингээд явахаар нийтдээ үндсэндээ 54 хотын асуудал яригдсан учраас энийг нөхцөл байдлыг харгалзаад эхний ээлжид Улаанбаатарт хамгийн ойрхон, дээрээс нь хүн ам, дэд бүтэц, эдийн засгийн орчин нөхцөл нь бүрдсэн цаашлах юм бол Улаанбаатар хотын төвлөрөл, саарлыг багасгахтай холбоотой өндөр ач холбогдолтой, богино хугацаанд үр дүн гарах боломжтой гэж үзсэн учраас Налайх, Багануурыг эхний ээлжид улсын зэрэглэлтэй хот гэдгээр нь хэрэгжүүлээд ингээд цааш нь бусад зэрэглэлтэй орон нутгийн болон улсын зэрэглэлтэй хотуудаа үе шаттайгаар хот болгох асуудлуудаа ингээд хэрэгжүүлээд явах нь зүйтэй гэж ажлын хэсэг, холбогдох аймаг орон нутгийн удирдлагуудтай хийсэн хурал зөвлөгөөн дээр ярилцаж шийдсэн учраас энэ асуудлаар ингэж оруулж ирж байгаа юм.

Тосгон байгуулахтай холбоотой асуудал бий 2000 хүртэл хүн амтай суурин газрыг тосгон буюу суурин газраар тодорхойлох боломжтой гэж. Энэ хүрээнд одоогийн үйлчилж байгаа хуулиар энэ асуудал шийдэгдээд явах бүрэн боломжтой. Энэ хүрээнд төрийн үйлчилгээг иргэдэд ойртуулах, иргэнд хүргэх төрийн үйлчилгээг илүү бас чанартай болгох ийм боломж нөхцөл нь энэ хуулийн өнөөдрийн өгч хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хуулиар шийдвэрлэгдээд явах боломжтой учраас цаашид энэ хот, тосгоныг байгуулах ажлын хэсэг дээр ярилцаад Засгийн газар, Их Хурлаар оруулаад үндсэндээ бол хот, тосгоныг байгуулахад бол Их Хурлаар орох шаардлагагүй гэж үзэж байгаа учраас орон

нутгийн түвшинд шийдвэрлээд явах боломжтой гэж үзэж байгаа юм. Нэмэлт тайлбаруудыг бол манай ажлын хэсгийнхэн бас тайлбарлаад явчихна.

Б.Жавхлан: Нэмэлт тайлбар байгаа юу? Байхгүй юм байна. Туваан гишүүн тодруулъя.

Ц.Туваан: Улсын зэргэлэлтэй хотоос эхний 3 бичвэр Дархан, Эрдэнэт, Зуунмодыг хасъя гэсэн ийм юу орж ирж байна төсөл орж ирж байна. 4 дэх Хархорум дээр ямар байдлаар үлдээж байгаа юм бэ гэдгийг нэг тодруулаад хариулаад өгөөч.

Дараагийн асуудал нь болохоор энэ би болохоор энэ байгуулах тосгон байгуулах биш энэ тосгон дээр одоо байгуулагдчихсан жишээлэх юм бол Сэлэнгэд байгаа 6. Тэр, түүн дотроо энэ Дулаан хааны иргэд дээр ярьж байгаа юм. Энэ дээр нөгөө төрийн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн удирдлагаас шилжүүлэн авах зарим чиг үүрэг эд нарыгаа тэгвэл ингээд шилжүүлээд орон тоо гаргаад, тэр хүмүүсийг ажиллуулаад, цалин цавуутай болгоод ажиллаад явна гэж ойлгож болох уу? Тэгэхгүй бол тэнд иргэд нь хол, сум руугаа очиж ингэж чирэгдэл маш их үүсэж байна. Тэгэхээр тэгж ойлгож болох уу гэсэн тодруулга асуулт. 2 асуулт.

Б.Жавхлан: Хариулт хаанаас вэ? Амарсайхан сайдын микрофоныг нээе. Хариулт.

С.Амарсайхан: Хархорин хот бол өөрөө Хүннү хот гээд Хархорин хотын эрх зүйн байдлын тухай хууль гээд бид баталсан. Тэр хуулийнхаа дагуу бие даагаад тусдаа хэрэгжээд явах ийм заалт юутай явж байгаа, бодлоготой явж байгаа. Тэр тосгон байгуулах тухай асуудлаар манай ажлын хэсгээс хариулчих.

Б.Жавхлан: Ажлын хэсгийн микрофоныг нээе. Энэ чинь хэддүгээр микрофон гэж байна? 1 үү? Ажлын хэсэг индэр дээр юм биш үү?

Г.Эрдэнэбулган: Гишүүний асуултад хариулъя. Хууль зүй, дотоод хэргийн яам Эрдэнэбулган. Хот, тосгоны эрх зүйн байдал.

Б.Жавхлан: Албан тушаалаа танилцуулаарай.

Г.Эрдэнэбулган: Хууль зүй, дотоод хэргийн яамны Хууль зүйн бодлогын газрын дарга Эрдэнэбулган. Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль бол сая энэ оны 06 сарын 1-ний өдрөөс эхлэн хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөгдөж байгаа. Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулиар бол тусган байгуулах асуудлыг Засгийн газар шийдвэрлэхээр зохицуулалттай. Тийм учраас бол энэ хууль бол хүчингүй болоогүй. Эрх зүйн байдлын тухай хууль бол ингээд үргэлжлээд эхэлсэн гэдгийг гишүүнд мэдээлэл өгье.

Хархорум хот бол тусдаа хуультай учраас энэ бол тусдаа хуулиараа бол явчихна.

Б.Жавхлан: Туваан гишүүн тодруулъя.

Ц.Туваан: Би Хархорин дээр бол асуулт юу авчихсан. Энэ байгуулагдсан, байгаа тосгонууд байгаа шүү дээ. Монгол Улсад 12 тосгон байгаа улсын хэмжээнд. Одоо Захирагчийн ажлын албатай тийм ээ? Тэгээд тэнд нь хүн ам ихтэй тосгонууд

дээр төрийн үйлчилгээ авах гээд ирэхээр нөгөө төсөв, орон тоо байхгүйгээс болоод тухайлах юм бол газрын харилцаатай холбоотой, татвартай холбоотой өшөө юу байдаг юм ийм үйлчилгээнүүдээ иргэд авч чадахгүй байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр энэ хууль чинь шинэчилсэн найруулгын чинь зорилго чинь тэрийг бий болгоё гэдэг л зорилго шүү дээ. Тэгэхээр энэ зүйл нь цаашдаа ингээд хэрэгжээд явна гэж ойлгох уу? Тэгээд орон тоо төсвийг нь хаанаас яаж шийдэх вэ л гэдэг асуудал асуусан.

Б.Жавхлан: Ажлын хэсгийн индрийн микрофон.

Г.Эрдэнэбулган: Эрдэнэбулган. Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хууль бол 2026 оны 06 сарын 01-нээс дагаж мөрдөөд эхэлсэн учраас энэ хуулиараа бол энэ тосгоны асуудал бол зохицуулагдаад явна. Тэгэхээр бол энэ дээр бол тийм хариулттай байна.

Төсөв, хөрөнгийн хувьд бол Хот, тосгоны тосгоны тухайн орон нутгаас бол энэ асуудлыг бол шийдээд явах боломжтой гэж ингэж харж байна.

Б.Жавхлан: Амарсайхан сайд нэмэлт хариулт.

С.Амарсайхан: Туваан гишүүний асуултад нэмээд хариулахад орон нутгийн тосгон, байгуулагдсан тосгонд төрийн үйлчилгээг хүргэхэд бол тухайн засаг захиргааны нэгж, орон нутаг, аймаг, орон нутаг, эсвэл нийслэлийг бол нийслэлийн төсөв хөрөнгө санхүү тусгаад тэгээд төрийн үйлчилгээгээ шийдвэрлээд явах боломжтой.

Б.Жавхлан: Лувсаннямын Гантөмөр гишүүн асуулт. Микрофоныг нээе.

Л.Гантөмөр: Би зүгээр Засгийн газрын танилцуулгыг сонсохоор Дархан, Эрдэнэт, Зуунмодыг хот болгох ажлыг бид нар хийж чадахгүй байна л гэдэг ийм зүйл. Тэгэхдээ энэ яг тодорхой үндэслэлүүдээ хэлмээр байх юм. Яг юун дээр гацах вэ? Уг нь бол танай Засгийн газар мега төсөл хийхгүй, төрийн албаны олигтой шинэчлэл бол байхгүй. Тэгээд яг юу хийх гээд байгаа хүмүүс вэ гэдэг ийм асуулт Их Хурал дээр биш Улаанбаатар даяараа л асууж байна лээ л дээ. Яг яах гээд байгаа хүмүүс вэ гээд. Тэгэхээр энэ хий эргэж байгаа цаг хугацаандаа энэ хот байгуулах ажлаа ядаж жоохон урагшлуулаад ард нь гарчхаж болдоггүй юм уу л гэж ингэж асуумаар байгаа юм л даа 1 дүгээрт.

2 дугаарт, Улаанбаатар хотын даргыг Монгол Ардын намын Улс төрийн зөвлөлөөс санал хурааж нэр дэвшүүлсэн гэдэг ийм яриа мэдээллээр хэвлэл мэдээллээр гараад байгаа юм. Яг ийм юм болсон уу Амарсайхан сайд аа? Ийм 2 асуултад хариулт өгөөч.

Б.Жавхлан: Амарсайхан сайдын микрофоныг өгье. Хариулт.

С.Амарсайхан: 1 дүгээрт, Гантөмөр гишүүний асуулт, уг нь яах вэ би түрүүн үгэндээ хэлсэн болж өгвөл бүгдийг ингээд хэрэгжүүлээд явах ёстой. юм байгаа юм. Яагаад гэвэл хот гэдэг өөрөө иргэншил, соёл, дээрээс нь хөгжил, шинэчлэлийн бас нэг бодлогын суурь болж явж байдаг статусаасаа эхлээд. Тэгээд Улаанбаатар хот руу чиглэсэн энэ төвлөрөл бөглөрлөөс, түгжрэлийг бууруулахтай холбоотой тухайн орчинд бүсчилсэн хөгжилтэй уялдуулж, сум, орон нутгийг

хөгжүүлэх хотын статустайгаар хөгжүүлэх гэдэг бол өөрөө маш том ач холбогдолтой асуудал.

Гэхдээ энэ дээр аймаг, орон нутгууд ялангуяа таны дурддаг Дархан, Эрдэнэт, Орхон гээд энэ аймгууд дээр бол газар нутгийн гэдэг юм уу газрын хилийн цэсийн маргаантай асуудлууд, тэгээд аймгийн төвийг хот болголоо гэхэд сумдаа яах юм, аймгаа яах юм гэдэг ийм тухайн аймаг, орон нутгаас сонгогдсон гишүүдийн бас өөрсдийнх нь санал зөрөлдөөнтэй асуудлууд байгаа. Аймаг, орон нутгаас гаргаж байгаа саналууд нь байгаа учраас хэрвээ тийм тохиолдол бол бас энэ өөрөө хэрэгжих боломжгүй гэж 1 дүгээрт үзэж байгаа.

2 дугаарт, бас эдийн засгийн хувьд нэлээн хүндрэл, бэрхшээлтэй асуудлууд тулгарах нь гэж өөрсдөө байр сууриудаа илэрхийлж байгаа учраас хамгийн боломжтой гэсэн, хэрэгжих орчин нөхцөл нь бүрдсэн гэсэн 2 Налайх, Багануурыг оруулж ирж байгаа гэж ойлгож болно. 1 дүгээрт.

2 дугаарт бол таны асуусан асуулт тэр Улаанбаатар хотын захирагчийг сонгоход бол мэдээж Нийслэлийн иргэдийн хуралд олонхыг бүрдүүлсэн Монгол Ардын нам бүлгээс Засаг даргыг оруулах саналаа Нийслэлийн намын хорооны тэргүүлэгчдээр хэлэлцээд оруулдаг ийм дүрэмтэй. Энэ дүрмийнхээ хүрээнд оруулж асуудлуудаа шийдвэрлээд явж байгаа гэж ойлгож байгаа.

Б.Жавхлан: Хууль санаачлагчийн илтгэл, төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд асуулт асууж. Гантөмөр гишүүн тодруулъя.

Л.Гантөмөр: Мэдээж Засгийн газрын гишүүн, Хууль зүйн сайд хүн бол байгаа мэдээллийг яг байгаагаар нь Байнгын хороон дээр хэлж байх ийм үүрэгтэй. Мэдээллийг зөрүүтэй мэдээлэх, эсвэл худал хэлэх гэдэг бол өөрөө тодорхой санкцтай байгаа гэдгийг сануулмаар байна. Яг Монгол Ардын намын Улс төрийн зөвлөлийн хурлаар Улаанбаатар хотын захирагч Пүрэвдагва билүү гэдэг хүний нэрийг дэвшүүлсэн үү үгүй юү? Хурал болсон уу болоогүй?

Б.Жавхлан: Амарсайхан сайд хариулт. Микрофоныг нээе.

С.Амарсайхан: Түрүүн би хариултаа өгсөн. Сая бас манай зарим гишүүд хэлж байна. Би бол удирдах зөвлөлийн гишүүн биш. Манай бүлгийн дарга энд байгаа учраас шаардлагатай гэвэл тэр чиглэлээр хариулт өгөх байх. Би түрүүн бол хариултаа өгсөн.

Б.Жавхлан: Хууль санаачлагчийн илтгэл төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд асуулт асууж дууслаа.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан дэмжсэн, дэмжээгүй байр суурь илэрхийлж үг хэлэх гишүүд байна уу?

Алга байна. Жигжидийн Батжаргал гишүүнээр тасаллаа. Батжаргал гишүүний микрофоныг нээе.

Ж.Батжаргал: Тэгэхээр энэ Засгийн газраас орж ирж байгаа энэ хуулийн төслийг дэмжих ёстой юм. Яагаад дэмжих ёстой юм гэхээр энэ Засгийн газрын буруу биш ээ. Их Хурал хууль батлахдаа Үндсэн хуулиа магад ч үгүй зарим талаар

давж гишгэсэн байх магадлалтай ийм хууль баталчихсан юм. Хэрэгжүүлэх гэхээр энэ хэд тодорхой хуультай очиж яг нүүр тулчихаад цаашаа явж чадахгүй байгаа.

Тийм учраас хугацаа сунгаж, эрх зүйн зөв зохицуулалтын тухай асуудал байгаа юм. Наад улсын болоод орон нутгийн шинж чанартай хотуудыг байгуулахдаа бид одоогийн Үндсэн хууль хийгээд Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд байж байгаа үндсэн нэгжүүдээ яах вэ гэдэг асуудал байгаад байгаа байхгүй юу аймаг, сумаа.

Сүүлд оруулсан тэр Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулиар болохоор зэрэг нэгжийн эрх, үүргийг хот эдэлж болохоор оруулчихсан. Гэтэл энд хэрэгжилтийн явцад хэн нэгэн Цэцэд асуудал тавихад хууль зөрчсөн үйлдэл яг тов тодорхой гарах юм. Үүнийг бол би өмнөх жил бас энэ асуудлыг ярьж байхад их тодорхой ярьсан.

Тийм учраас үүнийг Засгийн газар, Их Хурал хамтарч сууж эрх зүйн хувьд эргэлзээгүй болгох ёстой. Тэгэхгүйгээр бид цаашаа явах ямар ч боломжгүй. Тийм учраас би энэ Засгийн газраас орж ирж байгаа хуулийн төслийг бүрэн дэмжээд бид баталчих ёстой. Энэнийхээ ар дээр асуудлаа ярих ёстой гэж.

Б.Жавхлан: Хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай холбогдуулан гишүүд дэмжсэн, дэмжээгүй байр сууриа илэрхийлж, үг хэлж дууслаа.

Гишүүд санал хураалтад бэлдье. Санал хураалтад гишүүд бэлдье.Ирцээ хараадахъя.

Гишүүд орж ирээрэй. Гишүүд санал хураалтынхаа ирцэд орно уу.

Ариунзаяа, Батбаатар, Бат-Эрдэнэ, Бямбацогт, Доржханд, Лодойсамбуу, Найдалаа. Одбаяр, Туваан, Цогтгэрэл, Энхтуяа гишүүд санал хураалтынхаа ирцэд орно уу. Ажлын албаныхан саяын дурдсан гишүүдийг дуудаарай.

Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны гишүүд Ариунзаяа, Батбаатар, Бат-Эрдэнэ, Бямбацогт, Доржханд, Лодойсамбуу, Найдалаа, Одбаяр, Туваан, Цогтгэрэл, Энхтуяа гишүүд санал хураалтынхаа ирцэд орно уу. Тийм. Бямбацогт гишүүн өглөө ирцдээ орсон орсон. Аюушийн Ариунзаяа гишүүн, Батын Батбаатар гишүүн, Жадамбын Бат-Эрдэнэ гишүүн, Тогмидын Доржханд гишүүн Чулуунбилэгийн Лодойсамбуу гишүүн, Эрдэнэбилэгийн Одбаяр гишүүн, Цэвэгдоржийн Туваан гишүүн, Одонгийн Цогтгэрэл гишүүн, Доржзовдын Энхтуяа гишүүн санал хураалтынхаа ирцэд орно уу. Төрийн байгуулалтын байнгын хороо. Манай Гантөмөр гишүүн бол намайг лав даргалж ирснээс хойш Байнгын хороондоо маш идэвхтэй оролцож байгаа. Ирцдээ маш эрт ирж ордог. Хуралдаа хамгийн идэвхтэй гишүүн байгаа. Гишүүд санал хураалтад бэлэн боллоо.

Санал хураалт. Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг үзэл баримтлалын хүрээнд дэмжих нь зүйтэй гэсэн саналын томъёоллоор санал хурааа.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 11 гишүүн дэмжиж, уг санал 61.1 хувиар дэмжигдлээ.

2.Хамт өргөн мэдүүлсэн “Тогтоолд өөрчлөлт оруулах тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 11 гишүүн дэмжиж, 61.1 хувиар уг санал дэмжигдлээ.

Хот, тосгоны эрх зүйн байдлын тухай хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн тогтоолын төслийн хэлэлцэх эсэх хэлэлцүүлгийг хийж дууслаа.

Байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг чуулганы нэгдсэн хуралдаанд. Сархадын Зулпхар гишүүн танилцуулна.

13.49 цаг.

9.“Ажлын хэсэг байгуулах тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг хэлэлцэж эхэлье.

Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 1 дэх хэсэг дэх Монгол Улсын Үндсэн хуулийг зөрчсөн эсэх маргааныг хянан шийдвэрлэсэн тухай Үндсэн хуулийн цэцийн 2026 оны 04 дүгээр дүгнэлтийг 2025 оны 05 дугаар сарын 26-ны өдрийн чуулганы нэгдсэн хуралдаанаар хүлээн зөвшөөрсөнтэй холбогдуулан ажлын хэсэг байгуулах тухай Байнгын хорооны тогтоолын төслийг боловсруулсан байгаа.

Байнгын хорооны тогтоолын төслийг та бүхэнд уншиж танилцуулъя.

Монгол Улсын Их Хурлын байнгын хорооны тогтоол,

2026 оны 06 дугаар сарын 02-ны өдөр “Ажлын хэсэг байгуулах тухай”, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.3.13 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1 дэх хэсэг, 84 дүгээр зүйлийн 84.3, 84.5 дахь хэсгийн үндэслэн Монгол Улсын Их Хурлын Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос тогтоох нь:

1.Монгол Улсын Үндсэн хуулийн цэцийн 2026 оны 04 дүгээр дүгнэлтийг Монгол Улсын Их Хурал хүлээн зөвшөөрсөнтэй холбогдуулан Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл боловсруулж, хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсэг дараах бүрэлдэхүүнтэйгээр байгуулсугай.

Ажлын хэсгийн ахлагч Мөнхбаатар гишүүн, ажлын хэсгийн гишүүн Алтангэрэл, Ундрэм гишүүд, 2 ажлын хэсэгт мэргэжил, арга зүйн туслалцаа үзүүлэх холбогдох байгууллагын албан тушаалтныг тухай бүр татан оролцуулахыг ажлын хэсэгт зөвшөөрсүгэй. Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга Б.Жавхлан гэсэн байна.

Байнгын хорооны тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан асуулт асуух, үг хэлэх гишүүд байна уу?

Алга байна.

Тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан гишүүд асуулт асууж, үг хэлж дууслаа.

Гишүүд санал хураалтад бэлтгэе. Санал хураалт “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн томьёоллоор, алх тогшчихсон шүү дээ. Тэр хооронд тэгвэл Гантөмөр гишүүний үгийг сонсьё. Гантөмөр гишүүний үгийг сонсьё. Үг хэлье микрофон.

Л.Гантөмөр: Энэ Байнгын хорооны тогтоолыг бол дэмжиж байгаа. Ер нь Ерөнхийлөгчийн хуулиа шинэчилсэн найруулга хийж батлах шаардлага бол бидэнд байгаа. Энийг хийхгүйгээр цаашаагаа их удаан явах юм бол маш их зөрчил рүү явж байгаа. Улсын Их Хурлын дарга Бямбацогтод би саналаа хэлсэн. Өргөн бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг яаралтай гаргаач ээ гэдэг. Тэгээд энэ дээр Жавхлан дарга анхаарлаа хандуулаад шаардлагатай бол энэ ажлын хэсгээ өргөтгөөд, сая миний сонсож байгаагаар бол ганц заалт дээр бид нар нэмэлт, өөрчлөлтийн ганцхан заалт дээр бид нар асуудал ярих гэж байгаа бол би бол буруу байна гэж хэлж байгаа юм.

Тийм учраас бол энэ Ерөнхийлөгчийн хуулийн нэмэлт, өөрчлөлт оруулах ажлын хэсгийг Их Хурлын дарга бол Мөнхбаатар даргаар ахлуулаад тэгээд жоохон бүрэлдэхүүнийг нь өргөсгөөд, Тэмүүжин нарын гишүүдийг оруулаад ингээд зохион байгуулаач гэдгийг нэмж хэлье. Тэгээд эхний ээлжид бол энэ тогтоолыг дэмжиж байгаа шүү Жавхлан дарга.

Б.Жавхлан: Тийм, сая Гантөмөр гишүүн их чухал санал хэллээ шүү. Нөгөө тийм тусдаа энэ чинь дахиад хэлэлцээд явах учраас ажлын том ажлын хэсэг байгуулагдана гэж тэгье. Тэгнэ тэгнэ. Ингээд харж байгаа учраас энэ чинь бол арай өөр ажлын хэсэг. Гантөмөр гишүүний хэлсэн зүйлд протоколд тэмдэглэж үлдлээ.

Гишүүд санал хураалтад дахиад нэг бэлдээдэхье дээ. “Ажлын хэсэг байгуулах тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн томьёоллоор санал хураае.

Санал хураалтад 18 гишүүн оролцож, 11 гишүүн дэмжиж, уг санал 61.1 хувиар дэмжигдлээ.

Байнгын хорооны тогтоолын төслийг хэлэлцэн шийдвэрлэлээ.

Байнгын хорооны хуралдаанаар дараагийн асуудалдаа орёе.

11.54 цаг.

Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчдийг сонгон шалгаруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн санал дүгнэлтийг сонсьё.

Улсын Их Хурлаас Монгол Улсын Үндэсний олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшүүлж, гишүүнээр томилогдон ажиллаж байсан Сүхбаатарын Алтанцэцэг, Ванжилын Бат-Эрдэнэ, Доржсүрэнгийн Батсүх нарын бүрэн эрхийн хугацаа дуусгавар болсонтой холбогдуулан Олон нийтийн радио, телевизийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийг үндэслэн нэр дэвшигчийг сонгон шалгаруулах үүрэг бүхий ажлын хэсэг ажилласан.

Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг ажлын хэсгийн ахлагч, Улсын Их Хурлын гишүүн Баярмагнайн Баярбаатар танилцуулна. Баярбаатар гишүүний микрофоныг нээе.

Б.Баярбаатар: Байнгын хорооны дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Их Хурлаас Монголын үндэсний олон нийтийн радио, телевизийн үндэсний зөвлөлд нэр дэвшүүлэн ажиллаж байсан Сүхбаатарын Алтанцэцэг, Ванжилын Бат-Эрдэнэ, Доржсүрэнгийн Батсүх нарын бүрэн эрхийн хугацаа дуусгавар болсонтой холбогдуулан Олон нийтийн радио, телевизийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийг үндэслэн Төрийн байгуулалтын байнгын хороо 2025 оны 04 дүгээр сарын 23-ны өдрийн 5 дугаар тогтоолоор Олон нийтийн радио, телевизийн үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг бүртгэж, холбогдох материалыг хүлээн авахаар сонгон шалгаруулалтын зарыг parliament.mn болон бусад олон нийтийн цахим хуудаст байршуулсан.

Уг сонгон шалгаруулалтын дагуу байнгын хороонд 19 Төрийн бус байгууллагаас нэр дэвшүүлж материал ирүүлсэн. Төрийн байгуулалтын байнгын хороо нэр дэвшигчдийг ирүүлсэн хүсэлт, материалыг хүлээн авч, тэдгээртэй холбогдуулан Төрийн албаны зөвлөл, Авлигатай тэмцэх газар, Нийгмийн даатгалын ерөнхий газар, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, Цагдаагийн ерөнхий газраас шаардлагатай лавлагаа, мэдээллийг тус тус авсан.

Төрийн байгуулалтын байнгын хороо 2025 оны 12 дугаар сарын 09-ний өдрийн 13 дугаар тогтоолоор Олон нийтийн радио, телевизийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.7-д, энэ хуулийн 21.5-д заасан байгууллага, албан тушаалтан, төрийн бус байгууллагуудын саналаас сонголт хийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшүүлж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлнэ гэж заасны дагуу Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг төрийн бус байгууллагуудын саналаас сонгон шалгаруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг байгуулсан бөгөөд ажлын хэсгийн ахлагчаар Улсын Их Хурлын гишүүн Баярбаатар миний бие, ажлын хэсгийн гишүүдэд Улсын Их Хурлын гишүүн Болормаа, Ганбаатар, Идэрбат, Лодойсамбуу, Уянгахишиг нарын 6 гишүүний бүрэлдэхүүнтэйгээр ажиллаж, нийт 3 удаа хуралдсан.

2025 оны 12 дугаар сарын 22-ны өдрийн хуралдаанаар ажлын хэсгийн гишүүд Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг төрийн бус байгууллагуудын саналаас сонгон шалгаруулж, үйл ажиллагааг холбогдох хууль тогтоомжид нийцүүлэн ил тод, шударга зохион байгуулах зорилгоор ажлын хэсгийн ажиллах түр журмыг боловсруулж, мөрдөн ажиллах саналыг гаргасан. Тус ажлын хэсгийн байгуулах түр журамд Олон нийтийн радио, телевизийн тухай хуулийн Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны 2022 оны 16 дугаар тогтоолын 2 дугаар асуудлаар батлагдсан маягтын хүрээнд төрийн бус байгууллагаас санал болгосон нэр дэвшигчийн дэлгэрэнгүй мэдээлэл, томилогдсон тохиолдолд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаа, нэр дэвшүүлэх үндэслэл, түүнчлэн хуульд заасан бусад шаардлагыг хангаж байгаа эсэхэд үнэлж санал, дүгнэлт гаргах, шинээр томилогдох Үндэсний зөвлөлийн гишүүний мэргэжлийн болон санал болгосон төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагааны чиглэл нь өмнө чөлөөлөгдсөн гишүүний чиглэлтэй нийцэж байгаа эсэхийг харгалзан үзэж, сонгон шалгаруулалтын явуулах шаардлага хангасан нь бүх нэр дэвшигчийг Улсын Их

Хурлын гишүүдийн сонгох эрхийг хангах зорилгоор Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд санал болгож, нэр дэвшигчийг сонголд оруулахаар тусгасан.

Дээрх саналыг тусгасан ажлын хэсгийн ажиллах түр журмыг 2026 оны 04 дүгээр сарын 07-ны өдрийн хуралдаанаар баталсан болно. Ажлын хэсэг 2026 оны 04 сарын 21-ний өдрийн хуралдаанаар Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшүүлж ирүүлсэн 19 төрийн бус байгууллагын нэр дэвшигчийн баримтыг, материалыг хэлэлцсэн. Олон нийтийн радио, телевизийн тухай хууль болон ажлын хэсгийн ажиллах түр журмын шаардлагыг хангаж байгаа эсэхийг харгалзан үзэж, сонгон шалгаруулалтыг явууллаа.

Сонгон шалгаруулалтад нийт 19 нэр дэвшигчээс 10 нэр дэвшигч нь Олон нийтийн радио, телевизийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйл болон холбогдох хууль, журмын шаардлагыг хангаагүй үндэслэлээр хасаж, үлдсэн 9-н нэр дэвшигчийг шаардлага хангасан гэж дүгнэсэн болно.

Иймд дээрх шаардлагыг хангасан 9-н нэр дэвшигчийг Улсын Их Хурлын гишүүдийн сонгох эрхийг хангах үүднээс Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд хүргүүлж, нэр дэвшигчийн сонголд оролцуулах нь зүйтэй гэж үзлээ.

Та бүхэнд эдгээр нэр дэвшигчийн талаарх мэдээллийг тараасан болно. Хэлэлцэн шийдвэрлэж өгөхийг та бүхнээс хүсье. Баярлалаа.

Б.Жавхлан: Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлттэй холбогдуулан асуулт асууж, үг хэлэх гишүүд байна уу?

Гантөмөр гишүүндээ юмыг яаж мэдэх вэ гээд нэрээ өгчихсөн юм уу та? Нэрээ авч байгаа юм уу? Нэр авчихсан тээ? Гантөмөр гишүүн нэрээ хасуулъя гэж байна шүү. Ариунзаяа гишүүн бас хасуулчихвал яасан юм? Аюушийн Ариунзаяа гишүүний асуулт. Ариунзаяа гишүүнээр тасаллаа. Микрофоныг өгье.

А.Ариунзаяа: Би нэг жижигхэн юм асуугаадахъя. Энэ Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлд нэр дэвшүүлэх хүсэлтийг 2024 онд зарласан шиг санаад байх юм. Ингээд 2 жилийн хугацаанд Улсын Их Хурал, тэр дотроо Төрийн байгуулалтын байнгын хороо энэ асуудлыг хойшлуулж, хойшлуулж, хойшлуулж ингээд 2 жилийн дараа хэлэлцэх гэж байна л даа. Тэгэхээр яг ач холбогдлын хувьд нэр дэвшсэн хүмүүс нь хүсэлт нь хэвээрээ байгаа биз дээ гэдгийг тодруулж ач холбогдлынхоо хувьд нөгөө бүтэн жил, 2 жил өнгөрчихсөн байхад энэ асуудал яах билээ гэдэг ийм жижигхэн л асуулт.

Б.Жавхлан: Баярбаатар гишүүний микрофон өгье. Хариулт.

Б.Баярбаатар: 2025 оны 12 сарын 09-ний өдрийн 13 дугаар тогтоолоор энэ ажлын хэсэг байгуулагдсан. Тэгээд өмнө нь бол яах вэ бас энэ хугацаанууд нь дууссан зүйлүүд байлаа. Манай ажлын хэсэг бол их богино хугацаанд ажиллаад сонгон шалгаруулалтаа хийчихсэн. Нэр дэвшигчдийн хүсэлт хүчинтэй хэвээрээ байгаа.

Гол хуульд нийцүүлсэн агуулга нь өөрөө юу вэ гэхээр өнөөдөр энэ хуулийн 21.6 дээр Монгол Улсын Ерөнхийлөгчид эрх зүй, гадаад харилцаа, сэтгүүл зүй, эрүүл мэнд, боловсрол, биеийн тамир, байгаль орчин, хөдөлмөр8 нийгэм хамгааллын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллагуудаас бол

7 хүнийг Их Хурал бол сонгох үүрэгтэй байдаг. Тэгээд энэ дагуу бол 3 хүн бол хүчинтэй хугацаа дууссан, бүрэн эрхт дууссан энэ 3 хүний чиглэл нь өөрөө боловсрол, биеийн тамир, спорт, хөдөлмөр, нийгэм хамгаалал гэсэн 3 чиглэлээр өмнө байсан зөвлөлийн гишүүдийн бүрэн эрх дууссан.

Тэгээд сая тэр 19 нэр дэвшигч ирэхдээ бол янз бүрийн төрийн бус байгууллагуудаас ингээд холилдоод ирчихсэн байсан учраас эхний шалгаруулалтаар бид нар хассан гол зүйл нь энэ хуульдаа нийцүүлээд яг боловсрол, биеийн тамир, спорт, хөдөлмөр, нийгэм хамгааллын чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг төрийн бус байгууллагуудаас ирүүлсэн дээр нь бас холбогдох хууль хяналтын байгууллагуудаас авсан тодорхойлолтыг үндэслээд 9 хүнийг үлдээж, 10 хүнийг бол ажлын хэсэг сонгон шалгаруулалтаас хассан байгаа.

Б.Жавхлан: Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлттэй холбогдуулж гишүүд асуулт асууж, үг хэлж дууслаа.

Ажлын хэсгийн санал, дүгнэлтийг сонслоо. Дараагийн асуудалдаа оръё.

14.02 цаг.

“Нэр дэвшигчийн сонсголын тов тогтоох, сонсгол даргалагчийг сонсох тухай сонгох сонгох тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг хэлэлцэж эхэлье.

Олон нийтийн радио, телевизийн тухай хуулийн 21.2 дахь хэсэгт Үндэсний зөвлөлийн гишүүний бүрэн эрхийн хугацаа 6 жил байна. 21.5.2 дахь заалтад Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд Улсын Их Хуралд 7-н хүнийг нэр дэвшүүлэхээр тус тус заасан бөгөөд нэр дэвшигчийн сонсгол зохион байгуулах зохицуулалтыг Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 129, 130, 131 дүгээр зүйлд тусгасан.

Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүний албан тушаалд “Нэр дэвшигчийн сонсголын тов тогтоох, сонсгол даргалагчийг сонгох тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг та бүхэнд уншиж танилцуулъя.

Сая зарласан 9-н нэр дэвшигчээс гадна Засгийн газар, Ерөнхийлөгчийн Тамгын газраас ирүүлсэн нэр дэвшигчдийн нэрийг нэмж танилцуулъя.

Монгол Улсын Засгийн газраас Олон нийтийн радио, телевизийн тухай хуулийн 21.7-д заасныг үндэслэн Чулуунбаатарын Батцэнгэлийг Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшүүлсэн, Улсын Их Хурал дэвшүүлэн Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар. Монгол Улсын Ерөнхийлөгчөөс Олон нийтийн радио, телевизийн тухай хуулийн 21 дүгээр зүйлийн 21.7 дахь хэсэгт заасны дагуу Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд Дугарсүрэнгийн Гүн-Үйлсийг нэр дэвшүүлж байна.

Ингээд нэр дэвшигч маань 11 боллоо. Ингээд тогтоолын төслийг уншиж танилцуулъя. Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны тогтоол.

Монгол Улсын Их Хурлын Байнгын хорооны тогтоол, 2026 оны 06 дугаар сар. Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүний албан тушаалд нэр дэвшигчийн сонсголын тов тогтоох, сонсгол даргалагчийг сонгох тухай.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 22.3.13 дахь заалт, Монгол Улсын Их Хурлын чуул хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 129, 130, 131 дүгээр зүйл, Монгол Улсын Их Хурлын хяналт шалгалтын тухай хуулийн 130 дугаар зүйлийн 30.1.1 дэх заалт, Нийтийн сонсголын тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.1 дэх хэсгийг үндэслэн Төрийн байгуулалтын байнгын хорооноос тогтоох нь:

1.Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигч Эрдэнэбилэгийн Адьяасүрэн, Жанчивдоржийн Билэгсайхан, Дагвадоржийн Наранцэцэг, Дашзэвгийн Мягмарсүрэн, Сандагийн Од-Эрдэнэ, Батболдын Энэрэлт, Лунагийн Энхжин, Гүнчин-Ишийн Энхбаяр, Манлайжавын Төрманлай, Дугарсүрэнгийн Гүн-Үйлс, Чулуунбаатарын Батцэнгэл нартай хийх нэр дэвшигчийн сонсголыг 2026 оны 06 дугаар сарын 22-ны өдөр зохион байгуулахаар тогтсугай.

2.Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийн сонсгол даргалагчаар Улсын Их Хурлын гишүүн Баярмагнай Баярбаатарыг сонгосугай.

3.Нэр дэвшигчийн сонсголын зарыг нийтэд мэдээлж, бэлтгэл хангах ажлыг холбогдох хууль, журамд заасны дагуу зохион байгуулахыг Төрийн байгуулалтын байнгын хороонд даалгасугай. Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны дарга Болдын Жавхлан гэсэн байна.

Байнгын хорооны тогтоолын төсөлтэй холбогдуулан асуулт асуух, үг хэлэх гишүүд байна уу?

Ариунзаяа гишүүнээр тасаллаа. Ариунзаяа гишүүний микрофоныг нээе.

А.Ариунзаяа: Би түрүүн хэлсэн 2024 оны сүүлээр нэр дэвшигчдийн мэдээлэл зарыг аваад тэгээд Байнгын хорооноос ажлын хэсэг байгуулах нь 25 оны 11 сар ч билүү ер нь нэлээд хожуу байгуулагдсан. Тэгэхээр энэ асуудлыг дахиад хойш нь явуулмааргүй байна. 06 сарын 22 яагаад дахиад ингээд 20 хоногийн дараа зохион байгуулагдахаар тов нь тавигдаж байгаа юм бол? Олон нийтэд зарыг нийтэд мэдээлэх энэ хэд хоногийн хугацаа байгаа бол? Тэгээд тэрэнд нь тулгаж энэ сонсголыг зохион байгуулах хугацааг нь жоохон нааш нь татмаар байна.

Тэгэхгүй л бол 06 сарын 29-нд байх аа хаврын чуулганы нөгөө 75 хоног чинь дуусаж байгаа, дүүрчхэж байгаа шүү дээ. Тэгэхээр дахиад л нөгөө хугацаа байхгүй чуулган дуусчих вий дээ. Тэгэхээр энэ чуулганыхаа хугацаандаа дуусгамаар байна. Энэ асуудлуудыг дахин дахин хойш нь татмааргүй байна. Тэгэхээр нийтэд мэдээлэх хугацаа нь яг хэд байх ёстой юм хуулиар? Тэгээд тэрэнд нь тулгаж сонсголынхоо хугацааг нь тавья тэгэх үү?

Б.Жавхлан: Баярбаатар гишүүн асуултад хариулна. Асуулт асуух гишүүдийн нэрсэнд Баттөмөрийн Энхбаяр гишүүний нэрийг нэмж оруулна уу. Баярбаатар гишүүний микрофоныг нээе. Хариулт.

Б.Баярбаатар: Тийм. Яах вэ 7 хоног л нааш нь татах боломж бол байгаа гэж харж байгаа. Ер нь бол 14-21 хоногийн хугацаанд сонсголоо зохион байгуулах товыг тогтоох ёстой. Хуульд заачихсан хугацаатай шүү дээ тийм.

Б.Жавхлан: Их Хурлын Тамгын газраас Хатантуул дарга нэмж мэдээлэл өгье. Тодруулга өгье. Аль микрофоныг нээх юм? Ажлын хэсгийн индрийн микрофоныг нээе. Улсын Их Хурал Тамгын газар Хатантуул дарга. Микрофон нээчихсэн байна шүү.

Б.Хатантуул: Ариунзаяа гишүүний асуултад хариулъя. Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулийн 121.11-д, энэ хуулийн 121.2-т заасны дагуу сонсголын товыг нийтэд мэдээлснээс хойш 14-өөс доошгүй хоногийн хугацаанд сонирхогч этгээдээс тухайн сонсголын асуудлын талаарх саналаар цахимаар, эсвэл шуудангаар хүлээн авах бөгөөд нэр хаяггүй саналыг бүртгэхгүй гэж бас нэг заасан байгаа.

Мөн түүнчлэн 121 дүгээр зүйлийн 13-д энэ хуулийн 121.11 буюу сая заасан 14-өөс доошгүй хоног заасан хугацаа өнгөрснөөс хойш 30 хоногийн дотор сонсгол явуулна гэж байгаа юм. Тэгэхээр 21 гэдэг бол хамгийн наад талын хугацаа.

Б.Жавхлан: Аягүй тодорхой хариулт өглөө шүү. Баттөмөр. Ариунзаяа гишүүн тодруулъя.

А.Ариунзаяа: Тэгээд 15-ны 7 хоногт болохгүй гэсэн үг үү? 14 гэдэг чинь өнөөдөр 06 сарын 02. Тэгээд 15-наас хойш нэг 7 хоног ч гэсэн наашлуулах боломжгүй юу?

Б.Жавхлан: Боломжгүй юм байна. Баттөмөрийн Энхбаяр гишүүн асуулт асууя. Микрофоныг нээе.

Б.Энхбаяр: Монголын үндэсний олон нийтийн радио, телевизийн удирдах зөвлөлд нэр дэвшигчийн сонсгол хийх юм байна л даа. Энэ Их Хурлын дэгийн хуулиар яаж зохицуулагдсан байдаг юм бол? Хууль зүйн байнгын хороон дээр бол Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Шүүхийн сахилгын хорооны гишүүдийг бол сонгон шалгаруулах ажлын хэсгийн гишүүн болон нэр дэвшигчийн сонсгол зохион байгуулах гишүүд бол тусдаа байдаг. Яагаад гэхээр энэ нэр дэвшигчийн сонсгол дээр тэр ажлын хэсгийн сонгон шалгаруулалтаас асуух гээд байгаа байхгүй юу гишүүд. Ямар үндэслэлээр ажлын хэсэг энэ гишүүнийг сонгож Байнгын хороонд оруулж ирж байгаа юм бэ гэж асуулт асуух гээд байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр сонсгол даргалж байгаа хүн маань өөрөө асуугаад өөрөө хариулах гээд байна л даа. \

Тэгэхээр энэ тусдаа дэг байна уу? Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Сахилгын хороон дээр бол салгаад байдаг санагдах юм. Тэгэхээр энэ сонгон шалгаруулсан ажлын хэсгийн ахлагч маань өөрөө сонсголоо даргалаад байхаар чинь тийм юу үүсэхгүй юу?

Б.Жавхлан: Улсын Их Хурлын Тамгын газраас Хатантуул дарга Энхбаяр гишүүний асуултад хариулт, мэдээлэл өгье. Т

Б.Хатантуул: Энхбаяр гишүүний асуултад хариулъя. Олон нийтийн радио, телевизийн хууль болон Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуулиар бол нарийвчилсан зохицуулалт байхгүй байгаа. Зүгээр сонсголыг бэлтгэх ажлын хэсэг байгуулж болно гэснийхээ хүрээнд бол Баярбаатар гишүүнээр ахлуулсан ажлын хэсэг гарч ажилласан.

Б.Жавхлан: Энхбаяр гишүүн тодруулъя.

Б.Энхбаяр: Тийм үү? Энэ Шүүхийн ерөнхий зөвлөл, Сахилгын хороо бол ёстой. бөөн юм болдог шүү дээ. Нөгөө ажлын хэсгийн ахлагч чинь бараг нөгөө шарж шидээд чи яаж оруулж ирсэн юм, чи яагаад сонгосон юм гээд ингээд ажлын хэсгийн ахлагчийг тамлаад байдаг байхгүй юу. Тэгээд энэ Үндэсний зөвлөл дээр би бас логикийг нь бодоод байна л даа. Энэ чинь ажлын хэсгээс бас асуух байлгүй дээ аягүй бол. Чи ямар үндэслэлээр энэ хүнийг оруулж ирсэн юм, ямар үндэслэлээр хассан юм гээд ингээд асуугаад байхгүй юу. Тэгээд өөрөө даргалчаад өөрөө ингээд айн би энэ логикийг нь.

Б.Жавхлан: Баярмагнай Баярбаатар гишүүн үг хэлье. Гантөмөр гишүүн түр байж байгаарай одоохон одоохон дууслаа.

Б.Баярбаатар: Би нэрээ татъя татъя. Хардлага сэрдлэгт өртөөд байгаа бол. Харин зүгээр өнгөрсөн хугацаанд ашиг сонирхол орох гээд байсан учраас энэ асуудлаас би хааж өнөөдрийг хүртэл бас энэ асуудлаа нэг дуусгачихъя гэдэг байр суурь дээр явсан. Эс үгүй бол зүгээр санал хураагаад дэмжихгүй гэдэг дээр яваад яачихгүй юу даа. Ер нь бол зүгээр ийм байхгүй юу Энхбаяр дарга аа, Энхбаяр гишүүн ээ ийм байхгүй юу. Одоо наадах чинь сонсгол дээр бол 11 нэр дэвшигч орж ирж байгаа юм. Би зүгээр сонсгол даргалах үүрэгтэй.

Тэгээд Төрийн байгуулалтын байнгын хороо асуултаа асуугаад л, саналаа илээр хураагаад, тэндээс 5 хүнээ сонгоод л гаргах асуудал байхгүй юу. Ажлын хэсэг дээр санал хураагаад би сая түрүүн танилцуулсан. Нөгөө хуулийн дагуу нөгөө яг хуульд нийцээд 10 хүнийг чөлөөл юу, ажлын хэсэг хасаад 9 хүнийг нь оруулж ирсэн. Тэр дээр Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд 1 хүнээ нэмээд 11 хүн болж байгаа байхгүй юу. Тэгэхээр манай Байнгын хороон дээр тэр 11 хүн чинь орж ирнэ л гэсэн үг байхгүй юу. Тийм, ерөнхий ойлголт нь тийм байгаа юм.

Б.Жавхлан: Баярбаатар гишүүн өөрийнхөө саналаар нэрээ татсан учраас сонсголыг саналаараа ахлах хүн байна уу? Сархадын Зулпхар гишүүн сонсголыг ахалъя гэдэг санал өөрөө гаргаж байна тээ? Энэ чинь санал хураах ёстой шүү Гантөмөр гишүүнээ. Гялс хураачихъя. Чуулган эхэлчхээд байна шүү. Гишүүд санал хураалтдаа бэлтгэе. Энхтуяа гишүүн орчих. Ороогүй байна. Тэгээд одоо хэдүүлээ. Болчихлоо.

“Олон нийтийн радио, телевизийн Үндэсний зөвлөлийн гишүүний албан тушаалд нэр дэвшигчдийн сонсголын тов тогтоох, сонсголын даргалагчийг сонгох тухай” Байнгын хорооны тогтоолын төслийг дэмжих нь зүйтэй гэсэн томъёоллоор санал хураая.

Сонсголыг даргалагчаар Сархадын Зулпхар гишүүн гэж нэр орсон шүү тогтоолын төсөлд. Санал хураалт.

Санал хураалтад 19 гишүүн оролцож, 11 гишүүн дэмжиж, уг санал 57.9 хувиар дэмжигдлээ.

Өнөөдрийн хэлэлцэх асуудал дууслаа. Өнөөдрийн Төрийн байгуулалтын байнгын хорооны хуралд идэвхтэй оролцсон гишүүддээ баярлалаа. Үргэлжлээд нэгдсэн чуулган байгаа шүү.

14.14 цаг.

*ДУУНЫ БИЧЛЭГЭЭС ХУРАЛДААНЫ ДЭЛГЭРЭНГҮЙ
ТЭМДЭГЛЭЛ БУУЛГАЖ ХЯНАСАН: ШИНЖЭЭЧ*

Д.ОТГОНДЭЛГЭР